License No. 342. Dated 4—3—1936.

VAIDYA SARATHY.

AN ANGLO-VERNACULAR MONTHLY
MEDICAL JOURNAL
MAINLY DEVOTED TO AYURVEDA—
THE HINDU SYSTEM OF MEDICINE

DECEMBER 1937.

Vol. 2.] [No. 9.

EDITOR:- N. S. MOOSS, (VAYASKARA).

Annua[l Su]bscription Rs. 3/- This copy As. 4.

CONTENTS.

DECEMBER.

		Page.
1.	Editorial—	
	i. Oriental Conference.	329
2.	Quest of Health.	330
3.	Oil-bath; Its Marvellous Results.	334
4.	Treatment of Snake-Bites.	337
5.	Correspondence.	340
6.	University Recognition of Ayurved.	342
7.	Compulsory Vaccination and its Dangers	346
8.	പൌരസ്ത്യവൈദ്യശാസ്ത്രത്തിലെ ധാതുപരിണാമനിർണ്ണയം.	353
9.	കായസേകം (പിഴിഞ്ഞു് വീഴ്ത്തു്).	361
10.	ചിലഗാർഹികൌഷധങ്ങൾ.	364
11.	ഔഷധപ്രഭാവം അഥവാകൊഞ്ഞനം കാട്ടൽ.	367
12.	Commentary of the Uthara Sthana of Ashtanga Hridaya	289

VAIDYA SARATHY

An Anglo-Vernacular Monthly Medical Journal.

Vol. II | DECEMBER, 1937. | No. 9.

EDITORIAL.

ORIENTAL CONFERENCE.

The Ninth All India Oriental Conference has come to a close with splendid success ably presided by Dr. F. W. Thomas of the Oxford University. There can be no doubt that the Conference favoured the early formation of an Indian Academy of Arts with a view to exploring the possiblities of the Oriental languages and realising their ends at an early date. We don't hesitate to say that the perfection attained by the Conference is largely due to the kind patronage of our beloved ruler. We hope the Conference has done a good deal of spade work in giving valuable suggestions for the preservation of Oriental Culture in the Travancore University. We completely concur with the opinion of Dr. Thomas himself that this Conference had absolutely no difference in the standards which had been maintained during the earlier Conferences.

Of the different departments of the Conference we have to recall with great gratitude the appeal that Dr. L. A. Ravi Varma made for the rejuvenation of Ayurveda, presiding over the section of Ayurveda & Technical Sciences. He has completely felt the pulse and found out the cause for its deterioration namely the lack of patronage from the powers, together with the inevitable competition of an alien system enjoying the support and patronage of the ruling powers necessitated Ayurveda to assume an inferior role. We absolutely agree with Dr. Varma that the followers of the system should endeavour to place it on a scientific basis with an exhaustive careful and comparative study of the available literature in the light of modern advances as well as direct experiences.

This means great work in the way of exploration, excavation and conservation of the science which could only be a *fait accomply* by the help of Indian Universities and we can hope Travancore University will rise to the occasion and reinstate that ancient wisdom on the high pedestal from which it had fallen.

QUEST OF HEALTH.
&
CONQUEST OF DISEASE IN INDIA
Through
AYURVEDA

By

DR. M. R. SAMEY, M. D. PH. D. D. P. H.

Consulting Physician, BANGALORE.

The Congress Ministries in charge of Public Health in the various Provinces of India are vying with one another in their quest of Health and Conquest of Disease in their Provinces through "*ALLOPATHIC AVENUES*" already amnounced as a "wash-out" by wholesale Reforms. The abolition of the L. M. P. in Madras and the all-round rural Reconstruction in Bombay, U. P., C. P. and the Punjab show a desire on the part of Ministries to fill up the desiderata of the Medical Departments and Sanitary Services too costly for Indian Exchequers, yet inadequate, unsatisfactory and disappointing for medical Relief. The top heavy nature of medical and Sanitary Administration of the country modelled on Western lines is too urbanised in esse and posse to suit the rural economy of a vast agricultural country like India. The well meaning ministers are at sea to seek alleviation of human sufferings in their several satrapies through Allopathy whose accessories of proficient personal and ponderous paraphernalia are an extravaganza to Indigent India.

The only solution of this stalemate is nationalization of medicine in India through Ayurveda, a simple, safe, sane, and sure system of cure suited to sanitary salvation of the country. The pathetic sight of the poor afflicted in the rural parts of India and their sad plight of walking

miles and miles of distance to seek qualified medical advice in towns is too saddening to contemplate; and the pathos of the tragedy is acute when we see that their poverty prevents them to profit by their costly counsel. To remedy this unenviable state of affairs in the country in the matter of medical Relief the Congress Ministers of Public Health must give unstinted encouragement to Medical Relief through Ayurvedists who are there to volunteer their services for a mere gesture of the Government to treat them as honorable medical men. A tremendous force of social service can be set free for the uplift of the masses by a generous gesture of patronage to Ayurveda on the part of the Government. Regulation and Registration of Ayurvedists is the wrong end with which to start recruiting Ayurvedic forces for Medical Relief of the huge peninsula, whose fringe it is moonshine for the ministries to essay provision of adequate medical relief with their depleted Finances. A single Volunteer is better than a dozen conscripts and it is bad social economy to make short work of the militia medicale of Ayurveda before a disciplined Regular Force can be stationed in the country.

Founding of Faculties of Ayurveda in the various Indian Universities, starting of well-equipped Ayurvedic Hospitals and Colleges and Dispensaries and Schools of Indian Medicine in all centres, liberal grants to existing schools of private initiative, apportioning of Ayurvedic Wards in the existing Hospitals and throwing open of Honorary Hospital medical service to eminent Ayurvedic Physicians in the Metropolitan Hospitals, are some of the steps that are feasible and admissable at this stage of national medical evolution in India.

Leaders like Mahatma Gandhi and Pandit Jawaharlal Nehru must be mighty chary of hurling harmful invectives against Ayurveda. Such remarks as "what drug is there for the cure of Fever in Ayurveda like Quinine?" is a challenge to Indian Medicine, when it comes from the Mahatma who is the idol of the nation. Requested by the students of the Tibbia College, Delhi to make provision for an Ayurvedic and Unani Department in the Kamla Nehru Memorial Hospital, Pandit Jawaharlal Nehru, the Premier Pilot of the Indian Nation expressed his inability to do so and said that—"*In his opinion Allopathic System of Treatment was better than Indigenous ones*". Pronouncements such as these make the Health Minister's task tantalizing when they are out to nationalize medical services in their

Provinces. Thus are they tossed between the Devil and the Deep Sea. But, be it said to allay the serious situation, that after all they opine as lay people, however high the esteem in which they are held in the political programmes. The Great British Medical Association consisting of fifty thousand strong shall not be swayed in its medical policy by the opinion of British Cabinet or George Bernard Shaw or H. G. Wells and even so the Health Ministers must act on medical opinion. A bold medical policy must be launched by the Congress Ministries for the Medical Relief of the country on Indigenous lines. The existing bulwarks of hereditary Ayurvedic Doctors must be availed of to give a nation-wide programme of Sanitary & Medical Service to the country. "Don't judge Ayurveda by the modern practitioners of that sience of medicine, as you should not judge Christianity by the present day followers of Christ. The charge is very often levelled against Ayurveda that it is not scientific; and that charge is made without even knowing anything about Ayurveda. Ample proofs can be given to disprove this charge.

For the successful treatment of diseases according to any system of medicine, one must have a sound knowledge of the physiology and, what is more to the point, of pathology according to that system. So anybody who professes to practise Hindu Medicine must get to know the Tridosha. But to know the three Doshas, it is less than useless to study them from the point of vaiw of modern Science. To thoroughly understand the real meaning of what the old Ayurvedists have told us about Vayu, Pitta, and Kapha, we must study the subject from their view point.

Steeped as we are from our very childhood in the ideas of the West, imbued with the ideas of Western Science,-our whole outlook is vitiated, and the view-points of the ancient Ayurvedists and of the Hindu Philosophers become obscure and we fail to grasp the real meaning of their writings. The fault is not the fault of the Science of Ayurveda "The Science of Life" "The Eternal Estate of the East". The apathy of the Indian masses, the antipathy of the Indian Leaders, the cavalier indifference of the Government and stately allurements of Allopathy are all answerable for sullying the Science of life of India. Medicine can never be a perfect Science like mathematics. It is an experimental Science and so will always be partly empirical. The medical man has to deal with the living

human body with all its complexities and vagaries of behaviour. He has ultimately to depend upon the human subject and not on any lower animal for his experiments. So after all, the result of a clinical study is the most important. *And herein lies the excellence of Ayurveda.* The conclusions arrived at by the old Ayurvedists regarding the properties and actions of drugs upon the human body were made after innumerable clinical experiments, because they had ample opportunity and a vast field for Research at their disposal. What we learn in Ayurveda is the result of experience which does not cover a few years *or decades only. It is the experienced knowledge accumulated over centuries and centuries. The Supremacy of Ayurveda, be it noted with care, is due not to any potent Indigenous drug, but to the application of that drug in conformity with the principle of Vayu, Pitta and Kapha* and as such it is no use judging their worth and value through Pharmacological Standards of western medicine. Analysis, Synthesis, Active principle and Standardization are so many chimeras of Science to catch the centre of the circumference of the Science of Life that Ayurveda is, Elusion and Delusion is the rightful reward of the Western medico that essays to judge by his jejune criteria of crude Laboratory methods. Rasa, Virya, Vipaka and Prabhava of Drugs and their application to Doshas in conformity with the principle of Vayu, Pitta and Kapha is the correct criterion and medical vamp res cannot vindicate Ayurveda on flimsy scales of Pseudo-Science. In the fight between Scientists and Sciolists, Health Ministers who are there by the vote of the majority are riddled with conflicting opinions. The political alchemy of Allopathic organisations has dazzled their dim visions. An Ayurvedic penchant must be given to their Schemes of National Health Policy and Revelation and Revolution will come as the Result of this patriotic policy in medicine.

If Congress betrays Ayurveda they will be missing the centre of the circumference of Indian Culture and thrown off the gear of national Life. Intellectual emancipation always precedes political emancipation and a Congress leadership in western medical Bond cannot shake its national serfdom. Allopathy is better than indegenous systems, Oxford Degrees are better than Indian University Degrees and English wives are better than Indian. Then where is India?

OIL-BATH; ITS MARVELLOUS RESULTS.

BY

VAYASKARA N. S. MOOSS.

The term "Oil-Bath" means the application of Oil —medicated or non-medicated—on the human body and removing it by washing with water using soap or any other substance having oil-removing properties. It is very regrettable to note that the tendency for neglecting oil-bath is becoming strong at present in our country. It is one of the important routines to be observed by the human beings in order to guard from the attack of diseases born of vitiated Vata as well as from the early decay of the body. It protects and preserves the general health and prolongs life without the early appearance of decrepitude, wrinkles and other signs of old age. In Vagbhata Samhita there is a passage about oil-bath which is as follows.

Abhyanga-macharen-nithyam sa jara-srama-vataha
Drishtiprasada-pushtyayu-swapna-sutwaktwa-dardhyakrit.

Oil-bath should be taken at regular intervals. It removes decrepitude, bodily fatigue and all kinds of diseases caused by the vitiation of Vata which affects the whole nervous system. It aids clear vision, nourishes the body, prolongs life and helps for sound sleep. It also softens the skin, makes the body strong and capable of doing exercises and increases the capacity to endure fatigue and pain. The efficacy and value of oil-bath were known very well to our ancestors. By referring to the ancient Ayurvedic literature we are made to understand what regularity that they kept in having oil-baths.

The oil generally used for the purpose is that of sesame. The oils of mustard, neem, cocoanut, castor, Inguda (Belanites Roxburghii) etc. are also used for external application in particular cases.

The human system is a very complicated mechanism each organ of which is responsible for its respective function. If any one of the organs is in any way affected,

the others will also fail to fulfil their part thereby causing various disorders in the system. These may be mainly caused by improper diet, overwork, want of nourishment etc. When an ordinary machine for example a watch becomes rusty in course of time and thereby refuses to work harmoniously, it requires oiling and cleaning in order to make it in perfect working order. In like manner our body also needs frequent oiling and cleaning. By taking oil-baths we gain strength, vigour and vitality. It also facilitates the regular movements of our limbs and restoration of lost health.

Oil-bath is highly necessary for we people, who are the inhabitants of the tropical regions for the preservation of perfect working order of our system. To facilitate the respective functions of the various organs of our body by oil-baths, it is not enough that we take our bath after mere application of oil. After a through application of oil all over the body rubbing also must be done. In our body there are innumerable minute sweat glands in the inner layer of the skin each of which opens on the outer surface by means of a small tube. It is through these pores that some of the impurities of our system are expelled. If the skin is left uncleaned these pores become clogged and prevent the expulsion of water products. The impurites that accumulate on the outer surface of the body may be removed by washing with pure water. But this cleaning can be made more effective by oil-baths. The oil that is applied and rubbed over the body enters through the minute pores and produces the effect. The therapeutic as well as the preservative properties of the application of oil varies according to the natur of the oils used. In the Ayurvedic system of treatment there are various kinds of medicated oils in order to suit the different kinds of diseases or conditions of the human body. For some diseases oils having cooling properties have to be used and in some, oils with heating properties. These are prepared by boiling the oil with drugs having cold or hot properties as the case may be. Pure sesame oil is the best remedy for rheumatic troubles. Even if there is no rheumatic trouble that could be traced, this can very well be used for application over the entire body.

It is said that', "Oil has to be particularly applied in the head, feet and in the ears." (Sirah sravanapadeshu tam viseshena silayet. — A. H. Ch. 2) By the application of oil on the head baldness (alopecia) premature grey hair and the decay and falling of hair are

prevented. It also cures the above troubles if they are present and for this suitably medicated oils should be used. Oil if applied on the head also improves the power of the sensory organs, facilitates sound sleep during night time, strengthens the roots of the hair, promotes it, growth and imparts a fine dark colour. By the apply cation and rubbing of oil on the soles of the feet the rough, ness, lack of sense of touch, contraction of the nerves and blood vessels, cracking of the skin and diseases of other kinds due to the excitements of Vata are prevented and cured. It also makes the feet firm, improves vision and enhances beauty. Oil if applied in the orifices of the ears prevents deafness, wry-neck, dislocation of the cheek-bone and other diseases of the face and head which are caused by the vitiation of Vata.

In chronic or acute rheumatism there is a treatment known as ***Pizhichil*** which is very beneficial in almost all cases. This sort of treatment is generally done in Malabar only even though frequent references are made in most of the Ayurvedic books.

The oil from the body should be removed with soap-bark, powder of the bark of ***Sirisha*** tree (Mimosa Sirisa) or any other such things that are astringent in taste. But the use of soap which has become a present-day fashion is hardly advisable. The use of it on head cannot be recommended at all, because it may cause falling of hair, burning sensation of the head and other severe effects. For removing oil from the head, it is better to use a paste of powdered green gram or black gram with water or the slimy juice that may be obtained from the leaves of plants having oil-removing properties.

Oil-baths are prohibited in the case of men suffering from Kapha-born diseases and indigestion. It should not be taken on that day on which the person has taken such correctives as emetics and purgatives. Rubbing of oil on the body in the first case makes the body more fatty and in the second makes the disease obstinate or incurable. In the case of the third it gives rise to loss of the digestive Power.

TREATMENT OF SNAKE-BITES.

By P. A. R. SHARMA,

Snakes have been assigned an honoured place in many religions. The snakes have been taken for the emblem of various Gods and metaphysical phenomena. We see his image carved on many a shrine and temples in India. According to the Hindu Theology The God is represented as lying on a snake in The Great milky Ocean (Palazhi). On another occasion He is shown dancing on the expanded hood. The Jain's emblem of Time is represented by a snake swallowing its own tail.

The ancient Egyptians also counted the snake as a Deity. In spite of the Veneration ascribed to the snake it is an object of horror and causes considerable fear in the human hearts.

Deaths from snake-bites are not uncommon in India or rather all over the world. Who has not felt the cold chill that creeps through the spine when he unwillingly meets a snake be it a cobra or one of the innocent types? Who has not taken to his heels on seeing a cobra across the pathway? In fact the mythology surrounding the snake does not take away the sting or the horrors of a bite.

Though the poison of the cobra has many useful uses in case of serious diseases yet the fact is there that a bite properly implanted means death. Snakes of the poisonous kind are sometimes discovered even in such great town as Calcutta. It is necessary, therefore, that the people in general, particularly those living in the villages should know what should be done when a snake bites. We give below that doctor D. W. Simmens M. D. of the Glifford Mission Hospital suggests:—Treatment of snake-bites:—

1. **Local treatment.**

a. Tie a turniquet above the wound if on an extremity. This should be slightly loosened every fifteen minutes or so, to keep the circulation going.

b. Make a multiple incisions about the bitten area. Let the wound bleed freely.

c. Suck out all the Venom possible.

d. Do everything possible to promote the flow of blood from the wounds.

2. **Specific treatment.**

Antevenin for the particular type of snake.

General treatment.

Keep the ·patient awake if it is a cobra-bite. Give stimulant like black coffee or hot tea. Rest if bitten by a Viper. So far for the general treatment in a nut-shell.

In fact, the best treatment is to drain out the poison One must be sure that he has no wound in the mouth. If there be any the life of the man who ventures to suck out the poison will also be jeopardised. In such cases cupping should be resorted to. Take a small cup which will cover the wound. Put a small quantity of spirit or liquour if available and light with a match stick. When the flame is low put the cup upside down on the wound. The light will go out immediately and the vaccum thus created will suck the wound.

This may be repeated several times till the whole of the poison has been taken out. But how to know if the poison has been removed? For this purpose get a few country hens make a small insition near the tail and put this exposed portion in touch with the wound or rub the wound with it. As long as there is poison the hen will die from snake-poison. The torniqnet may be removed when a hen treated above does not die.

It is also necessary to have some general idea of the snakes. The harmless varieties have according to Dr. Simmens the following characteristics.

1. The head is ovel.
2. There are two rows of teeth and no fangs
3. They move with speed.
4. If their underside is examined they are found to have several rows or scales posterior to the anal opening or vent.
5. The tail is long and tapering.

The poisonous snakes have the following characteristics.

1. The head is broad and the neck narrow.
2. The upper jaw is shorter than the lower.
3. There are two fangs and these lie vertically or horizontally according to the species.
4. The neck expands as is seen in the cobra.
5. The movements are sluggish and they do not generally move as fast as the harmless varietiesr

6. The under surface has one row of scales posterior to the anal vent.
7. The tails are less tapering.

The snake to fasten its fangs on a victim must raise its head, throw it back, open the jaws wide and then strike. The result is the combination of a bite and a blow. As sooon as the fangs enter the tissues the poison pouches located at the base of the fangs squeeze and inject the poison through a minute groove or hole in the fangs. In fact the injection of the poision is just like the injection given by a doctor with a hypoderimic syringe.

When a person is bitten by a snake, then examine the wound carefully. The venomous variety will show two puncture marks in front of the teeth and these marks are widely apart. The harmless species generally show two rows of teeth and no fang marks.

Though the snake venom is highly poisonous, man has put it to uses of great magnitude. Snake venom is the best stimulent known but for this purpose it is to be administered in such minute dosses as can only be carried on the point of the needle. The gre t Ayurvedic medicine called Suchikavaran is prepared from snake venom.

Snake venom is used in extreme cases of Sannipatha roga which may be identified to some extent with typhoid and in collapse when other stimulants even petubrio, camphors, musk or Makaradwaja fails to produce any impression. Snake venom is also used in certain types of fever which are due to specific infections.

CORRESPONDENCE

TO

THE EDITOR,

VAIDYA SARATHY,

KOTTAYAM.

Plea for Elected Central Board of Indian Medicine, Madras.

Sir,

The central Board of Indian Medicine is a purely nominated body constituted as an advisory body to the Government and encourage the indigenous system of medicine and its partitioners. In normal course its life should end in December,this year, but I understand that this is not to be. We hear reliably that the Interim Ministry has granted the Board an extention of its life by there years, to the end of 1940. If this be really a fact, it is a highly regrettable step and it behoves all practitioners of Indian medicine to spansor a strong agitation for cancelling the extention order and reconsituting the Board on an elective basis. Of the 18 members of the Board 13 are from the Government Indian Medical School and the principal is the President of the Board The other 5 are taken from different parts of the province and have no effective voice. Such an one man show cannot be tolerated or allowed to continue for a longer period, however eminent its president may be, for frank and fearless criticism is absolutely necessary if any organisation is to grow on sound and healthy lines. This, it is impossible to have at present, when 12 or 13 of the members are the official subordinates of the president working under him from day to day.

Moreover, no board of Indian Medicine can be considered at all representative which does not have among its members eminent practitioners and exponents of Ayurveda like Dr. A. Lakshmipathi, Pandit M. Duraiswamy Iyyengar, M. V. Sastry and N. Rama Sastry, to mention only a few of the most prominent. Most of them do not care to come into the lime-light to obtain favours like nominaitons, and some like Dr. Lakshmipathi were taboo

to the Government because of their association with the congress. Five vacancies occured in recent years and none of these went to well-known Ayurvedic Doctors. Therefore it is necessary that the present Board should be dissolved at once and reconstituted on an elective basis.

It is stated that only about 2500 out of nearly 20000 Ayurvedic B class practitioners have been registered and the Board's life has been extended so that more might come into the register before introducing the principle of election. The public and the Government ought to be aware by now that it is only the introduction of A & B class in the Registers which has aroused great dis-satisfaction and many have not applied for registration because of their sense of self respect. Such people will not come in until this classification is removed and a single register is introduced. Others who are indifferent will never apply for registration voluntarily in spite of such extention of time and it is entirely unjust on this score to extend the life of the present nominated board with its unsatisfactory and un-representative personnel.

I hope that the popular Congress Government will take notice of the keen dissatisfaction felt by Ayurvedic practitioners against the central Board of Indian medicine and not only cancel the extension of life given to the Board but also reconstitute it on an elective basis giving due representation to all interests and linguistic areas.

N. Kesavacharlu,
General Secretary,
The Madras Ayurvedic College
Graduates' Association.

Tsundarm, P. O.
Guntur Dist,
Dated 10-10-37.

UNIVERSITY RECOGNITION OF AYURVED.

KAVIRAJ M. K. MUKHERJEA, B. A.

CALCUTTA.

....

We have passed that phase in our Renaissance of Ayurveda, when the antiquity, achievements, and scientific character of Ayurved required to be proved and boomed. Today, he who runs, would learn even on the authority of foreign scholars and orientalists, the above ordinary items of knowledge regarding Ayurveda. Ayurveda is a special science of transcendental and metaphysical kind deeply based on the perfected experiences and profound knowledge of countless ages and centuries. Its origin and excellence dates from a dim distant past, and its own scientific character is based upon more than is dreamt of in the westerner's 'Philosophy'. It is why the spirit and culture of the Occident oftener than not, fails to comprehend and grasp the Ayurvedic lore by their touch stones. It is difficult to determine the exact historical dates of the development to the acme of perfection, of the inimitable eight divisions (*Angas*) of Ayurvedic Science, some of which have not even been touched in the west up till now, or are but the subjects of recent research in its continents. We can at least send our memory on a trip to a period of the past three thousand years, during which much of Ayurveda's record of development is known even from the stand-point of the historian.

This period mainly extends over the regime of Buddhist Kings and Emperors with their rise and fall, so far as the Ayurveda is concerned. The fluctuations of Ayurveda's fortunes, too, are highly in evidence during this time. What one notices as the prominent feature is that Ayurveda flourished under the aegis of the then universities under State patronage. Avanti, Mathura, Kashi, Nalanda, Takshasila, etc. are some of the great names of the famous university seats of learning and culture, some of which even attracted legions of greedy learners of the 'Science of Life' from all quarters of the globe, boasting, at the time, of the great civilizations of

Tibet, Arabia, Persia, China, Egypt, and Rome. Some of the brilliant products of these international seats of culture acquired even world-wide reputation as expert physicians and surgeons. Even today, the ready names of two *Alumni* or Takshasilla, who shed lustre on their *Alma Mater* by their eminent records of life, skip to memory. Jivaka and Visnu-Gupta Chanakya will ever live in the proud memory of the succeeding generations of their glorified compatriots. Kautilya, a wonderful healer of human ailments both Mdicinally and surgically, may compare, by his surpassing merits in the Artha-Sastra, to Bismarc of Europe. A master-hand in operative surgery, as also a past master of medicinal cures was Jivaka, the Royal Physician of the great Emperor Mimbisar, who was approached for and permitted Jivaks to go out of India for the treatment of the Egyption King Ptolemy Jivaka had frequent calls from the Royal Houses of Ujjain, Koshala, etc., and his fee mounted upto the colossal figure of one hundred thousand. These two names are merely cited by way of illustration. There were in those days more or less such-like eminent men. It may, with legitimate pride, be recalled that cranial surgery and Rhinoplastry were largely performed in the Universities of Nalanda and Takshasila. Rhinoplastry of the Hindus has been borrowed by western surgery only in the eighteenth century.

Historians tell us of the great organisations of universities and Medical Faculty of those days. Even today, the vanished Takshasila may not have its equal in any of the best-equipped modern-day universities in conception of grandeur, excellence and usefulness. The curious reader may be referred to our Hampi Address in this connection for full enlightenment.

In our Address, and even before that, in the pages of the 'Journal of Ayurveda', we have preached the great need of bringing Ayurved again under the wings of universities in order to bring back those glorious days of Ayurved in the past. It is a hopeful sign of the times that, since then, with or without indebtedness to inspiration from us, the rising generation of Ayurvedists with its youthfulidealism and robust optimism, has here and there in the country, given expression to their views in support of our suggestion for the university-controlled Faculty of Ayurved. This section of opinion includes even elements, whose belief in the so-called ,State-recognised Faculty of Ayurveda was pronounced, and has been

shaken by the widening of their horizon of outlook, and subsequent realisation of the utter uncompensating hollowness of the Dead-Sea apples of Faculties and Boards, hither "to founded in different provinces to yield the proverbial results of the mountain in labour, in the name of State-recognition.

It is curious that our patronising elders of Ayurvedic world are always complacently twarling their moustaches, evidently, contented with the present position of Ayurved in the Law of the Land, exhibiting a lamentable lack of imagination by never uttering a single syllable in regard to the all-important necessity of Ayurvedic recognition by Varsities, which are the highest State-sanctioned education Bodies, competent to confer real prestige and possession on the Faculty of any branch of knowledge.

Of some sixteen State-recognised universities in India, the Hindu University of Benares is the only exception, which has claimed Ayurved as its own. Nowhere else is met with even the refreshing spectacle of the accepted propriety of talks of recognising Ayurveda by universities. The people of the Assam province have shown their good sense by proposing recognition of Ayurved by the university-to-be, which they are demanding. The Madras university has awarded a competition prize endowed by the eminent scientist Sir J. C. Bose for the best original article on a subject of Ayurveda. Scientists and universities rest here, and other intellectuals of the land and their international seats of culture such as Tagore and Biswa-Bharati pay no heed and homage to the unerring Rishis of old, whose superfine genius discovered truths about the derangements and therapeutics of the human system and subject, embodied it the form of Ayurveda. Where-else do we find non-official universities for Ayurved, or with the Faculty of Ayurved, except the rare exceptions of the Popat University of Ayurved of Bombay, and the Gurukul and Hrishikul organisations of Hardwar? The Native States of Mysore and Travancore are reputed as progressive units outside British India, and their benevolent Rulers are known for their fostering and fatherly patronage of Ayurveda. Mysore has got a modern university, too. But the Government Ayurvedic College of the State is not affiliated to the University, and is financed from the private coffers of the Maharajaha. It is a happy news that Travancore has recently bestirred itself in the matter of founding a University for the State.

The Maharaja's unique catholicity has been in evidence by his manumitting the Harijans. But it is a far less difficult task requiring no extra-ordinary courage and interpidity to allow the Harijan of Ayurved within the precints of the University, soo nto be in the capital seat of Trivandrum.

A university Faculty of Ayurved presupposes a high standard of training and excellence, which is the desideratum of the hour. Institutions of Ayurved hitherto established and tried, have produced no results to warrant a *status quo* of Ayurved, and inspire hopes for great possibilities. All sorts of disorganised experiments are being performed in these institutions in right or wrong channels to no great improvement, or positive detriment of Ayurved. To cry halt to this miserable position of affairs, the strong arms of university Faculties of Ayurved are the only weapon.

It is none too soon that Ayurvedists of all shades and schools should raise their chorus of demand for university recognition of Ayurved sinking all differences and feuds in the clarion call for common weal, if Ayurved is to be saved, and Ayurvedists to survive in the world rivalry. The special gospel of the messages of Ayurved will relieve the world of today, afflicted with the head-long speed and suicidal surfeit of the over-bearing civilization of the modern day. Ayurved thriving again under university aegis, means the cultural domination of India again spreading in both the hemispheres beyond the boundaries of her original home, and far and wide acrose the seven seas. Thus can India reverse the reversed role of her sons going out to sit at, the feet of foreign Gurus to learn the 'Science of Life', whose light did the whole world once seek on our own soil. Ayurveda's real revival would certainly mean milleniums of energiged and pacified life for ourselves, as also for the whole family of human race.

Ayurvedins and Ayurved-loving people owe it to the country, to their hoary culture, and to the humanity at large to cogitate and agitate, till a clear and irresistible claim based on universal public opinion, is created for University necognition of Ayurved. May Lord Siva, the Giver of all Good, and the Patron Deity of Ayurved guide and bless our thoughts and efforts!

....

COMPULSORY VACCINATION & ITSDANGERS.

By

Vaidabanu D. K Bhardvaj M. D (Ayur.)

There is no Newspaper or periodical in our country, now a days that does contain an advertisement about "Cure for Children's Liver and Spleen." This shows how fast this disease is spreading in our country. So Naturally many Vaidyas and Hakims are coming forward to the rescue of the Victims to this disease. But if one proves into the cause of this disease the remedy will not be far to seek. I experience a case myself and in this brief article I wish to place before the readers of this journal some facts about the case and also some expert opinions of the West on the subject.

At the outset I have to inform the readers that I have sacrificed a child of mine who immediately after vaccination developed symptoms of cirrohosis of the liver and succumbed to it. It is after that I began to make a regular study of the subject of vaccination and came to the conclusion that I should no more subject my children to vaccination till they grow strong enough to resist the evil effects of vaccination. (Vaccination and is compulsory in our country.)

It is an unfortunate thing that our country, in copying the West, is fifty years behind. In the West many expert medical men have got there own clinical wards, wherein they observe the condition of their patients carefully and publish their experience, for the guidance of others. But in our country there is no scope for such a thing and the best of our medical men are merged in Government services. If a special clinical ward is opened specially for vaccinated people and cases are observed then it may be found out, to the surprise of all. that *more of child mortality in our country is due more to Vaccination than to Malnutrition.*

Now I wish to draw the readers, attention to the following facts given out by expert medical men, who have obtained the highest qualifications in Medicine. "After Vaccination diseases that follow" is the startling heading

of an article that may be read in "The Lancet" of 4-9-1926. A more startling article is written by professors Hubert M. Turnbull D. M, and James Mc. Intosh, M. D, of the London Hospital, two of the most distinguished pathologicial experts in that country in the BRITISH JOURNAL OF EXPERIMENTAL PATHOLOGY'.

EXPERT MEDICAL OPINIONS.

"At the London Hospital, in July 1902, a lad 15 years of age, recently vaccinated, died of Encephalo-Myelttis. In November 1922, a girl 9 years old, was taken ill the eleventh day after vaccination and went into a deep sleep and continued unconscious till her death on the 17th day. A woman 22 years old, vaccinated when a baby, re-vaccinated on the 29th, November 1922, was taken ill the 7th day after with headache etc. On the 10-12th days drowsy, high fever; 13th day semi—comatose, died on the 14th day, Seven cases, all fatal, are recorded by these Professors, who decided after prolonged investigation, that in each case the illness was caused by vaccination.

Dr. Waler R. Hadwen, M D., J. P. of Gloucester, during the war drew the particular attention to the great mortality and invalidism in the army, due to cerebro-spinal Meningitis, which he then delcared was caused by vaccination and inoculation.

Sir, Wm, Osler, Reg. Prof. Med. Oxford, R. A. M C. said "Cerebro-spinal Maennigitis has a curious predilection for soldiers and babies, (Most of these were driven to accept vaccination and inoculation)"

At long last, Professors Turnbull and Macintosh have done the public a great and lasting service by disclosing the results of their careful investigations, that Encephalitis is due to vaccination. "From 28 to 74 deaths occur in every hundred cases of this disease. Many survivors have permanently damaged brains. They also hold that 'sleepy sickness' is also caused by vaccination. This 'Sleepy Sickness' has various forms and scientific names, but it is only one of the diseases which are sometimes caused by vaccination. Some of these are given in the great standard Text Book (9 vols.) called 'A system of Medicine,' edited by the very eminent Doctors, Prof. Dr. Sir. D. T. Clifford Allbutt and H. D. Rolleston.' The following list of these diseases is prepared from this work.

Some Diseases Following Vaccination.

"Cutaneous eruptions, multiplication of vesicles, generalised vaccinia, vaccinia gangrena, vaccinia haemorrhagica, urticaria, lichen urticatus, crythema multiforma, roseolus populavesicula, Pustula bulbaus eruptions, eruptions resembling those of measles and scarlet common fever, reseolus and other eruptions to both vaccinia and syphilis, eczema, Psoriasis pemphigus, local gangrene, impetigo contagiosia, tinea tonsurenes, furunculosis, glandular abcess, celluitis, erysipelas, septic infections, tetanus, Purpura, syphilis, lupus, tuberculosis, leprosy, cancer, epizootic disease." "Dr. Creighton states that "The Real Affinity of Cowpox is note to small-pox, But to the Great-pox; the vaccinal reseola is not only very like the Syphilitic reseola, but it means the same sort of thing."

"The Registrar General for England and Wales gives small-pox statistics for the years begining 1885 and ending 1921. Total deaths from small-pox 13,162. Of this only 3,335 are put down as not vaccinated. Thus out of every 100 Deaths from small-pox only 25 percent are put down as un-vaccinated. Begining with the year 1907 and ending with the year 1925, the total deaths from Small-pox were only 254 or less than 13 per annum. If challenged the author will prove his case or forfeit £ 100."

A Liberal Gift Declined!

"On the 22nd January, 1926, the Earl of Dysart offered the British Medical Association £1,000 for a charity, if they convinced an arbitrator that vaccination prevented small pox and was harmless. The offer was declined!"

In England Sir Almroth Wright M. D., is still carrying on his research on vaccination and inoculation. According to him—'Indis-criminate inoculation is indefensible and inoculation of healthy persons living in healthy conditions a wanton and expensive manufacture of un-necessary illness; but persons already infected, or exposed to great risk of infection, "may after, skilted examination of their blood, be helped or protected by a carefully measured injection of carefully selected staphylo cocci of not too vicious a kind" And this, which rules out ordinary vaccination as a gross mal-practice, is the

atmost that can yet be said not too confidently, for therapewtic or prophylactic inoculation with pathogenic matter. —(The measure of the protective power of our blood as effected by Dr. Wright's method is our opsonic index). And he is of opinion that to inoculate a patient without first taking his opsonic index to make sure that he is not in a negative phase is a grave malpractice."

The famous Bernard Shaw writing on the same subject elaborately concludes thus:—

"But let not the admiring reader forget two things. The first is that we remain so completely in the dark as to the nature of disease, that Herbert Spencer's warning that when we trick our vital forces artificially we know not what we do, and should regard such tricks as desperate measures to be used only in desperate cases, is still valid. The Second is that the General Medical Council and the medical profession at large is still pre-Wright, and indeed largely prehistoric. His techniques of blood testing and of the saline irrigation of wounds are little known and less practised; and the students in our medical schools have no time to learn them because the curriculam is loaded with obsolute rubbish the most modern part of which consists mostly of the errors which Wright has disproved; the real object of the examination being the old Trade unionist one of restricting entry to the overcrowded profession. Doctors who have never heard of the opsomic index are still inoculating and vaccinating and revaccinating all over the place; a lady nearly connected with myself was all but slain the other day by an inoculation which caught her 'beautifully' on the ebb; and the less lucky of these who have been scared into revaccination are probably sorry that they did not catch smallpox instead......"

American Doctors' Evidence.

It is hovever, very interesting to note that most of the persons who have rebelled against this curse of vaccination are not laymen but men with the highest distinction in the profossion. J. HASKEL KRITZER, M. D. of the Iridiagnosis fame, of Chicago writes thus in his Text Book of Iridiagnosis—"Vaccination is treason against the human race. It produces diseases, often worse than the malady it is supposed to prevent. It even causes death. It is as Dr. James J. Garth Wilkinson, the noted English Physician says—"A homicidal insanity of the whole pro-

fession. It is blood assacination"—Vaccination is but a whole-sale slaughter, analgous to that of the Christians by Turks on the massacre of the Jews perpretrated by the "Black Hundreds" of Russia in their vain effort to divert the attention of restless masses to prevailing conditions. CIVILISATION CONDEMNS SUCH MASSACRES. YET IN THE NAME OF SCIENCE, WE INDULGE IN VACCINATION, A PRACTICE ALMOST AS VICIOUS, which also diverts attentions from other morbid processes in the body.

"....If to be true that vaccination has checked, small pox as its advocates claim ignoring the fact of modern hygiene as an adequate Oontributory factor—it is equaly true that malignant diseases, such as cancer, Brights' disease tuberculosis, etc., have greatly increased as a result of vaccination. Further more, inoculation of the human system with a virus from diseased cattle, develops a chemical irritation in weakened constitution, predisposing them to malignancy'

Osler's 'Modern Medicine' (page 329, VIII Edition), quotes Mc. Farland as having collected ninety five cases of tetanus around Philadelphia following vaccination. In his 'PRACTICE OF MEDICINE,' French states, that a latent malady, such as tuberculosis or syphilis may be brought into activity by vaccination with fatal results. In Tyson's PRACTICE OF MEDICINE' we read that "there can be no doubt that vaccination is small-pox modified by transmission through the cow."

Corroborative Evidence

G. W. Desbrow, M. D. in an article entitled. ***Vaccination Killed My Two Sisters***' published in 'Physical Culture, May 1921, in concluding states:—Prof. Edgar M. Crook Shank the eminent bacteriologist, a staunch believer in vaccination, undertook an exhaustive investigation into the subject. The result was two volumes of scathing denunciation of the virtuous and utterly harmless practice —harmless to the vaccinator.'

"And this brings us to the consideration of one of the most inexcusable of all the vile lies told to bolster up the fithy practice. This is the claim made as to the innocuous nature of operation—its benign harmlessness!

"This is a lie as deep and black as was ever uttered this side of hell. I, myself, lost two sisters—killed by vaccination—bright, lovely girls, just entering into womanhood with everything in the world to live for."

"Neither girl had ever known a sick day in their lives. Yet after vaccination neither ever again knew a well day."

"Saccessive crops of ulcers and abscesses sapped their vitality and finally acute miliary tuberculois set in. In a few brief months the flesh had melted from their bones, and death stepped in and mercifully ended their ghastly struggle for existenee."

Alfred Russel Wallace in his book, "The Wonderful Century" after offering a great mass of evidence against vaccination, cites the following—(page 247) "since 1854 it (vaccination) has been compulsory and almost universal; yet from 1854 to 1884 theie is almost no decline of small-pox perceptible, and the severest epidemic of the century occured in the period (page 249). Many students of epidemics hold that certain diseases are liable to replace each other, as suggested by Dr. Watt of Glasgow, in the case of measles and small-pox Dr. Farr the greatest medical Statistician adopted this view. In his annual report to the Registrar General 1872 (page 224) he says, "They have this property in common with weeds and other forms of life as one species recedes, the other advances."

Precisely so, Supress ~~one dis~~ease and Nature retaliates with another. Here is the last of a list of similar testimony (page 221,) "Mr. William Tebb brought before the commission a paper by Dr. Maclean, in the Medical Observer, of 1810 giving 535 cases of small-pox after vaccination, of which 97 were fatal. He also gave 150 cases of diseases from cow-pox, with the names of ten medical men, icluding two professors of Anatomy, who had snffered, their own families, from vaccination. The following striking passage is quoted "Doctrine—vaccination or cow-pox inoculation is a perfect preventive of small-pox during life. (Jenner, etc.) Refutation—535 cases of small-pox after cow-pox. Doctrine—Cow-pox renders small pox milder, it is never fatal. Refutation—Ninety seven deaths from small-pox after cow-pox and from cow-pox diseases."

The same tragic conditions prevail to this day after more than a century of the practie of vaccination.

In his book "Horrors of Vaccination Exposed," Cha M. Higgins quotes reportes collected by Mr. Loyster, a[s] follows, (page 204):— s

"During the last epidemic in New york City, in 1901 and 1902, the City Department of Health issued a printed circular to Doctors, deated 1902, which clearly acknowledged that the majority of all classes in this epidemic

occured in persons who had been successfully vaccinated a few years previous by and not in unvaccinated persons. This statement was signed by Dr. Ernest J. Lederle, Commissioner of Health, and Dr. Herman M. Briggs, chief medical officer, and was in part as follows.

"Experience in recent out-breaks in New York City, contrary to the general opinion, has shown that a majority of the cases occuring here are not in un-vaccinated persons but in those who have been vaccinated successfully some years previously"

In view of these expert opinions of individual physicians as well as public spirited men and women an Act was passed in 1907 in England, allowing aparent exempt-on from the vaccination of offspring if objection is made on conscientious grounds.

To free the children from the curse of vaccination and diseases that folow it, will the profession at large and members of the present Congress Cabinet do their share of work in abolishing or at least in introducting a similar (1907) act as in England!

REVIEW.

Musk and Suffron.

We have received samples of Musk No. 1 and Kashmir Moongra Suffron from Messrs, Meghraj Gupta & Co., of Ludhiana (Punjab). From our trials we have found them excellent. We are very glad to informall. Ayurvedic institutions that they may find the Musk and Suffron of Meghraj Gupta & Co., very usefull and effective for their preparations.

പൗരസ്ത്യവൈദ്യശാസ്ത്രത്തിലെ ധാതുപരിണാമനിർണ്ണയം.

By

വൈദ്യകലാനിധി, കായിക്കര സി. ആർ. ദിവാകരമേനോൻ.

ആയുർവൈദ്യസിദ്ധാന്തപ്രകാരം ശരീരത്തെ ഭരിക്കുന്നതു് രസരക്താദി സപ്തധാതുക്കളുടെ സമ്യക് സ്ഥിതിയാണെന്നുള്ളതു് പണ്ഡിതപാമരാന്തം വിദിതമായ പരമാത്ഥമാണ്. ഈ ധാതുക്കൾ പാരമ്പര്യേണ ശരീരത്തിൽ ഉത്ഭവിച്ചു വദ്ധിച്ചു പോഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഒരൊററക്കാരണംകൊണ്ടുതന്നെയാണ് ഇന്നു നാം കാണുന്ന നമ്മുടെ ശരീരം ഇതേ നിലയിൽ നിലനിന്നുപോരുന്നതു്. ധാതുക്കളിലന്യതമമായ ഒന്നിൻെറ ദുഷ്ടിയാണ് കുഷ്ഠാദി ബീഭത്സവും ക്ഷയാദി ഭയങ്കരവും ആയ രോഗങ്ങൾക്കു മുഖ്യനിദാനമാകുന്നതു്. ഇപ്രകാരം ശരീരഭരണാപഹരണനിപുണങ്ങളായ ഈ ധാതുക്കൾ എങ്ങിനെ ഉത്ഭവിക്കുന്നു, എപ്രകാരം വദ്ധിക്കുന്നു എന്നെല്ലാം അറിയാനുള്ള ഔൽസുക്യം വൈദ്യേതരലോകത്തിനുപോലും ഉണ്ടാകാമെന്നിരിക്കെ ആയുർവൈദ്യശാസ്ത്രാഭ്യസനലോലുപന്മാരായ നാം അതിനെപ്പററി ഗാഢഗാഢം ചിന്തിച്ചില്ലെങ്കിൽ അതു നമ്മുടെ കത്തവ്യത്തിൽ കളങ്കമേല്പിക്ക മാത്രമല്ല ശാസ്ത്രത്തിൻെറ യശഃപടത്തിൽ കരിവാരി എറിയുകയില്ലേ എന്നുകൂടി സംശയിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ശാസ്ത്രമഹോദധിയുടെ അഗാധസ്ഥലങ്ങളിൽനിന്നും ലഭിക്കുന്ന സൂക്തിരത്നങ്ങളെ ശാണാലേഷണംചെയ്തു വിലയും മാററും ലോകത്തിൽ തെളിച്ചുകാട്ടിക്കൊടുക്കാൻ തച്ഛാസ്ത്രവിത്തുകൾ ശ്രമിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ ആയുവേദത്തിൻെറ പൗരാണികകാലംമുട്ടം നമുക്കു സ്വപ്നഗോചരമെങ്കിലുമാകുമോ എന്നു സംശയിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

നാം കഴിക്കുന്ന ആഹാരം പ്രാണവായുവിൻെറ സഹായത്താൽ അന്നനാളംവഴി കോഷ്ഠത്തിൽ (Stomach) എത്തുന്നു. ആമാശയാന്തഗ്ഗതമായ ആ സാധനത്തെ സമാനവായുവിനാൽ സന്ധുക്ഷിതമായ ഔദയ്യാഗ്നി പചിക്കുന്നു. അപ്പോൾ ആഹാരത്തിൽനിന്നും ഒരു രസം ഉൽഭൂതമാകുന്നു. ഒരു കിട്ടസാധനം ശേഷിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഈ രസം സപ്തധാതുഗണനയിൽ പ്രഥമസ്ഥാനാർഹമായ രസസംജ്ഞയെ അർഹിക്കുന്നില്ല. കോഷ്ഠത്തിൽനിന്നും അതു് രസവാഹിസ്രോതോമാഗ്ഗം ഹൃദയകോഷ്ഠത്തിലേക്കു നയിക്കപ്പെടുന്നു. ഹൃദയത്തിൽ എത്തിയ ആഹാരരസം ഫുഫുസധമനിമാർഗ്ഗം ഫുഫുസങ്ങളിലെത്തി പ്രാണവായുസമ്പക്കംകൊണ്ടു ശുദ്ധമായിത്തീരുന്നു. അപ്പോൾ മാത്രമേ അതു രസധാതുവായിത്തീരുന്നുള്ളു. ഈ രസമാണ് രക്താദി ഇതരധാതുക്കളായി ഉപയ്യുപരി രൂപാന്തരപ്പെടുന്നതു്.

ധാതുപരിണാമക്രമത്തെപ്പററി പുരാതനാചായ്യന്മാരുടെ ഇടയിൽ ഭിന്നങ്ങളായ പല അഭിപ്രായങ്ങളും കാണുന്നുണ്ട്. ഒരുകൂട്ടർ രസംതന്നെ

ധാത്വഗ്നിപാകംകൊണ്ടു് ഉപയ്യുപരി ധാതുക്കളായി പചിക്കപ്പെടുന്നു എന്നു വാദിക്കുന്നു. വേറൊരുകൂട്ടം ആചാര്യന്മാർ രസം തത്തൽസ്രോതസ്സുകളെ പ്രാപിച്ചു് ഓരോ ധാതുക്കളിലും എത്തിച്ചേൎന്നു് ആപ്യായനകർമ്മം നിർവ്വഹിച്ചു് അങ്ങിനെ ധാതുപരിണാമം സാധിക്കുന്നു എന്നു് അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ഇനിയും വേറൊരു കൂട്ടർ ഈ രണ്ടു വാദങ്ങളെയും സമ്മതിക്കാതെയും എന്നാൽ ഇതിൽനിന്നും ഭിന്നമായ മറെറാരു പന്ഥാവിനെ ആശ്രയിക്കാതെയും ഈ വാദയുഗളങ്ങളെത്തന്നെ സമരസപ്പെടുത്തി ഒരു നവീനമാർഗ്ഗം സൃഷ്ടിച്ചു് അതിലൂടെ ദ്രുതപ്രയാണമാരംഭിക്കുന്നു. ഇവരോരോരുത്തരും അവരവരുടെ വാദമൂലസ്ഥാപനത്തിനുവേണ്ടി അനേകമനേകം ന്യായസമൂഹങ്ങൾ തേടിപ്പിടിച്ചു പ്രകടിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതിലേതാണു നമ്മെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം സംഗതമെന്നും ഏതിനാണു് ആഗമപ്രാബല്യമെന്നും ശാസ്ത്രയുക്ത്യനുഭവങ്ങൾക്കു് ഏതു വിരുദ്ധമല്ലാതിരിക്കുന്നു എന്നും ചർച്ചചെയ്തു തീർച്ചയാക്കേണ്ട ഭാരമേ ഈ ലേഖനത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം കർത്തവ്യമാകുന്നുള്ളു.

ഒന്നാമത്തെ കൂട്ടരുടെ വാദത്തെ അഭിമുഖീകരിക്കുക.

"സാരസ്തു സപ്തഭിർഭൂയോ യഥാസ്വം പച്യതേഽഗ്നിഭിഃ
രസാദ്രക്തം, തതോ മാംസം, മാംസാന്മേദസ്തതോഽസ്ഥി ച

അസ്ഥ്നോ മജ്ജാ തതഃ ശുക്രം ...." ഈ പ്രമാണപ്രബന്ധമാണു് അവരുടെ വാദത്തിനു് അസ്ഥിവാരം എന്നു് അപ്പോൾ നമുക്കു കാണാൻ കഴിയും. അതിനെ സമർത്ഥിക്കാൻവേണ്ടി തർക്കശാസ്ത്രപ്രസിദ്ധമായ "ക്ഷീരദധി"ന്യായത്തെ അവർ അവലംബിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ആ ന്യായലക്ഷണമാകട്ടെ പാലിൽനിന്നു തൈരു്, തൈരിൽനിന്നു നവനീതം, നവനീതാൽ ഘൃതം എന്നിങ്ങനെ ഉപയ്യുപരി രൂപാന്തരപ്പെട്ടു വരിക എന്നുള്ളതാണു്. അപ്പോൾ രസത്തിൽനിന്നു രക്തം, രക്തത്തിൽനിന്നു മാംസം, മാംസത്തിൽനിന്നു മേദസ്സ്, മേദസ്സിൽനിന്നു അസ്ഥി, അസ്ഥിയിൽനിന്നു മജ്ജ, മജ്ജയിൽനിന്നു ശുക്ലം എന്നീ ക്രമത്തിനു ക്രമേണ ധാതുക്കൾ ധാത്വഗ്നിപകാങ്ങളായുൽഭൂതമാകുന്നു എന്നു വന്നുകൂടണം. ഈ വാദം സശിരഃകമ്പം സമ്മതിക്കുന്ന കാര്യത്തിൽ അല്പം വൈഷമ്യം തോന്നുന്നുണ്ടു്. ഇവരുടെ ന്യായംതന്നെ ധാതുപരിണാമക്രമത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അത്ര പററിയതല്ല. ക്ഷീരം ചില പരിണാമങ്ങൾക്കുശേഷം ദധിയായി മാറും. പിന്നെ അവിടെ 'ക്ഷീരത്വ'മേ ശേഷിക്കുന്നില്ല. ' ദധിയിൽനിന്നു നവനീതം ജാതമായാൽ പിന്നെ ദധിത്വമല്ല തക്രത്വമാണു ശേഷിക്കുന്നതു്. നവനീതം ഘൃതമായിക്കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ നവനീതമെവിടെ? ഈ ക്രമത്തിനു ധാതുക്കളെ വിവക്ഷിച്ചാൽ:—രസം രക്തമായി. പിന്നെ രസം കാണരുതു്. രക്തം മാംസമായിക്കഴിഞ്ഞാൽ രക്തമേ ഉണ്ടാകരുതു്. മാംസം മേദസ്സായാൽ മാംസം പിന്നീടു ശേഷിക്കരുതു്. ഇങ്ങനെ ഉപയ്യുപരി പരിണാമത്തോടുകൂടി പൂർവ്വധാതു നിശ്ശേഷം നശിച്ചു് തത്തുല്യഗുണലേശമില്ലാത്ത ഒരു കിട്ടവസ്തു ശേഷിക്കുന്നു എന്നു വന്നുകൂടണം. അങ്ങിനെയായാൽ കഥ കേമമായി! സപ്തധാതുക്കളുടെയും അനുക്രമമായ സ്ഥിതിയിൽ മാത്രമാണു്

ശരീരസ്ഥിതി എന്നു ആഗമം സിദ്ധാന്തിക്കുന്നു. "ധാരണാൽ ധാതവഃ" എന്നാണു് ധാതുശബ്ദത്തിൻെറ അൎത്ഥം. ക്ഷീരദധിന്യായപ്രകാരമാണെങ്കിൽ ഒരു ധാതുവിൻെറ അനന്തരപരിണാമത്തോടുകൂടി മൂലധാതു നിശ്ശേഷം നശിക്കണമെന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇതിനിടയിൽ, നാം ദൈനംദിനം കഴിക്കുന്ന ആഹാരങ്ങളിൽനിന്നും ഉദ്ഭൂതമായിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന രസം പ്രതിനിമിഷം പരിണാമക്രമം തുടൎന്നുകൊണ്ടുപോകുന്നതിനു സഹായിക്കുന്നതിനാൽ ഈ അപവാദത്തിനവകാശമേ ഇല്ലെന്നു വീണ്ടും ഒരു ന്യായം ഇതിനിടയിൽക്കൂടി കടന്നുകേറിപ്പാറഞ്ഞേക്കാം. ശരി; ഒരാൾ പട്ടിണികിടക്കുന്നുവെന്നിരിക്കട്ടെ. അയാളിൽ ധാതുപരിണാമക്രമം തുടൎന്നുകൊണ്ടുമിരിക്കുന്നു. മുൻദിവസത്തെ ആഹാരരസം മുഴുവൻ രക്തധാതുവായി തീൎന്നുകഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ അയാളിൽ രസധാതുവുണ്ടാകാമോ? ആ രക്തധാതു മുഴുവൻ മാംസമായിക്കഴിഞ്ഞാൽ രക്തധാതു അയാളിൽ കാണാനേ പാടില്ല. ഇങ്ങനെ ഏതാനും നാളത്തെ പട്ടിണികൊണ്ടു് അയാളിൽ അന്ത്യധാതുമാത്രം ശേഷിക്കുകതന്നെവേണം. അങ്ങിനെ വരികയില്ലെന്നു പ്രത്യക്ഷവും ആഗമാനുഭവങ്ങളും നമ്മെ പഠിപ്പിക്കുന്നു. ലോകൈകവന്ദ്യനായ മഹാത്മാ ഗാന്ധി തുടൎന്നു് ഇരുപതു ദിവസത്തോളം നിരാഹാരവ്രതം അനുഷ്ഠിക്കുന്നുണ്ടു്. ഈ ഇരുപതാമത്തെ ദിവസവും അദ്ദേഹത്തിൽ ധാതുക്കളിലൊന്നും നിശ്ശേഷം നശിച്ചിരുന്നില്ലെന്നും പരിശോധിച്ചറിഞ്ഞ ഡാക്ടറന്മാർ രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. യതീന്ദ്രനാഥദാസ്സ് 60 ദിവസം പട്ടിണികിടന്നു മരിക്കാറായ ആ അവസരത്തിലും അദ്ദേഹത്തിൽ ധാതുക്കളെല്ലാം ക്ഷീണങ്ങളായിരുന്നുവെന്നല്ലാതെ ധാത്വഭാവമുണ്ടായിരുന്നതായി അറിവില്ല.

"ആഹാരമഗ്നിഃ പചതി, ദോഷാനാഹാരവൎജ്ജിതാൻ
ധാതൂൻ ക്ഷീണേഷു ദോഷേഷു ജീവിതം ധാതുസംക്ഷയേ."

എന്നാണു് ഈ വിഷയത്തെപ്പറ്റിയുള്ള ശാസ്ത്രവചനം. അതിനാൽ ക്ഷീരദധിന്യായവാദികളുടെ വാദം അത്ര ശരിയായിക്കാണാൻ സാധിക്കുന്നില്ല. എന്നുമാത്രമല്ല "വ്യാനേന രസധാതുൎഹി—" എന്നിത്യാദ്യാഗമവചനത്തിനും വൈപരീത്യമാകത്തക്ക നിലയിലാണു് ഈ ന്യായം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതും. ഏവംവിധങ്ങളായ കാരണങ്ങളാൽ ഈ വാദത്തിൻെറ സുസ്ഥിരപ്രതിഷ്ഠയ്ക്കു അത്ര കണ്ടു പ്രാബല്യമുണ്ടോ എന്നു സംശയിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

"വ്യാനേന രസധാതുൎഹി വിക്ഷേപോചിതകൎമ്മണാ
യുഗപൽ സൎവ്വതോജസ്രം ദേഹേ വിക്ഷിപ്യതേ സദാ."

"വിക്ഷേപോചിതകൎമ്മത്തോടുകൂടിയ വ്യാനവായുവിനാൽ രസധാതു ദേഹത്തിൻെറ സൎവ്വഭാഗങ്ങളിലും ഒരേകാലത്തുതന്നെ വിക്ഷേപിക്കപ്പെടുന്നു." ഇതാണു രണ്ടാമത്തെ ന്യായവാദികൾക്കവലംബം. അവരും തങ്ങളുടെ വാദപ്രാബല്യത്തിനുവേണ്ടി തച്ശാസ്ത്രത്തെ ആശ്രയിച്ചു "ഖലേകപോതാ"ഖ്യ ന്യായത്തെ അവലംബിക്കുന്നു. ഒരു കളത്തിൽ എവിടെനിന്നോ അനവധി കപോതങ്ങൾ വന്നുചേരുന്നു. അവയെല്ലാം തന്നെ അതതുകൾക്കാവശ്യമുള്ള ധാന്യങ്ങളെ (ആഹാരവസ്തുക്കളെ) ശേ

ഷരിച്ചു ഭിന്നങ്ങളായ വർത്മാക്കളിലൂടെ തങ്ങഠം തങ്ങളുടെ സ്വസ്ഥാനത്തിൽ എത്തിച്ചേരുന്നു. ഇതുപോലെതന്നെ രസധാതു "സ്വധാതുസമവർണ്ണാനി" എന്നിത്യാദി ലക്ഷണങ്ങളെക്കൊണ്ടു് ലക്ഷീകൃതങ്ങളായി ഭിന്നങ്ങളായിരിക്കുന്ന സ്രോതസ്സുകളെ ആശ്രയിച്ചു ഓരോ ധാതുക്കളുടെയും സ്ഥാനത്തിൽ എത്തിച്ചേർന്ന് ഇതുകളെ അപ്യായനംചെയ്തു പുഷ്ടിപ്പെടുത്തുന്നു എന്നാണ് ഇക്കൂട്ടരുടെ അഭിപ്രായം. അതായതു് ആഹാരരസത്തിൽ എല്ലാ ധാതുക്കളുടെയും അംശങ്ങഠം ഉണ്ടായിരിക്കും. അതിൽ വച്ചു രസധാതുവിനാവശ്യമുള്ളവ രസവാഹിസ്രോതോമാർഗ്ഗം രസധാതുവിലും രക്തധാതുവിനാവശ്യമുള്ളവ രക്തവാഹിസ്രോതോമാർഗ്ഗം രക്തധാതുവിലും ഈ ക്രമത്തിന് ഓരോരോ ധാതുക്കഠംക്കാവശ്യമുള്ളവ തത്തൽസ്രോതോമാർഗ്ഗം തത്തൽധാതുക്കളിലും എത്തിച്ചേർന്ന് അപ്യായനകർമ്മം നിർവ്വഹിക്കുകയും തദ്വാരാ ധാതുക്കഠം സ്വയം പുഷ്ടങ്ങളാകുകയും ചെയ്യപ്പെടുന്നു. ഇങ്ങിനെ സമ്മതിക്കുന്നപക്ഷം ആഗമങ്ങളിൽ ചിലവ വിരുദ്ധമാകും. ഈ ന്യായപ്രകാരം ധാതുക്കഠം ഓരോന്നും സാമീപ്യദൂരത്വം അനുസരിച്ചു് പോഷിക്കപ്പെടണം. രക്തധാതു ഏററവും അടുത്തുണ്ടാകണം. അതിലും ആന്താശ്രയസ്ഥമായ മാംസധാതു കുറച്ചുസമയമോ ദിവസമോ കഴിഞ്ഞേ പുഷ്ടിപ്പെടാൻ തരമുള്ളു. മേദസ്സിനു് അതിലുമധികം ദിവസമാവശ്യമുണ്ടു്. ഇങ്ങിനെ അവഗാഢതരങ്ങളായ ധാതുക്കഠം അധികമധികം ദിവസങ്ങളെക്കൊണ്ടുമാത്രമേ പുഷ്ടിപ്പെടുന്നുള്ളു എന്നു വന്നുകൂടണം. മാത്രമല്ല;

"പൂർവ്വോ ധാതുഃ പരം കുര്യാദ്
വൃദ്ധഃ ക്ഷീണശ്ച തദ്വിധം" എന്നുള്ള പ്രമാണവചനത്തിനും ഈ യുഗപത്‌വ്യാപ്തിക്രമം വിരുദ്ധമായിത്തീരുന്നു. എല്ലാ ധാതുക്കളും ഒരേസമയത്തുതന്നെ വ്യാനവിക്ഷിപ്തമായിരിക്കുന്ന ആഹാരരസംകൊണ്ടു് അപ്യായിതങ്ങളായാൽ തത്തൽസ്രോതസ്സുകളിൽ സ്ഥിതങ്ങളായി സ്വാതന്ത്ര്യേണ പുഷ്ടങ്ങളാകുകയും, അനാപ്യായിതങ്ങളായാൽ ക്ഷയിക്കുകയും ചെയ്യുമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ; പൂർവ്വധാതുവൃദ്ധിയിൽപരമായ ധാതുവൃദ്ധിയും ക്ഷയത്തിൽ ക്ഷയവും എങ്ങിനെ സംഭവിക്കും? "സ്ഥൂലസ്യ മേദ ഏവോപചീയതേ" സ്ഥൂലനിൽ മേദസ്സു അധീകരിച്ചു കാണുകയും ചെയ്യുന്നു. സർവ്വധാതുക്കളും സ്വാതന്ത്ര്യേണ പുഷ്ടങ്ങളാകുകയാണെങ്കിൽ ഇതെങ്ങിനെ സംഭവിക്കും? ഒരു ധാതുവിൽ വ്യാപിക്കുന്നതുപോലെ ആഹാരരസം മററതിലും വ്യാപിച്ചു് ഒന്നു പുഷ്ടിപ്പെടുത്തുന്നതുപോലെ മറ്റൊന്നും പോഷിക്കപ്പെടുക എന്നതിലല്ലേ സാംഗത്യം. ക്ഷയിച്ചാൽ അടുത്തതും ക്ഷയിക്കേണ്ടേ? ശാസ്ത്രവും പ്രത്യക്ഷവും ഇവിടെ വിരോധമായിക്കാണുകയും ചെയ്യുന്നുണ്ടു്.

മുനിയാകട്ടെ:—

"മേദോമാംസാതിവൃദ്ധത്വാൽ ചലസ്ഫിഗുദരസ്തനഃ
അയഥോപചിതോത്സാഹോ നരോഽതിസ്ഥൂല ഉച്യതേ."

എന്നു സ്ഥൂലലക്ഷണം വിധിക്കുന്നു. അതുമാത്രമല്ല, "കാരണാനുവിധായിത്വാൽ കാര്യാണാം തത്സ്വഭാവതാ" എന്ന ന്യായം അനുസരിച്ചു ശു

ക്ലാൎത്തവജമായ പ്രജയിൽ സാപ്തമിക ധാതുവായ ശുക്ലം മാത്രമേ കാണാൻ ന്യായമുള്ളു. പ്രജോല്പാദനകാരണം ശുക്ലമാണല്ലോ. മററു ധാതുക്കൾ ഉണ്ടെങ്കിൽ മാത്രമേ അതതുകളുടെ അംശം പോഷിപ്പിക്കപ്പെടാനും ന്യായം കാണുന്നുള്ളു. ഇവിടെ ക്രമപരിണാമപക്ഷംതന്നെ സ്വീകരിക്കുകയാണെങ്കിലും ന്യായം സാധൂകരിക്കുന്നതിനു ചില യുക്തികൾ പ്രതിബന്ധമായിത്തീരുന്നുണ്ട്. ഒന്നാമതു ക്ഷീരദധിന്യായത്തിനു ഉപൎയ്യുപരി പചനമല്ലാതെ കീഴോട്ടു പരിണാമമേ ഇല്ല. അതനുസരിച്ചു നോക്കുകയാണെങ്കിൽ ശുക്ലത്തിൽനിന്നു പ്രസാദജമായ ഓജസ്സുണ്ടാകാമെന്നല്ലാതെ മജ്ജാദി ഇതരധാതുക്കൾ ഉണ്ടാകാൻ തരമേ ഇല്ല. ഒരു ശിശുവിന്റെ ശരീരവിഭജനത്തിൽ വടബീജത്തിലെന്നപോലെ സപ്തധാതുക്കളും അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു എന്നു ശാസ്ത്രവും അനുഭവവും നമ്മെ പഠിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

ഇങ്ങനെയുള്ള അനേകമനേകം കാരണങ്ങൾ സ്ന്യായം പരസ്പരവിരുദ്ധങ്ങളായിക്കാണുന്നതുകൊണ്ടു ഈ രണ്ടു ന്യായങ്ങളും സാധൂകരിക്കാൻ വിഷമമായിത്തീൎന്നു. ഇതിനപ്പുറം ഒരു പരിണാമം ധാതുക്കൾക്കു സംഭവിക്കാൻ ഇടയുണ്ടോ? അടുത്തതായ പരിണാമവാദത്തെ ഒന്നു പരീക്ഷിക്കുകതന്നെ.

തൃതീയന്യായവാദികളായ 'കേദാരകുല്യാ'ശ്രയികൾ മേൽവിവരിച്ച രണ്ടിനെയും മേലുദ്ധരിച്ച ന്യായങ്ങളെക്കൊണ്ടുതന്നെ ഖണ്ഡിച്ചു നവീനവും ശാസ്ത്രയുക്ത്യനുഭവങ്ങൾക്കു അവിരുദ്ധവും ആയ ഒരു പന്ഥാവിനെ ആശ്രയിച്ചു നിലകൊള്ളുന്നു. അവരുടെ വാദം സൎവ്വസംഗപരിത്യാഗിയായ ഒരു താപസന്റെ മനസ്സുപോലെ സകലത്തിൽനിന്നും വിരമിച്ചു് എല്ലാററിലും ലയിക്കുന്നു. ഇവർ മേലുദ്ധരിച്ച രണ്ടു വാദങ്ങളെയും ഖണ്ഡിച്ചു. പക്ഷെ അതു രണ്ടിലും അന്തർഭൂതമായിരുന്ന സാരാംശങ്ങളെ സ്വീകരിച്ചു് ഒരു പുതിയ പേരിട്ടു എന്നു മാത്രമേയുള്ളു. അക്കൂട്ടർ ധാതുപരിണാമക്രമത്തെപ്പററി പറയുന്നതു് ഇങ്ങിനെയാണ്. ഒരു സ്ഥലത്തു ഒരേ നിരപ്പിൽ ധാരാളം വയലുകൾ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നുവെന്നിരിക്കട്ടെ. കൃഷിക്കുപയുക്തമായ ജലം ആ വയലുകളിൽ നിറയ്ക്കുന്നതിനുവേണ്ടി ഒരു വലിയ തോടു് ആ വയലുകളുടെ നടുക്കുകൂടി വെട്ടിയിട്ടുമുണ്ട്. ഈ വയലുകൾ ഓരോന്നും പ്രധാന കുഴിയിൽനിന്നും മററു വയലുകളിലേക്കു വെട്ടപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന കൈത്തോടുകൾമാൎഗ്ഗം ജലസേചനകൎമ്മം സാധിക്കുന്നു. ഒരു വയലിൽ ജലം നിറഞ്ഞു കവിഞ്ഞൊഴുകി അടുത്ത വയലിൽ പ്രവേശിച്ചു് ആ നിലം നനയ്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഏതുതരത്തിലായാലും, അവ രണ്ടുതരത്തിലും വയലിൽ വെള്ളം സദാപി നിറഞ്ഞിരിക്കതന്നെ ചെയ്യുന്നുണ്ട്. പ്രധാന മാൎഗ്ഗത്തിൽകൂടെ പോകുന്ന ജലം അതിനരികിലുള്ള വയലുകളിൽ പ്രവേശിച്ചു നിറയുന്നു. ഇടയിൽകൂടി വെട്ടിയിട്ടുള്ള കൈത്തോടുകൾവഴിയും ഇതിലെല്ലാം ജലം പ്രവേശിച്ചുകൊണ്ടുമിരിക്കുന്നു.

ഇതുപോലെതന്നെ ആഹാരരസം പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം ഓരോ ധാതുക്കളായി പരിണമിക്കുന്നുണ്ട്. അങ്ങിനെ പരിണമിച്ച ധാതുക്കൾ തന്നെ അനന്തരധാതുക്കളായി പരിണമിക്കുകയും ചെയ്യുന്നുണ്ട്. ആഹാ

രസം ഒന്നുതന്നെ തത്തദ്ധാതുവാഹിസ്രോതസ്സുകളെ പ്രാപിച്ചു ഓരോരോ ധാതുക്കളെ അപ്യായനം ചെയ്തു രസരക്തമാംസമേദോമജ്ജാസ്ഥിശുക്ലങ്ങളായിത്തീരുന്നു. ഇതു ഖലേകപോതന്യായത്തിനനുസൃതമായിരിക്കുന്നു. ഈ ഓരോധാതുക്കളും പ്രവൃദ്ധങ്ങളായി ഇതരധാതുക്കളെ പ്രവാഹംകൊണ്ടെന്നവണ്ണം പുഷ്ടിപ്പെടുത്തുന്നു. ഇതു് ക്ഷീരദധിന്യായവാദികളുടെ സിദ്ധാന്തമാണു്.

ഇങ്ങനെ രണ്ടു വാദങ്ങളോടും യോജിക്കുന്നതും യുക്തിക്കു ഏററവും അനുയോജ്യവും ആയ ഈ ന്യായം അഥവാ വാദം ധാതുപരിണാമക്രമപക്ഷത്തിൽ ഏററവും നവീനമത്രേ. ഒരു ധാതുവിൽ, രക്തധാതുവിൽ എന്നുതന്നെ വയ്ക്കുക. തദ്വാഹിസ്രോതോരോധംകൊണ്ടു രസം എത്തിച്ചേന്നില്ല എന്നിരിക്കട്ടെ. അപ്പോഴും പൂർവ്വാപരധാതുക്കളായ രസമാംസങ്ങൾ പുഷ്ടിപ്പെട്ടുകൊണ്ടാണു ഇരിക്കുന്നതു്. രണ്ടുജലപൂർണ്ണങ്ങളായ വയലുകളുടെ അന്തരാളസ്ഥിതമായ ഒരു വയൽ ജലാഭാവത്തിൽപോലും ആർദ്രതയെ എപ്രകാരം ഉപേക്ഷിക്കാതിരിക്കുമോ അപ്രകാരംതന്നെ രണ്ടു പരിപൂർണ്ണധാത്വന്തരാളസ്ഥിതമായ ഒരപുഷ്ടധാതുവും "പരിണമതോദകപരിപൂർണ്ണാഭിനവമൃൽകുംഭജലലവസ്യന്ദനന്യായേന" ഇതരധാതുക്കളിൽനിന്നും പോഷകാംശങ്ങളെ സ്വീകരിച്ചു സ്വയം പുഷ്ടിപ്പെടുന്നു എന്നുള്ളന്യായം അനുസരിച്ചു അപ്പോഴും രക്തധാതു അപ്യായിതമായേ ഇരിക്കും. ഈ ന്യായംകൊണ്ടു "പൂർവ്വോധാതു പരം കുര്യാൽ" എന്നിത്യാദിവാദങ്ങളെ ഏതാണ്ടു സമരസപ്പെടുത്തി എന്നു പറയാം. കൂടുതൽ പറയാനുള്ളവ അപ്രകൃതമാകയാൽ ഉപേക്ഷിക്കുകയേ തരമുള്ളു. സ്ഥൂലനിൽ മേദസ്സു അധികമായിക്കാണുന്നതു ആ ധാത്വഗ്നിയുടെ ബലക്കുറവും അധികമായി വന്നുചേരുന്ന തദ്ധാത്വംശത്തിന്റെ പ്രാബല്യവും മൂലമാണു്. ഇതിനെപ്പററിയും പ്രകൃതലംഘനഭയത്താൽ വിസ്തരിക്കുന്നില്ല. ഇത്രയും കൊണ്ടു "പരസ്പരോപസംസ്രാഭാൽ ധാതുസ്നേഹപരമ്പരാ" എന്നുള്ള ഇവരുടെ വാദമൂലം സ്ഥിരീകരിക്കപ്പെട്ടു.

അടുത്തതായി ധാതുപരിണാമത്തിനുള്ള ദിവസഗണനയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളമാണു് ആചാര്യന്മാരുടെ ഇടയിൽ ഭിന്നാഭിപ്രായം കാണുന്നതു്.

"കേചിദാഹുരഹോരാത്രാൽ ഷഡഹാദപരേ,പരേ-
മാസേന യാതി ശുക്ലത്വമന്നം പാകക്രമാദിഭിഃ."

ആഹാരം ഒരുദിവസംകൊണ്ടു ശുക്ലമായിപ്പരിണമിക്കുന്നു എന്നു ചിലരും ആറുദിവസംകൊണ്ടെന്നു മററുചിലരും ഇതൊന്നുമല്ല ഒരുമാസം കൊണ്ടെന്നു വേറേചിലരും അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ഈ മൂന്നഭിപ്രായങ്ങൾക്കും എതിരായി വേറെ ചില അഭിപ്രായങ്ങളും ഇല്ലാതില്ല. ആചാര്യപരാശരൻ:—

"ആഹാരോട്ടദ്യതനോ യശ്ച ശേഷാ രസത്വം സ ഗച്ഛതി

*　　*　　*　　*　　*

*　　*　　*　　*　　*

മജ്ജതാം;ശുക്രതാമേതി ദിവസേനാഷ്ടമേനുണാം."
എന്നുള്ളതുകൊണ്ടു് ശുക്ലത്വം അഷ്ടമദിനത്തിൽ സംഭവിക്കുന്നു എന്നു പറിക്കുന്നു. "തസ്മാദ്വിപത്ഥ്യാപത്ഥ്യാഭ്യാമാഹാരാഭ്യാംനൃണാംധ്രുവം സപ്തരാത്രേണശുദ്ധ്യന്തിപ്രദൂഷ്യന്തി ച ധാതവഃ" എന്ന ഈ ന്യായംകൊണ്ടുതന്നെ ധാതുക്കളുടെ ശുദ്ധ്യശുദ്ധിമര്യാദയെയും ലക്ഷീകരിക്കുന്നു. അത്യന്തം വിരുദ്ധങ്ങളായ ഈ പ്രമാണങ്ങൾ എന്നൊന്നും ആകൃതികൊണ്ടും പ്രകൃതികൊണ്ടും അത്യന്തം ഭിന്നങ്ങൾ തന്നെയാണ്. അതിനാൽ ഇവകളെ സമരസപ്പെടുത്തി ദിവസഗണനസ്ഥാപിക്കേണ്ടഭാരം ഏററവും ഭാരമുള്ള ഒന്നായിത്തീന്നിരിക്കുന്നു.

ഒന്നാമതു ഈ വാദം ഒരിക്കലും ആഹാരസാധനങ്ങളുടെ ഗുരുലഘുത്വത്തെ അല്ലാതെ എല്ലാവറെറയും പൊതുവേ ബാധിക്കുന്നില്ല. ദ്രവ്യങ്ങളെല്ലാംതന്നെ ക്രിയായോഗമാനാദ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഗുരുവായും ലഘുവായും തീരാം. അപ്പോൾ പരിണാമക്രമത്തിനും ഗണ്യമായ വ്യത്യാസം വരാം. ഒരുദിവസംകൊണ്ടു ശുക്ലധാതുവായിപ്പരിണമിക്കേണ്ട ദ്രവ്യംതന്നെ ക്രിയായോഗവിശേഷംകൊണ്ടു അറോ അതിലധികമോ ദിവസംകൊണ്ടുമാത്രം അന്തിമധാതുവായിപ്പരിണമിച്ചേക്കാം. "കുകൂലകർപ്പരഭ്രാഷ്ടകന്ദ്വംഗാ രവിപാചിതാൻ ഏകയോനീംല്ലഘൂൻവിദ്യാത്—" എന്നാണു ഇതിനെപ്പററി ശാസ്ത്രം ഘോഷിക്കുന്നതു്. അതിനാൽ ദിവസഗണനസാർവ്വത്രികമായ ഒരു പൊതുനിയമമാക്കിക്കരുതാൻ തരമില്ല. 'മാത്രാ' ഗണനപോലെ അതും ദ്രവ്യാശ്രയമാക്കി വിവക്ഷിക്കുകയേ തരമുള്ളു. ഘൃതസേവനാദികളിലും മററും പത്ഥ്യക്രമം മാസക്കണക്കിനു നിർദ്ദിഷ്ടമായിരിക്കുന്നതിൻെറ മൗലികതത്വവും ഇതുതന്നെയായിരിക്കണം. ഇതുകൂടാതെ അറുദിവസം എന്നുള്ളതു്:—

"തത്രാഹാരരസാത്പൂർവ്വം രസധാതുർവ്വിവദ്ധതേ
രക്തം ധാതുരസാച്ചൈവ രക്താഖ്യാന്മാംസമേവ ച
മേദോധാതുസ്തതോ മാംസാദസ്ഥ്യാഖ്യോ മേദസസ്തഥാ
മജ്ജാധാതുസ്തതോഽസ്ഥ്യാഖ്യാന്മജ്ജശുക്ലാഖ്യ ഏവ ച."

എന്നുള്ള നഗ്ന്യജിത്തിൻെറ ക്രമപരിണാമപക്ഷത്തെയും ഒരുമാസമെന്നുള്ളതു ഖലേകപോതാഖ്യന്യായവ്യാഖ്യാനമായ "വ്യാനേന രസധാതുഃ" എന്നിത്യാദ്യഭിപ്രായത്തെയും ഒരുദിവസം എന്നുള്ളതു് "പരസ്പരോപസംസ്തംഭാ"ദിത്യാദി കേദാരകുല്യാന്യായത്തെയും പരാമർശിക്കുന്നു എന്നും ഒരഭിപ്രായമുണ്ടു്. ഇതിൻെറ ന്യായാന്യായതകൾ ശാസ്ത്രാത്ഥവിത്തുകളായ മഹത്തുക്കൾ തീച്ചപ്പെടുത്തട്ടെ.

വൃഷ്യാദീനിപ്രഭാവേന സദ്യഃ ശുക്രാനി കുർവ്വതേ."
അങ്ങിനെ സംഭവിക്കുന്നതു "സൂചീഭിന്നശതപത്രപത്രന്യായേന" വൃഷ്യങ്ങളായ ദ്രവ്യങ്ങൾ ഓരോ ധാതുക്കളിലും കൂടി കടന്നുപോകുന്നസമയം ഏററവും ചുരുങ്ങിയതാകയാൽ ആ ധാതുവ്യാപ്തി (പോഷണ)സമയത്തെ അഗണ്യകോടിയിൽ തള്ളി അന്ത്യധാതുപ്രാപ്യസ്ഥാനത്തെമാത്രം ലക്ഷീകരിച്ചു—അഭിമുഖീകരിച്ചു്—കമ്മഫലലക്ഷണാദികളെ നിരൂപണം ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടാണെന്നു നിസ്സംശയം പറയാം. അസംഖ്യം സാരസ

പത്രങ്ങൾ ഉപൎയ്യുപരി ചേൎത്തുവച്ചു ഒരു ബലിഷ്ഠഹസ്തം അതിൽ സൂചീവേധനകൎമ്മം ക്ഷണതഃ സാധിക്കട്ടെ. ഒരു ക്ലിപ്തസമയത്തിന്റെ ഏറ്റവും ചുരുങ്ങിയ അളവിനുള്ളിൽ—ഒരു ലവമാത്രംകൊണ്ടു—ശതപത്രപത്രനിചയവേധംകഴിഞ്ഞു ആ തീക്ഷ്ണശലാക അടിയിൽ തലകാട്ടിക്കഴിയും. ഓരോ ഇതളുകളേയും ഭേദിക്കുന്ന സമയം പരിഗണിച്ചു ലക്ഷണം ചെയ്യുന്ന കാൎയ്യം മഹൎഷിമാരാലും അസാദ്ധ്യം. ധാതുക്കളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ആ സമയഗണന വൈദ്യശാസ്ത്രത്തിനാവശ്യവുമാണ്. താമരയിതളിലോരോന്നിലും സൂചികടന്നുപോയി അവസാനത്തെ ഇതളിലെത്തിയതുപോലെ ഓരോധാതുക്കളിലും കൂടി വൃഷ്യദ്രവ്യങ്ങൾ കടന്നുപോയിട്ടുമാത്രമാണ് "ശുക്ലാദികുൎവ്വതേ" എന്നു ലക്ഷണംചെയ്യത്തക്കവണ്ണമായിത്തീൎന്നിട്ടുള്ളതു്. അത്തരം ദ്രവ്യങ്ങൾ ധാതുക്കളെ ആശ്രയിച്ചു പരിണമിതങ്ങളാകുന്നതും മറ്റും ഏറ്റവും ചുരുങ്ങിയസമയംകൊണ്ടു കഴിയുന്നു. ഫലദൃഷ്ടങ്ങളാകുന്നതും നമുക്ക് അനുമിക്കാൻ കഴിയുന്നതും പ്രാപ്യസ്ഥാനത്തെ പ്രാപിച്ചതിനുശേഷമേയുള്ളു എന്ന വ്യത്യാസമേയുള്ളു. അവിടെമാത്രമാണു വൈദ്യശാസ്ത്രത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം 'കൎമ്മങ്ങൾ' ദൃഷ്ടങ്ങളാകുന്നതു്. ഈ കാരണംകൊണ്ടായിരിക്കണം ദിവ്യദൃഷ്ടികളായിരുന്ന ഋഷീശ്വരന്മാർ 'വൃഷ്യാദി'കളുടെ സദ്യഃ 'ശുക്ലാദികൎതൃത്വ'ത്തെ 'പ്രഭാവേണ' എന്ന ഒരൊറ്റവാക്കിൽ നിറുത്തി ഉപസംഹരിച്ചിട്ടുള്ളതു്.

ധാതുപരിണാമക്രമത്തെപ്പറ്റി ഭാരതീയാൎയ്യവൈദ്യസിദ്ധാന്തത്തിന്റെ നാനാവശങ്ങളെയും ആവുംവിധം ചൎച്ചചെയ്യാൻ ഞാൻ യത്നിച്ചിട്ടുണ്ട്. ധാതുക്കളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം പാശ്ചാത്യവൈദ്യസിദ്ധാന്തം ഇതിൽനിന്നു ഭിന്നമാണു്. ഈ ഉപന്യാസത്തിനു അതു അപ്രകൃതമെന്നു തോന്നുകയാലും വിസ്തരഭയത്താലും ഇപ്പോൾ അതിനെപ്പറ്റി നിരൂപണംചെയ്യുന്നില്ല. ആൎയ്യവൈദ്യസിദ്ധാന്തത്തിൽ ഇനിയും ഈ വിഷയത്തെ സംബന്ധിച്ചുവല്ല തത്വാൎത്ഥങ്ങളും അപ്രകാശിതങ്ങളായുണ്ടെങ്കിൽ ഈ മാസികവഴിയായിത്തന്നെ അവയെ ബഹുജനദൃഷ്ടിക്കു വിഷയമാക്കാൻ ശാസ്ത്രപണ്ഡിതന്മാർ ശ്രമിച്ചുകാണുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.

ശുഭം.

കായസേകം (പിഴിഞ്ഞുവീഴ്ത്തു്.)

Raja Raja Varma Tampan.

കായസേകം (പിഴിഞ്ഞുവീഴ്ത്തു്) ശിരസ്സേകം (ധാര) പിണ്ഡസ്വേദം (നവരക്കിഴി) അന്നലേപനം (നവരച്ചോറുതേപ്പ്) ശിരോലേപനം (തലയിൽ നെല്ലിക്കാക്കുഴമ്പിടുക) എന്നിങ്ങനെയുള്ള പഞ്ചകൎമ്മങ്ങൾ ആയുൎവ്വേദ ചികിത്സാപദ്ധതികളിൽവച്ച് ഒട്ടും അപ്രധാനങ്ങളല്ലാ

ത്തവയും സാധാരണയായി ധാരാളം നടത്തിവരുന്നവയുമാണല്ലോ. എന്നാൽ ഇവയെപ്പററി ശരിയായ ഒരു വിവരണം വൈദ്യഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ കാണുന്നുമില്ല. വൈദ്യന്മാർ ഗുരൂപദേശമനുസരിച്ചു മാത്രം നടത്തിപ്പോരുന്നതുകൊണ്ടു് ദിൿഭേദമനുസരിച്ചു കർമ്മങ്ങൾക്കും വ്യത്യാസം കാണുന്നു. സുപരിചിതന്മാരല്ലാത്ത വൈദ്യന്മാരുടെ പ്രവൃത്തികൾ ശരിയായവിധത്തിലല്ലാതെയും സംഭവിപ്പാനിടയുണ്ടല്ലോ. കുറച്ചുകാലം മുൻപു് പ്രസിദ്ധം ചെയ്തു കാണുന്ന "ധാരാകല്പം" എന്ന പുസ്തകത്തിൽ ചിലതുമാത്രം ചുരുക്കത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അവയെ പൂർണ്ണമായി വിശ്വസിച്ചു പ്രവർത്തിപ്പാൻ തരമില്ലാതെയാണിരിക്കുന്നതു്. ഏതൽകാരണങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഈ പഞ്ചകർമ്മങ്ങളും നമ്മുടെ ഇടയിൽ നടത്തിപ്പോരുന്ന സമ്പ്രദായം ഇവിടെ ക്രമേണ ചേർക്കുന്നതു് വൈദ്യന്മാർക്കും വിദ്യാർത്ഥികൾക്കും ഒരുപോലെ ഉപകാരപ്രദമായിരിക്കുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.

ആദ്യം പറഞ്ഞ മൂന്നു കർമ്മങ്ങൾക്കും ദ്രോണി (പാത്തി) അത്യാവശ്യമാണു്. ദ്രോണിക്കു നാലുകോൽ നീളവും ഒരു കോൽ വീതിയും കാൽകോൽ പൊക്കവും ഉണ്ടായിരിക്കണം. വാതഹരങ്ങളായ വൃക്ഷങ്ങളെക്കൊണ്ടു ദ്രോണിയുണ്ടാക്കുന്നതു് വിശേഷമാണു്. കാഞ്ഞിരം മാവു് മുതലായ വൃക്ഷങ്ങളെക്കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ള പാത്തികൾ ധാരാളം ഉപയോഗിച്ചുവരുന്നു. പാത്തിക്കു നല്ല ഉറപ്പും അകത്തു മിനുപ്പും ഉണ്ടായിരിക്കണം. തലവയ്ക്കുന്ന അററത്തു് അല്പം പൊക്കവും അവിടെ ഏകദേശം രണ്ടിടങ്ങഴി കൊള്ളുന്ന ഒരു കുഴിയും വേണം. (കുഴി ശിരസ്സേകത്തിന്റെ ആവശ്യത്തിനാണു്.) പിഴിഞ്ഞുവീഴ്ത്തുന്ന സ്നേഹദ്രവ്യം(കുഴമ്പു്) ഒഴുകി പുറമേവച്ചിട്ടുള്ള പാത്രത്തിൽ വീഴുന്നതിനു് പാത്തിക്കു, കാൽവയ്ക്കുന്ന അററത്തു ഒരു ദ്വാരവും ഉണ്ടായിരിക്കണം.

ഇപ്രകാരമുള്ള പാത്തി തയ്യാറാക്കിച്ചു് ശുഭമായ ദിവസംനോക്കി കായസേകം ആരംഭിക്കണം. ആദ്യമായി രോഗി കാൽകഴുകിത്തുടച്ചു് മംഗളകർമ്മങ്ങളെ (വിളക്കുകൊളുത്തിവച്ചു് ഗണപതിക്കു വയ്ക്കുക. തന്റെ രോഗശമനത്തിനായിട്ടു മനസ്സിരുത്തി ധന്വന്തരിയെ ധ്യാനിക്കുക, വൈദ്യനു ദക്ഷിണചെയ്യുക മുതലായവ) ചെയ്തു് പാത്തിയിലിരിക്കുക. നാലു പരിചാരകന്മാർ പിഴിഞ്ഞുവീഴ്ത്തുന്നതിനും ഒരാൾ കുഴമ്പു ചൂടാക്കിക്കൊടുക്കാനും വേണം. അനന്തരം വൈദ്യൻ പരിചാരകന്മാരെക്കൊണ്ടു് രോഗാനുസാരണം കാച്ചിയ തൈലം രോഗിയുടെ ശിരസ്സിലും കുഴമ്പു ദേഹത്തും തേപ്പിക്കണം. ശിരസ്സിൽ തേച്ച എണ്ണ ഒലിച്ചു കണ്ണിൽ പോകാതിരിപ്പാൻവേണ്ടി ഒരു തുണിക്കഷണം പിരിച്ചു രോഗിയുടെ നെററിയിൽ ചുററിക്കെട്ടിക്കുകയും വേണം. തുണിക്കഷണങ്ങൾ കനത്തിൽ മടക്കി എടുത്തു് വാഴയില വാട്ടിയതിലോ തൊലികളഞ്ഞ പാളയിലോ പൊതിഞ്ഞു് കെട്ടിയുണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ള ഉപധാനം (തലയണ) രോഗിയുടെ തലവയ്ക്കുന്ന ദിക്കിൽ വയ്ക്കുകയും വേണം. പരിചാരകന്മാർ ചൂടാക്കിയ കുഴമ്പിൽ വസ്ത്രഖണ്ഡങ്ങൾ മുക്കി കയ്യിലെടുത്തു് അധികം ഉയർന്നോ അധികം താഴ്ന്നോ അതിവേഗത്തിലോ അതിമന്ദമായിട്ടോ അല്ലാതെ രോഗി

യുടെ കഴുത്തിനു കീഴ്പ്പോട്ട് പിഴിഞ്ഞുവീഴ്ത്തണം. രോഗിയെ ആദ്യം ഇരുത്തിയും പിന്നെ മലത്തിക്കിടത്തിയും പിന്നീട് ഒരുവശത്തേക്ക് ചെരിച്ചുകിടത്തിയും തിരിയെ മലത്തിക്കിടത്തിയും അതുപോലെ മറുവശത്തേക്കും ചെരിച്ചുകിടത്തിയും പിന്നെയും മലത്തിക്കിടത്തിയും ഒടുവിൽ ഇരുത്തിയും പിഴിച്ചിൽ നടത്തണം. പിഴിഞ്ഞുവീഴ്ത്തുന്നതിന്റെ പിന്നാലെ പരിചാരകന്മാർ മററെക്കൈകൊണ്ട് രോഗിയെ സുഖമാകുംവണ്ണം തലോടുകയും വേണം. പിഴിഞ്ഞുവീഴ്ത്തുന്നതും തലോടുന്നതും കീഴ്പ്പോട്ടുതന്നെയായിരിക്കണം. കാലിന്റെ ഉള്ളനടികൂടി പിഴിഞ്ഞു തലോടാറുണ്ട്. പരിചാരകന്മാരിൽ ഈരണ്ടുപേർ രോഗിയുടെ ഓരോ പാൎശ്വങ്ങളിലുമിരിക്കണം. രോഗിയെ ഇരുത്തി പിഴിയുമ്പോൾ വലത്തുവശം തലയ്ക്കൽ ഇരിക്കുന്നവൻ രോഗിയുടെ മാറും വലത്തെക്കയ്യും,കാൽക്കലിരിക്കുന്നവൻ വലത്തേക്കാലും,ഇടത്തുവശം തലയ്ക്കലിരിക്കുന്നവൻ പുറവും ഇടത്തേക്കയ്യും, കാൽക്കലിരിക്കുന്നവൻ ഇടത്തേക്കാലും പിഴിയണം. മലത്തിക്കിടത്തിയിരിക്കുമ്പോൾ വലത്തുവശത്തിരിക്കുന്നവർ രോഗിയുടെ പകുതിദേഹവും വലത്തേക്കാലും പിഴിയണം. അതുപോലെ ഇടത്തുവശത്തിരിക്കുന്നവരും യഥാക്രമം പ്രവൎത്തിക്കണം. വലത്തുപുറത്തേക്കു ചെരിയുമ്പോൾ രോഗിയുടെ ഇടത്തെക്കാലിന്റെ മുട്ടു വളച്ചു പാത്തിയിൽ കുത്തണം. അപ്പോൾ ഇടത്തുകയ്യും മാറും ഇടത്തുകാലും വലത്തുപുറത്തിരിക്കുന്നവരും പുറവും ഇടത്തേപ്പള്ളയും വലത്തേക്കാലും ഇടത്തുപുറത്തിരിക്കുന്നവരും പിഴിഞ്ഞു തലോടണം. ഇപ്രകാരം ഇടത്തുപുറത്തേക്കു ചെരിയുമ്പോഴും വേണ്ടപോലെ പ്രവൎത്തിച്ചുകൊള്ളണം.

പിഴിഞ്ഞുവീഴ്ത്തുന്നതിനുപയോഗിക്കാനും സ്നേഹദ്രവ്യം ചൂടാക്കാനുംകൂടി മൂന്നു പരന്ന പാത്രങ്ങൾ വേണം. കുഴമ്പിനു ചൂടധികമുണ്ടെങ്കിൽ പാത്തിയിലുള്ള കുഴമ്പു മുക്കിപ്പിഴിഞ്ഞ് ചൂടു പാകമാക്കിക്കൊള്ളണം. വൃദ്ധവൈദ്യമനുസരിച്ച് ഒന്നരഇടങ്ങഴി കുഴമ്പാണ് പിഴിയുന്നതിനു എടുക്കാറുള്ളത്. ഓരോദിവസവും പിഴിച്ചിലിനു മുൻപ് കുഴമ്പുനോക്കി കുറവുള്ളിടത്തോളം പുതിയ കുഴമ്പു ചേൎക്കണം. ഇപ്രകാരം മൂന്നുദിവസം കഴിഞ്ഞാൽ അതു മാററിവയ്ക്കണം. നാലാംദിവസം പുതിയ കുഴമ്പ് ഒന്നരഇടങ്ങഴി എടുത്ത് മേൽപറഞ്ഞപ്രകാരം മൂന്നുദിവസം പിഴിയണം. ഏഴാംദിവസം രണ്ടും ചേൎത്തു പിഴിയാം. ഇപ്രകാരം പതിന്നാലുദിവസം മുക്കാൽ നാഴികനേരംവീതം പിഴിച്ചിൽ നടത്തിവരുന്നു. രോഗബലമനുസരിച്ചു കൂടുതൽ ദിവസവും കൂടുതൽ സമയവും പിഴിയുന്നതുകൊണ്ട് വിരോധമില്ല. ദിവസവും പിഴിച്ചിൽ കഴിഞ്ഞാൽ കുഴമ്പ് അടുപ്പത്തുവെച്ചു വെള്ളം വററിക്കണം. ധനികന്മാർ ദിവസവും കുഴമ്പ് മാറി മാറി എടുക്കാറുണ്ട്. അതു കൂടുതൽ ഗുണകരമാണെന്ന് പറയാനില്ലല്ലോ.

അധികം ഉയരത്തിലും അധികം സമയവും അതിവേഗത്തിലും പിഴിഞ്ഞുവീഴ്ത്തുന്നതുകൊണ്ട് ചുട്ടുകത്തൽ, മോഹാലസ്യം, ശരീരസാദം മുതലായ രോഗങ്ങൾ ഉണ്ടാകാനിടയുണ്ട്. അപ്രകാരമെന്തെങ്കിലും സംഭവി

ച്ചാൽ ഉടനെ പിഴിച്ചിൽ നിറുത്തി അതാതിനുള്ള ചികിത്സകൾ ചെയ്യണം. അവ ഭേദമായാൽ പിഴിച്ചിൽ തുടരുകയും ചെയ്യാം. വേണ്ടതിലധികം മന്ദമായി പിഴിഞ്ഞുവീഴ്ത്തിയാൽ രോഗം വർദ്ധിക്കുകയേയുള്ളൂ.

ഇപ്രകാരമുള്ള സ്നേഹസേകം ബാഹ്യമായിട്ടുള്ള സ്നേഹനത്തിൽ വച്ച് ഏററവും ഉത്തമമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു.

"സേകഃ ശ്രമഘ്നോഽനിലഹൃദ്
ഭഗ്നസന്ധിപ്രസാധകഃ
ക്ഷതാഗ്നിദഗ്ദ്ധാഭിഹത-
വിശ്ലിഷ്ടാനാം രുജാപഹഃ."

(സുശ്രുതസംഹിത.)

സ്നേഹസേകം തളർച്ചയെ നശിപ്പിക്കുന്നതും വാതകോപത്തെ ശമിപ്പിക്കുന്നതും ഭഗ്നമായ സന്ധിബന്ധങ്ങളെ കൂട്ടിച്ചേർക്കുന്നതും ക്ഷതം തീപ്പൊള്ളൽ, അഭിഘാതം, അംഗാഘർഷണം (ദേഹത്തിൽ ഏതെങ്കിലുമൊരുഭാഗം ഉരഞ്ഞു ചീന്തിപ്പോകുക) എന്നിതുകൾ സംഭവിച്ചവർക്കുള്ള വേദനയെ നശിപ്പിക്കുന്നതുമാകുന്നു.

അക്ഷേപം, അന്തരായാമം, ബാഹ്യായാമം, പക്ഷവധം മുതലായ ശക്തിയേറിയ വാതരോഗങ്ങളിൽ കാലത്തും വൈകിട്ടും പിഴിച്ചിൽ നടത്താറുണ്ട്. പ്രസവത്തിനു ക്ലേശിക്കുന്ന സ്ത്രീകൾ പ്രസവസമയം സമീപിക്കുമ്പോൾ പിഴിഞ്ഞുവീഴ്ത്ത് നടത്തിയാൽ പ്രസവത്തിനു വളരെ എളുപ്പമുണ്ടാകും. പ്രായാധിക്യംവന്നവർ തങ്ങളുടെ ദേഹസുഖത്തിനായിട്ടു കൊല്ലംതോറും പിഴിച്ചിൽ നടത്താറുണ്ട്. ശരീരാംഗങ്ങളിൽ അവസ്ഥാനുസരണം പിഴിഞ്ഞുവീഴ്ത്തുന്നതിന് ഏകാംഗസേകമെന്നു പറയുന്നു. രക്തവാതത്തിങ്കൽ സ്നേഹദ്രവ്യം ചൂടില്ലാതെ ഉപയോഗിക്കുന്നു. വാതകോപമാണ് കൂടുതലെങ്കിൽ അല്പം ചൂടോടെ പിഴിഞ്ഞുവീഴ്ത്തുന്നതു നല്ലതാകുന്നു. ശുക്ലസ്രാവം, രക്തസ്രാവം മുതലായവയിൽ ചൂട് ഹിതമല്ല. പിഴിച്ചിൽ കഴിഞ്ഞാലുടനെ രോഗിയുടെ ശിരസ്സ് ശീലകൊണ്ടു തുടച്ച് തിരിയെ എണ്ണ തേപ്പിക്കണം. ശരീരത്തിലെ കുഴമ്പും ഓലകൊണ്ടോ മറേറാ വടിച്ചുകളഞ്ഞ് രണ്ടാമതും കുഴമ്പു തേച്ച് ചൂടുവെള്ളത്തിൽ കുളിക്കാം. മേൽപറഞ്ഞ അക്ഷേപാദി വാതരോഗമുള്ളവനും രക്തവാതമുള്ളവനും പിഴിച്ചിൽ കഴിഞ്ഞു കുളി ഹിതമല്ല. ശീലകൊണ്ടു തുടച്ച് വൃത്തിയാക്കിയാൽ മാത്രം മതി. എത്ര ദിവസം ചികിത്സ നടത്തിയോ അത്രയുംദിവസംകൂടി രോഗി ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ ജയിച്ച് ശ്രദ്ധയോടുകൂടി പത്ഥ്യമായിട്ടിരിക്കണം.

ചില ഗാർഹികൌഷധങ്ങൾ. (Home Remedies)

(I) ചുണ്ണാമ്പുവെള്ളം. (Lime water.)

Dr. G. V. Kamath—N. Parur.

പൂർവ്വകാലങ്ങളിൽ ഓരോരോ കുടുംബങ്ങളിലും ഉണ്ടാകുന്ന മിക്ക രോഗങ്ങളേയും, അതാതു കുടുംബങ്ങളിലെ മുത്തശ്ശിമാർ ചില ഗാർഹികൌഷധങ്ങളും വെറും "പൊട്ട" വിദ്യകളും പ്രയോഗിച്ചു് മാററിയിരുന്നു എന്നു കേൾക്കുമ്പോൾ ഇന്നത്തെ പരിഷ്കൃതജനങ്ങൾക്കു് അതൊരു അതിശയമായി തോന്നിയേക്കാം. മഞ്ഞക്കാമില (മഞ്ഞപ്പിത്തം) താലുകണ്ടകം (തൊണ്ടമുള്ളു്) ഒററച്ചെന്നിക്കുത്തു്, ഗുല്മം എന്നിത്യാദി ഭയങ്കര രോഗങ്ങളെ ചില ഒററമൂലികകൾകൊണ്ടും ഗാർഹികൌഷധങ്ങൾകൊണ്ടും മാററുന്ന അപൂർവ്വം ചില മുത്തശ്ശിമാർ ഇന്നും ചില കുഗ്രാമങ്ങളിലുണ്ടു്. ആശുപത്രികളും മററും വളരെ കുറവായിരുന്ന അക്കാലങ്ങളിൽ രോഗങ്ങളും തുലോം കുറവായിരുന്നു എന്നു സമ്മതിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. പരിഷ്കാരം വർദ്ധിച്ചു വന്നതോടുകൂടി പണ്ടത്തെ രീതിയിൽ മൂലികകൾ അന്വേഷിച്ചെടുത്തു്, അതു ചതച്ചിട്ടു് വെള്ളം ചേർത്തു് കുറുക്കി വററിച്ചു കഷായമാക്കി മേമ്പൊടിയും ചേർത്തു് കൊടുക്കുന്ന ഏർപ്പാടു് ആർക്കും അത്ര രുചിക്കാത്തതായിത്തീർന്നു. വീട്ടിലാർക്കെങ്കിലും തലവേദനയെന്നോ, പനിയെന്നോ കേൾക്കുന്ന മാത്രയിൽ ഒരു കുപ്പിയുമായി ആശുപത്രിയിലേക്കോടുകയോ ഡാക്ടരെ ആളയച്ചു വരുത്തുകയോ ആണല്ലോ ഇന്നത്തെ പതിവു്. മിക്സ്ചറുകളേയും പേററൻറ് മരുന്നുകളേയും ശരണം പ്രാപിച്ചുതുടങ്ങിയതോടുകൂടി രോഗങ്ങളും വർദ്ധിച്ചുതുടങ്ങി. നമ്മുടെ നാട്ടിലെ ശീതോഷ്ണസ്ഥിതിക്കും, ജീവിതരീതിക്കും ഏററവും ചേരുന്നതു വിദേശങ്ങളിൽനിന്നും ഇവിടെ ഇറക്കുമതി ചെയ്യുന്ന ഔഷധങ്ങളല്ല. പ്രത്യുത നമ്മുടെ പറമ്പുകളിൽ വളർന്നുണ്ടാകുന്ന കുറുന്തോട്ടി, പുത്തരിച്ചുണ്ട എന്നിത്യാദി മൂലികകളാണു് എന്നു് പരിഷ്കൃതാശയന്മാർ ധരിച്ചിരിക്കേണ്ട കാലം അതിക്രമിച്ചു കഴിഞ്ഞു. സാരഥിവായനക്കാർക്കു് ഗാർഹികൌഷധങ്ങളിൽ പലതിനെപ്പററിയും ഇതിനകം വായിക്കുവാൻ ഇടവന്നിട്ടുണ്ടല്ലോ. ലേഖകൻ തന്നെ ഉപ്പു്, തുളസി, കപ്പ എന്നിത്യാദി ചിലതിനെപ്പററിയെല്ലാം സാരഥിയിൽ പ്രതിപാദിച്ചിരുന്നതും വായനക്കാർ വിസ്മരിച്ചിരിക്കയില്ലല്ലോ. പ്രസ്തുത ഇനത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടതാവുന്നതും, ഏവർക്കും എവിടേയും സുലഭമായി ലഭിക്കത്തക്കതും, ഭയങ്കരരോഗങ്ങളിൽ പലതിനേയും പാടേ പരിഹരിക്കുവാൻ പര്യാപ്തമായതുമായ ചുണ്ണാമ്പുവെള്ളത്തെപ്പററി അല്പം ചിലതെല്ലാം പ്രസ്താവിക്കുന്നതു് അനുചിതമാകയില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. ആയുർവൈദ്യന്മാർ മാത്രമല്ല അലോപ്പതിക്കാരും ഹോമിയോപ്പതിക്കാരും ഈ ഔഷധം പല പ്രകാരത്തിലും പ്രയോഗിച്ചു് ഗണ്യമായ ഫലം ലഭ്യമാക്കുന്നുണ്ടു്.

ചുണ്ണാമ്പുവെള്ളം ഉണ്ടാക്കുന്ന രീതി:—

അരപ്പലം (രണ്ടരക്കുപ്പാത്തുക്കം) നല്ല ചുണ്ണാമ്പും, ഒരു പലം പഞ്ചസാരയും, പത്തുതുടം ശുദ്ധജലവും ഒരു സ്ഫടികപ്പാത്രത്തിലിട്ട് ഒരു കോലുകൊണ്ടോ മറ്റോ ഇളക്കി നന്നായി യോജിപ്പിക്കുക. അനന്തരം പാത്രം നന്നായി അടച്ച് അനക്കാതെ ഒരു സ്ഥലത്തു സൂക്ഷിച്ചുവെക്കുക. പത്തോ പന്ത്രണ്ടോ മണിക്കൂറിനുശേഷം അനക്കാതെ എടുത്ത് മുകളിൽ തെളിഞ്ഞു നിൽക്കുന്ന വെള്ളം ഊററി അരിച്ച് ഒരു കുപ്പിയിലാക്കി സൂക്ഷിക്കുക. ഒന്നോ രണ്ടോ ഔൺസ്‌വരെ തനിയെ ഇതു് ഉപയോഗിക്കാമെങ്കിലും, പശുവിൻപാലിലോ ആട്ടിൻപാലിലോ ചേർത്തുപയോഗിക്കുന്നതു കൂടുതൽ ഫലപ്രദമായിരിക്കും. പുറമേയും ഇതു പലപ്രകാരത്തിൽ ഉപയോഗിക്കാം.

ഉപയോഗങ്ങൾ:—

പുളിച്ചുതികട്ടൽ, നെഞ്ചെരിച്ചൽ, ഛർദ്ദി, ഓക്കാനം എന്നീ ലക്ഷണങ്ങൾ പ്രാധാന്യേന നിൽക്കുന്ന ഏതു രോഗത്തിനും ഇതൊരു സിദ്ധൌഷധംതന്നെയാണ്. അഗ്നിമാന്ദ്യരോഗിയിൽ പുളിച്ചുതികട്ടൽ സവ്വസാധാരണയാണല്ലോ. പ്രസ്തുത രോഗം മൂർദ്ധന്യദശയിലെത്തിയാൽ ചിലപ്പോൾ മൂത്രത്തിനു മഞ്ഞനിറമോ, മററുവല്ല നിറപ്പകർച്ചയോ കാണുക, മൂത്രം അല്പാല്പമായി മാത്രം പോകുക, പുളിരസത്തോടുകൂടിയ ഛർദ്ദി, ഓക്കാനം, എക്കിട്ടം എന്നിതുകൾ ഉണ്ടായിരിക്കുക, അസഹനീയമായ നെഞ്ചെരിച്ചിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുക എന്നിത്യാദി രോഗലക്ഷണങ്ങൾ കണ്ടേക്കാവുന്ന അവസരങ്ങളിൽ ഒന്നോ രണ്ടോ ഔൺസ് ചുണ്ണാമ്പുവെള്ളം രണ്ടുതവി പശുവിൻപാലിൽ കലത്തിക്കൊടുക്കുന്നപക്ഷം രോഗം നിശ്ശേഷം ശമിക്കുന്നതായിരിക്കും. പുളിച്ചുതികട്ടൽ നിമിത്തവും അതിനെത്തുടൎന്നും ഉണ്ടാകുന്ന അതിസാരത്തിന്നും, മററു കാരണവശാൽ ഉണ്ടാകുന്ന പഴക്കംചെന്ന അതിസാരത്തിന്നും, രക്താതിസാരത്തിന്നും ഈ ഔഷധം ഒരൗൺസുമാത്രയിൽ സമം അയമോദകക്കഷായത്തിൽ ചേർത്തു കൊടുത്താൽ രോഗം പെട്ടെന്നു ശമിക്കുമത്രേ. കുട്ടികൾക്കു മുലകുടിമാററി മററു ഖനാഹാരങ്ങൾ കൊടുത്തുതുടങ്ങുമ്പോൾ, ഗ്രഹണി ക്ഷീണിക്കുന്നതും, ആമാശയത്തിൽവെച്ചുള്ള ആഹാരപചനം കഴിയുന്നതുവരെ അതിനെ തടുത്തു നിർത്തുവാൻ പര്യാപ്തമല്ലാതായിത്തീരുകയും ഗ്രഹണീരോഗം അഗ്നിമാന്ദ്യം, ഛർദ്ദി എന്നിതുകൾ പിടിപെടുകയും ചെയ്യുന്നതു സാധാരണയാണല്ലോ. പ്രസ്തുത രോഗങ്ങളെ പാടെ പരിഹരിക്കുവാൻ ഈ ദിവ്യൌഷധം അഞ്ചോ ആറോ ഇരട്ടി ആട്ടിൻപാലിൽ ചേർത്തു അതിരാവിലെ കുറച്ചു ദിവസേക്കു കൊടുത്തു ശീലിപ്പിക്കുന്നപക്ഷം മററു യാതൊരു ഔഷധങ്ങളേയും ശരണം പ്രാപിക്കേണ്ടിവരുന്നതല്ല. രക്തദൂഷ്യംനിമിത്തം ഉണ്ടാകുന്നതായ ഗ്രന്ഥിവീക്കം, ശരീരത്തിൻെറ പലഭാഗങ്ങളിലും ഉണ്ടാകുന്ന മുഴകൾ, കുരുക്കൾ, അരിമ്പാറകൾ മററുതരത്തിലുള്ള വ്രണങ്ങൾ മുതലായവയ്ക്കും ഇതു അര ഔൺസ്‌മാത്രയിൽ ദിവസം മൂന്നോ നാലോ നേരം വീതം പശുവിൻപാലിൽ ചേർത്തു കൊടുത്താൽ

വലിയ ഫലം ലഭ്യമാകും. ക്ഷയം, പ്രമേഹം എന്നീ മഹാരോഗങ്ങൾക്കും ഈ ജലം ഗുണകരമായി കണ്ടുവരുന്നുണ്ട്. സൽഫ്യൂറിക്ക് ഏസിഡ് (Sulphuric Acid) മുതലായ എല്ലാവിധ ഏസിഡ് വിഷങ്ങൾക്കും ഇതൊരു പ്രത്യൌഷധമാണ്. പുറമേയും ഇതു പലതരത്തിൽ പ്രയോഗിക്കാം. ഗുദവലികൾ, ജനനേന്ദ്രിയങ്ങൾ എന്നീ അവയവങ്ങളിൽ ഉണ്ടാകുന്ന ചൊറിച്ചിൽ, വിള്ളൽ മുതലായതിന്നും, തൽഫലമായുണ്ടാകുന്ന മററു വ്രണങ്ങൾക്കും ഈ ജലം പുറമേ കഴുകുവാൻ ഉപയോഗിക്കുന്നതുകൊണ്ട് അല്പകാലത്തിനുള്ളിൽ ശമനം ലഭിക്കും. ലൂക്കോറിയ (വെള്ളപോക്ക്) (Leucorrhea) മുതലായ യോനിസ്രാവങ്ങൾക്ക് ഒരുഭാഗം ചുണ്ണാമ്പുവെള്ളം 3 ഭാഗം ചൂടുവെള്ളത്തിൽ ചേൎത്ത് യോനി വസ്തിവെക്കുന്നതുകൊണ്ട്, ഗുണം ലഭിക്കും. കണ്ഠമാല, ഗ്രന്ഥിവീക്കം മുതലായതിന്നു പുറമേയും ഇതുപയോഗിക്കാം. പറങ്കിപ്പുണ്ണ് (Syphilis) അർബ്ബുദം (Cancer) എന്നിത്യാദി പകർച്ചവ്യാധികളിൽ 20 ഔൺസ് ചുണ്ണാമ്പുവെള്ളത്തിൽ 5 പണമിട രസകർപ്പൂരം (Calomel) കൂട്ടിച്ചേർത്തു വ്രണം കഴുകുവാനും, ശീലമുക്കിയിടുവാനും ഉപയോഗിച്ചാൽ പുണ്ണ് പൊറുക്കുന്നതാണ്. ചൊറി, കരപ്പൻ മുതലായതിന്നും, മറെറല്ലാവിധ ത്വഗ്രോഗങ്ങൾക്കും വിശേഷിച്ച് പൊരിച്ചിൽ, പുകച്ചിൽ എന്നിതുകൾ അസഹനീയമായിരിക്കുമ്പോൾ ഈ ജലംകൊണ്ടുള്ള ധാര ഗുണപ്രദമായിരിക്കും. കുട്ടികളുടെ ചെവി മൂക്ക് എന്നീ അവയവങ്ങളിൽകൂടി, ഗ്രന്ഥിവീക്കം മുതലായ രോഗങ്ങൾ ഉള്ള അവസരങ്ങളിൽ ഒരു തരം പഴുപ്പ് പോകുന്നതിനെ പരിഹരിക്കുവാൻ ചുണ്ണാമ്പുവെള്ളം ഒരു സിറിഞ്ച് (Syringe) കൊണ്ട് ചാമ്പിക്കേററിക്കഴുകിയാൽ മതിയാകുന്നതാണ്. ചെറുകൃമികൾ (Thread Worms) വൻകുടലിൽ ക്രമാതീതമായി പെരുകിയാൽ അതിനെ സമൂലം ബഹിർഗമിപ്പിക്കുവാൻ ഉത്തമമായ ഒരു മാർഗ്ഗം ഈ ജലംകൊണ്ടുള്ള ഗുദവസ്തിയത്രേ. നാലോ അഞ്ചോ ദിനം തുടർച്ചയായി അതിരാവിലെ ഈ ജലം കൊണ്ടുള്ള ഗുദവസ്തികൊണ്ട് കൃമിശല്യം നിശ്ശേഷം മാറുന്നതായിരിക്കും. തീപ്പൊള്ളലിന്നും ഈ ഔഷധം ഉത്തമം തന്നെ. ചുണ്ണാമ്പുവെള്ളത്തിൽ സമം വെളിച്ചെണ്ണയും കൂട്ടിച്ചേർത്ത് യോജിപ്പിച്ച് പുരട്ടുകയും, ശീല നനച്ചിടുകയും ചെയ്താൽ തീപൊള്ളൽനിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന വ്രണങ്ങൾ നിശ്ശേഷം ഉണങ്ങിപ്പോകും. ഈ കുഴമ്പ് മസൂരിവ്രണങ്ങളിൽ ലേപനം ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ട്, രോഗകാഠിന്യത്താൽ വ്രണപ്പെട്ട ഭാഗം തുളയുക മുതലായ അനന്തരഫലങ്ങൾ അനുഭവിക്കാതെ കഴിക്കാം. കൈകാലുകളുടെ മുട്ടുകളിലും മററു സന്ധുക്കളിലും ഉണ്ടാകുന്ന വേദനകൾക്കും, വാതോപദ്രവങ്ങൾക്കും, ഈ ജലത്തിൽ ഒരു ശീലക്കഷണം മുക്കിയിടുന്നതുകൊണ്ട് ശമനം ലഭിക്കും. പുഴുക്കടി, അണ്ഡവാതം മുതലായതിന്നും ഇതിൻെറ ലേപനം നന്ന്. തലവേദനയ്ക്കും ഒററച്ചെന്നിക്കുത്തിനും ചുണ്ണാമ്പുവെള്ളത്തിൽ ഒരു ശീലമുക്കിയിടുന്നതു ഗുണകരമായിരിക്കും. വളംകടിക്ക്, ദിവസേന അതിരാവിലെ അല്പസമയം ഈ ജലത്തിൽ കാൽമുക്കി പിടിച്ചാൽ പരിപൂർണ്ണശമനം സംജാതമാകും.

ഔഷധപ്രഭാവം അഥവാ കൊഞ്ഞനംകാട്ടൽ.

(വൈദ്യകലാനിധി കെ. എൻ. രാമൻപിള്ള,

ഭാരതീയമഹാവിദ്യാലയം കോട്ടയം.)

(തുടച്ച്.)

ആയുർവ്വൈദ്യസിദ്ധാന്തപ്രകാരം വാതപിത്തകഫങ്ങളാകുന്ന ത്രിദോഷങ്ങളുടെ വിഷമാവസ്ഥയ്ക്കു് രോഗമെന്നും സമാവസ്ഥയ്ക്കു് ആരോഗ്യമെന്നും പറയുന്ന തത്വം തന്നെയാണു് ഹോമിയോപ്പതിയിലും ഉള്ളതെന്നു് മി: പിള്ള പറയുന്നു. അതിപ്രകാരമാണു്. (ജീവശക്തിയുടെ വിഷമാവസ്ഥയ്ക്കു് രോഗമെന്നും അതിൻെറ സ്വസ്ഥാവസ്ഥയ്ക്കു് ആരോഗ്യമെന്നും പറയണമെന്നാണു് മഹർഷി ഹനിമാൻ ഉപദേശിക്കുന്നതു്. ജീവശക്തിയുടെ വിഷമാവസ്ഥയിൽ ത്രിദോഷങ്ങൾ കോപിക്കുമെന്നും തന്നിമിത്തം രോഗലക്ഷണങ്ങൾ പ്രത്യക്ഷമാകുമെന്നും ജീവശക്തി സ്വസ്ഥമാകുമ്പോൾ വാതപിത്തകഫങ്ങൾ സമാവസ്ഥയിലെത്തുമെന്നും മഹർഷി ഹനിമാൻ നമ്മെ ഗ്രുണദോഷിക്കുന്നു.) മി: പിള്ളയുടെ ഈ പ്രസ്താവനകൊണ്ടുതന്നെ ഹോമിയപ്പൊതിയിൽ ത്രിദോഷസിദ്ധാന്തമില്ലെന്നും ത്രിദോഷങ്ങൾ എന്നാൽ എന്തെന്നു് മി: പിള്ളയ്ക്കു് അറിവാൻ പാടില്ലെന്നും തെളിയുന്നതാണു്. ജീവശക്തിയുടെ വിഷമാവസ്ഥയ്ക്കു രോഗമെന്നും സമാവസ്ഥയ്ക്കു ആരോഗ്യം എന്നും മഹർഷി ഹനിമാൻ പറയുന്നെങ്കിൽ പിന്നെ ത്രിദോഷങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചുള്ള വ്യവഹാരത്തിൻെറ ആവശ്യം എന്തു്? അതെവിടെ പറയുന്നു? എന്നു് ചൂണ്ടിത്തരുവാൻ മി: പിള്ളയ്ക്കു ദയയുണ്ടാകുമൊ? അതൊ ഹനിമാൻെറ ശക്തിതന്നെയാണു് ആയുർവ്വേദപ്രകാരമുള്ള ത്രിദോഷങ്ങളെന്നു് മി: പിള്ള സങ്കല്പിക്കയാണോ? ജീവശക്തി എന്നൊന്നു് ആയുർവേദപ്രകാരം ഇല്ലെന്നു് മി: പിള്ള ധരിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും ഇതിൽനിന്നും വ്യക്തമാകുന്നില്ലെ? വിഷമാവസ്ഥ എന്ന വാക്കിൻെറ അർത്ഥംപോലും അറിയാതെയാണു് ആ വാക്ക മി: പിള്ള ഉപയോഗിച്ചതെന്നു് ഞാൻ വ്യക്തമാക്കാം. വിഷമാവസ്ഥ എന്നതിൻെറ അർത്ഥം സമമല്ലാത്ത അവസ്ഥ എന്നാണു്. അതായതു് സ്വസ്ഥിതിയിൽനിന്നും കൂടിയോ കുറഞ്ഞോ വരുന്ന അവസ്ഥ എന്നാണു്. അപ്പോൾ മി: പിള്ളയുടെ അഭിപ്രായപ്രകാരം ജീവശക്തി കൂടിയാലും രോഗമുണ്ടാകുന്നു എന്നാണു മനസ്സിലാകുന്നതു്. ആയുർവേദപ്രകാരം ജീവശക്തി (സത്വബല) വർദ്ധനവിൽ രോഗം ഉണ്ടാകുക ഇല്ലെന്നും സത്വബലക്ഷയത്തിൽ ആണു് രോഗം ഉണ്ടാകുന്നതെന്നും ത്രിദോഷങ്ങൾ വർദ്ധിച്ചാലും ക്ഷയിച്ചാലും രോഗം ഉണ്ടാകുമെന്നും ഇപ്രകാരം ജീവശക്തിയും ത്രിദോഷങ്ങളും ഒന്നല്ലെന്നും മി: പിള്ള മനസ്സിലാക്കേണ്ടതാണു്. ജീവശക്തിയുടെ വിഷമാവസ്ഥയ്ക്കു് രോഗം എന്നു പറയുന്ന മി: പിള്ള അതെ ശ്വാസത്തിൽതന്നെ ജീവശക്തിയുടെ വിഷമാവസ്ഥയിൽ ത്രിദോ

ഷങ്ങൾ കോപിക്കുമെന്നും ജീവശക്തി സ്വസ്ഥമാകുമ്പോൾ വാതപിത്തകഫങ്ങൾ സമാവസ്ഥയിലെത്തുമെന്നും മഹർഷി ഹനിമാൻ പറയുന്നു എന്ന് മി: പിള്ള പറയുന്നു. ഇവിടെയാണ്, 'അഞ്ജനമെന്നതുഞാനറിയും മഞ്ഞളുപോലെ വെളുത്തിരിക്കും' എന്ന പഴമൊഴി യോജിക്കുന്നത്. ജീവശക്തിയും ത്രിദോഷങ്ങളും ഒന്നാണെന്നും രണ്ടാണെന്നും പരസ്പരവിരുദ്ധമായി ഒരേ വാചകത്തിൽ പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്നതിൽ മി: പിള്ളയ്ക്കു പററിയ അബദ്ധം അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കാത്തതിലാണ് അത്ഭുതം തോന്നുന്നത്. ത്രിദോഷസിദ്ധാന്തം ആയുർവേദത്തിൽ മാത്രമെ ഉള്ളു എന്നു ഞാൻ പ്രസ്താവിച്ചതിൽ ആഹ്ളാദിക്കയൊ വിലപിക്കയൊ ചെയ്യുന്ന മി: പിള്ളയോട്ട് വീണ്ടും ഞാൻ ശക്തിയുക്തം പറയുന്നത് അപ്രകാരം തന്നെയാണെന്നും അത് മി: പിള്ളയ്ക്കു സമ്മതമാകുന്നില്ലെങ്കിൽ അതിലേക്കുമാത്രം പരസ്യമായും അഭിമുഖമായും ഉള്ള ഒരു വാദപ്രതിവാദത്തിന് ഞാൻ മി: പിള്ളയെ വെല്ലുവിളിക്കയും ചെയ്തുകൊള്ളുന്നു. തത്വചിന്തകന്മാരായ ആചാര്യന്മാർക്കുപോലും അവ്യക്തമൊ, അജ്ഞേയമോ ആയ ചില ഭാഗങ്ങളിലെ യുക്തി എന്തെന്ന് ഞാൻ പറയണമെന്നും അല്ലാത്തപക്ഷം യുക്തിവിരുദ്ധമായി മി: പിള്ള പറയുന്നതിനെ അപ്രകാരം സമ്മതിക്കണമെന്നും പറയുന്ന മി: പിള്ളയോട്ട് എന്താണു മറുപടി പറയേണ്ടതെന്ന് ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു. പാശ്ചാത്യവൈദ്യശാസ്ത്രവിജ്ഞാനമില്ലാത്ത യാതൊരാൾക്കും ഹോമിയപ്പൊതിചികിത്സകനാകാൻ സാധിക്കയില്ലെന്നു പറയുന്ന മി: പിള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുൻലേഖനത്തിൽ പല അലോപ്പതിചികിത്സകന്മാരും അത് ഉപേക്ഷിച്ചു ഹോമിയപ്പൊതി ചികിത്സകന്മാരായിട്ടുണ്ടെന്നു പറയുന്നു. ഇതിലെ വൈരുദ്ധ്യം എന്താണെന്ന് മി: പിള്ള മനസ്സിലാക്കുന്നില്ലായിരിക്കാം. പാശ്ചാത്യവൈദ്യശാസ്ത്രജ്ഞാനമില്ലാതെ ഒരാൾക്ക് ഹോമിയപ്പൊതിചികിത്സകനാകാൻ സാധിക്കയില്ലെങ്കിൽ ഹോമിയൊപ്പൊതി എന്നു പറയുന്നത് അലൊപ്പതിയുടെ ഔഷധവിഭാഗത്തിലെ ചില പുതിയ കണ്ടുപിടിത്തങ്ങൾ എന്നല്ലാതെ അത് പൂർണ്ണമൊ അഭിനവമൊ ആയ ഒന്നായി മാറിനില്ക്കുന്നത് എന്തിന്? അതു സാദ്ധ്യമൊ? സാധിക്കുമെങ്കിൽതന്നെ കൃതഘ്നതയല്ലെ? ആയുർവേദവൈദ്യന്മാർ ഹോമിയൊപ്പൊതി ഔഷധമോ പുസ്തകമൊ ഉപയോഗിച്ചു എന്നു വിചാരിച്ച് അവർ ആയുർവേദചികിത്സയെ ഉപേക്ഷിച്ചു എന്നർത്ഥമാകുമൊ? ഇല്ലെങ്കിൽ അങ്ങനെ ചെയ്തതിൽ ഉള്ള അബദ്ധം എന്ത്? ഹോമിയൊപ്പൊതിവൈദ്യന്മാരും അപ്രകാരം ചെയ്യുന്നില്ലെ?

(തുടരും.)

शिरसस्ते पिबन्तोऽस्रं घोराः कुर्वन्ति वेदनाः ।
चित्तविभ्रंशजननीर्ज्वरः कासो बलक्षयः ॥ १३ ॥
रौक्ष्यशोफव्यधच्छेददाहस्फुरणपूतिताः ।
कपाले तालुशिरसोः कण्डूः शोफः प्रमीलिकः ॥ १४ ॥
ताम्राच्छशिङ्घाणकता कर्णनादश्च जन्तुजे ।

सङ्कीर्णैरिति ॥ जन्तुजे सङ्कीर्णैः भोजनैः मूर्ध्नि रुधिरामिषे क्लेदिते सन्निपाते कोपिते च मूर्ध्नि जन्तवः जायन्ते । ते शिरसः अस्रं पिबन्तः घोराः चित्तविभ्रंशजननीः वेदनाः कुर्वन्ति । ज्वरः कासः बलक्षयः कपाले रौक्ष्यशोफव्यधच्छेददाहस्फुरणपूतिताः तालुशिरसोः कण्डूः शोफः प्रमीलिकः ताम्राच्छशिङ्घाणकता कर्णनादः च इत्यन्वयः । जन्तुजे क्रिमिजे शिरस्तापे सङ्कीर्णैर्नानारूपैः पथ्याऽपथ्यमिश्रितैः चातुर्वर्ण्यसङ्कीर्णैः आहारैर्वा साङ्कीर्णभोजनस्यासृङ्मांसक्लेदकत्वं शास्त्रान्तरेपूक्तं च—"तिलक्षीरगुलाजीर्णपूतिसंकीर्णभोजनात् । क्लेदोऽसृक्कफमांसानां दोषजस्तूपजायते" इति । रुधिरमामिषं च रुधिरामिषं रुधिरामिषे क्लेदिते सञ्जातक्लेदे सति सन्निपाते कोपिते मांसासृक्क्लेदाद्धेतोः कोपं प्रापिते च सति अत्र सङ्कीर्णशब्देन नानावर्णसङ्करत्वकथनात् सन्निपाते कोपिते इत्यन्ये च । अस्य कर्मजत्वं सूचितम् । ताभ्यां कोपो हि सन्निपातस्येत्युक्तत्वात् चरकेऽपि चैवमुक्तं—"तयोः शिरसि संक्लेदात् कृमयः पापकर्मिणः । जनयन्ति शिरोरोगं" इति । मूर्ध्नि क्लिन्नासृङ्मांसे शिरसि जन्तवः कृमयो जायन्ते । ते जन्तवः शिरसोऽस्रमजस्रं पिबन्तः घोराः दंशनादिना अतिपीडाकराः अत एव चित्तविभ्रंशं वैचित्यं जनयितुं समर्थाः वेदनाः कुर्वन्ति । तथा ज्वरादयश्च भवन्ति । बलक्षयो बलहानिः । रौक्ष्यादीनां कपालेन संबन्धः । रौक्ष्यं रूक्षता । शोफः शूनता । व्यधच्छेदौ पीडाविशेषौ । दाहः सन्तापः । स्फुरणं चलनप्रतीतिः । पूतिता दौर्गन्ध्यम् । तथा तालुशिरसोः कण्डुत्रादयः स्युः ॥

वातोल्बणसन्निपातजं रोगमाह—

वातोल्बणाः शिरःकम्पं तत्संज्ञं कुर्वते मलाः ॥ १५ ॥

वातेति ॥ वातोल्बणाः मलाः तत्संज्ञं शिरःकम्पं कुर्वते इत्यन्वयः । वाताधिका दोषाः तत्संज्ञं शिरःकम्पाख्यं शिरसः कम्पं कुर्वते । कम्पो वेपथुः ॥

पित्तोल्बणसरक्तसन्निपातजं रोगमाह—

पित्तप्रधानैर्वाताद्यैः शङ्खे शोफः सशोणितैः ।
तीव्रदाहरुजारागप्रलापज्वरतृड्भ्रमः ॥ १६ ॥
तिक्तास्यः पीतवदनः क्षिप्रकारी स शंखकः ।

ക്ലേദം=നനവു്. ജ്വരം=പനി. കാസം=ചുമ. വ്യഥ=അമുക്കിനോവുക. ഛേദം=അരിഞ്ഞുനോവുക. ദാഹം=ചൂടു്. താലു=മേത്തൊണ്ണ. ശിരസ്സു്=തല. കണ്ഡു=ചൊറി. താമ്രം=ചെമ്പിച്ചതു്. അച്ഛം=തെളിഞ്ഞതു്.

ശിംഘാണകം=മൂക്കുനീർ. കർണ്ണനാദം=ചെവി എരക്കുക. തിക്തം=കയ്ച്ചതു്. പീതം=മഞ്ഞളിച്ചതു്.

पित्तेति ॥ पित्तप्रधानैः सशोणितैः वाताद्यैः शङ्खे तीव्रदाहरुजारागप्रलापज्वरतृड्भ्रमः तिक्तास्यः पीतवदनः क्षिप्रकारी यः शोफः सः शंखकः इत्यन्वयः । पित्ताधिकैः सशोणितैः सरक्तैर्वातादिभिर्दोषैः शंखे शंखप्रदेशे तीव्रदाहरुजारागप्रलापज्वरतृड्भ्रमः तीव्रा दाहादयो यस्मिन् तीव्रं भयङ्करम् । दाहः सर्वाङ्गीणतीव्रसन्तापः । अन्यत् सुबोधम् । तिक्तमास्यं यस्मिन् सः तिक्तास्यः । पीतं वदनं यस्मिन् सः पीतवदनः क्षिप्रकारीआश्वेव मरणकारी । य एवंविधः शोफः सः शंखकाख्यः शिरोरोगः ॥

क्षिप्रकारिणः शंखकस्य जीवहरणे कालनियममाह—

त्रिरात्राज्जीवितं हन्ति सिध्यत्यप्याशु साधितः ॥ १७ ॥

त्रिरात्रादिति ॥ त्रिरात्रात् जीवितं हन्ति । आशु साधितः सिध्यति अपि इत्यन्वयः । प्रकृतत्वात् स शंखकाख्यो रोगः त्रिरात्रात् जीवितं हन्ति नाशयति । आशु उत्पन्नमात्र एव चिकित्सितः सिध्यति शाम्यति । अत्राऽपिशब्दो विकल्पार्थः । त्रिरात्रान्न मारयति चेत् ततः परं चिकित्सया सिध्यति इतीन्दुः ॥

सूर्यावर्तस्य लक्षणं दर्शयति—

पित्तानुबन्धः शंखाक्षिभ्रूललाटेषु मारुतः ।
रुजं सस्पन्दनां कुर्यादनुसूर्योदयोदयाम् ॥ १८ ॥
आमध्याह्नं विवर्द्धिष्णुः क्षुद्वतः सा विशेषतः ।
अव्यवस्थितशीतोष्णसुखा शाम्यत्यतः परम् ॥ १९ ॥
सूर्यावर्तः स—

पित्तानुबन्ध इति ॥ मारुतः पित्तानुबन्धः शंखाक्षिभ्रूललाटेषु अनुसूर्योदयोदयां सस्पन्दनां रुजं कुर्यात् । सा क्षुद्वतः विशेषतः आमध्याह्नं विवर्द्धिष्णुः अव्यवस्थितशीतोष्णसुखा अतः परं शाम्यति । सः सूर्यावर्तः इत्यन्वयः । मारुतो वायुः पित्तमनुबन्धं यस्य सः पित्तानुबन्धः शंखाक्षिभ्रूललाटेषु शंखयोरक्ष्णोः भ्रुवोः ललाटे च अनुसूर्योदयोदयां सूर्योदयस्यानन्तरं उदय आविर्भावो यस्याः तां स्पन्दनेन सहिताम् । स्पन्दनं चलनम् । यत्र रुजा तत्र सिरास्पन्दनमपि भवतीत्यर्थः । रुजां पीडाविशेषं कुर्यात् । सा रुक् क्षुद्वतः क्षुधान्वितस्य विशेषेण भवति । आमध्याह्नं मध्याह्नावधि विवर्द्धिष्णुः क्रमेण वर्द्धनशीला भवति । अव्यवस्थितशीतोष्णसुखा अव्यवस्थितमनियतं शीतेन उष्णेन वा सुखं यस्याः सा तथोक्ता वातपित्तजत्वात् कदाचिच्छीतेन कदाचिदुष्णेन सुखम् । अतः मध्याह्नात् परं शाम्यति । आमध्याह्नं विवर्द्धिष्णुरित्युक्तत्वात् मध्याह्नात् परं तपनकिरणसन्तप्तवत् क्रमेण शाम्यतीति च मन्तव्यम् । उक्तञ्च धन्वन्तरिणा—"सूर्योदयं या प्रति मन्दमन्दं सञ्जायतेऽक्षिभ्रुवबेदना तु । विवर्द्धते चांशुमता सहैव सूर्यापवृत्तौ विनिवर्तते च" इति । कफानुबद्धः पवनः सूर्यावर्तं करोतीति निमिधन्वन्तर्यादयः । उक्तञ्च—"शीतात्मकौ च तौ नित्यं सहितौ कफमारुतौ । रात्रिश्च तमसो मूलं शीतवीर्या स्वभावतः । तस्यामाप्यायितौ तेन ततस्तौ कफमारुतौ । कुर्वाते वेदनां तीव्रां दिने पूर्वाह्न एव च । आदित्ये तेजसा युक्ते विनिवृत्ते च भास्करे । स्रोतसां

അനുബന്ധം=പിൻതുണ. സ്പന്ദനം=ഇളക്കം.

विवृतत्वाच्च ततः श्लेष्माधिगच्छति । उच्छ्रितो मातरिश्वा च स्वमार्गं प्रतिपद्यते । तस्मान्मध्यदिनादूर्ध्वं वेदना चोपशाम्यति" इति । धन्वन्तरिरपि—"आवर्तनामा स तु सूर्यपूर्वो व्याधिर्भवेच्छ्लेष्मसमीरणात्तु" । य एवंविधो रोगः स सूर्यावर्ताख्यशिरोरोगः ॥

इत्युक्ता दश रोगाः शिरोगताः ।

इतीति ॥ शिरोगताः दश रोगाः इति उक्ताः इत्यन्वयः । शिरोगताः शिरस्यन्तर्बहिः समन्ताद्व्याप्ताः वाताभितापार्द्धावभेदकपित्ताभितापकफाभितापरक्ताभितापसन्निपाताभितापशिरःकम्पशंखकसूर्यावर्ताख्या दशरोगाः इत्यनन्तरोक्तप्रकारेणोक्ताः गदिताः । स्वभावादेव सिद्धे ह्यत्र संख्याग्रहणमूनातिरिक्तसंख्यावादिनां मतनिरासार्थम् । "असृग्रसश्लेष्मसमीरणानां शिरोगतानामिह संक्षयेण । क्षयप्रवृत्तश्च शिरोभितापः कष्टो भवेच्चच रुजोऽतिमात्रम् । स्वेदावपीडैर्वमनैश्च धूमैरसृग्विमोक्षैश्च विवृद्धिमेति" । इति । क्षयजो यः शिरस्तापः शास्त्रान्तरेप्युक्तः । तस्य यक्ष्ममूलत्वात् स नात्रोक्तः ॥

शिरस्येव च वक्ष्यन्ते कपाले व्याधयो नव ॥ २० ॥

शिरसीति ॥ शिरसि एव कपाले नव व्याधयः वक्ष्यन्ते इत्यन्वयः । शिरस्युत्तमाङ्गे एवशब्देन शिरःकपालबहिर्भागगता रोगाः वक्ष्यमाणानां रोगाणामपि शिरोरोगत्वं सूचितम् । कपाले शिरःकपालस्य बहिरित्यर्थः । नव नवसंख्याः व्याधयः चात्रैव वक्ष्यन्ते । मुनिभिरिति शेषः ॥

वातजं रोगमाह—

कपाले पवने दुष्टे गर्भस्थस्यापि जायते ।
सवर्णो नीरुजः शोफस्तं विद्यादुपशीर्षकम् ॥ २१ ॥

कपाल इति ॥ पवने दुष्टे गर्भस्थस्य अपि कपाले सवर्णः नीरुजः शोफः जायते । तं उपशीर्षकं विद्याद् इत्यन्वयः । पवने वायौ येनकेनापि हेतुना दुष्टिं प्राप्ते सति गर्भपात्रस्थितस्य शिशोरपि । अपिशब्देनास्य जन्मोत्तरजन्म द्योत्यते । शिरःकपाले सवर्णः शिरःसमानवर्णः नीरुजः रुजारहितः शोफः शूनता तमुपशीर्षाख्यं शिरोरोगं विद्यात् ॥

बोद्धव्यदोषोद्रेकसाम्यात् पिटकार्बुदविद्रधीरेकीकृत्याह—

यथादोषोदयं ब्रूयात् पिटकार्बुदविद्रधीन् ।

यथेति ॥ पिटकार्बुदविद्रधीन् यथादोषोदयं ब्रूयात् इत्यन्वयः । पिटकादीन् स्वनिदानोक्तदोषोदयानतिक्रमेण ब्रूयात् । जानीयादित्यर्थः । अत्र पिटकाशब्देन शिरोगताः कोलास्थिप्रमाणाः बहुसंख्याः पिटकाः गृह्यन्ते । 'शिरस्येव च वक्ष्यन्ते' इत्युक्तत्वात् न सर्वाङ्गजाः शराविकादयः । अर्बुदविद्रध्योः सर्वाङ्गजत्वेऽपि अत्र शिरःकपालजौ अर्बुदविद्रधी गृह्येते । तेषां दोषोद्रेकं तु स्वनिदानोक्तलक्षणविशेषैरेव बोद्धव्यमित्यर्थः ॥

पित्तादिजनितं रोगान्तरमाह—

कपाले क्लेदबहुलाः पित्तासृक्श्लेष्मजन्तुभिः ॥ २२ ॥
कङ्गुसिद्धार्थकनिभाः पिटकाः स्युररूंषिकाः ।

कपाल इति ॥ कपाले पित्तासृक्श्लेष्मजन्तुभिः कङ्गुसिद्धार्थकनिभाः क्लेदबहुलाः पिटकाः अरूंषिकाः स्युः इत्यन्वयः । कपाले पित्तादिभिर्हेतुभिः कंग्वादिसदृशाः क्लेदबहुलाः बहुक्लेदाः पिटकाः अरूंषिकासंज्ञाः स्युः । कपालारुःसंज्ञा इत्यर्थः ॥

कफवातजं रोगमाह—

कण्डूकेशच्युतिस्वापरौक्ष्यकृत् स्फुटनं त्वचः ॥ २३ ॥
सुसूक्ष्मं कफवाताभ्यां विद्याद् दारणकं तु तत् ।

कण्डूरिति ॥ कफवाताभ्यां कण्डूकेशच्युतिस्वापरौक्ष्यकृत् त्वचः सुसूक्ष्मं स्फुटनं यत् । तत् तु दारणकं विद्यात् इत्यन्वयः । कफवाताभ्यां हेतुभ्यां कण्ड्वादियुक्तम् । स्वापः सुप्तता । रैक्ष्यं रूक्षता । स्फुटनं दलनम् । त्वचः प्रमेयवशात् कपालत्वचः सुसूक्ष्ममतिशयेन सूक्ष्मं स्फुटनं परिपोटनं यत् तत्तु दारणकं दारणकाख्यं शिरोरोगमिति जानीयात् । भिषगिति शेषः ॥

इन्द्रलुप्तलिंगमाह—

रोमकूपानुगं पित्तं वातेन सह मूर्छितम् ॥ २४ ॥
प्रच्यावयति रोमाणि ततः श्लेष्मा सशोणितः ।
रोमकूपान् रुणध्यस्य तेनान्येषामसंभवः ॥ २५ ॥
तदिन्द्रलुप्तं रुज्यां च प्राहुश्चाचेति चापरे ।

रोमकूप इति ॥ वातेन सह मूर्छितं पित्तं रोमकूपानुगं रोमाणि प्रच्यावयति । ततः श्लेष्मा सशोणितः अस्य रोमकूपान् रुणद्धि । तेन अन्येषां असंभवः । तत् इन्द्रलुप्तं रुज्यं च अपरे चाचा इति च प्राहुः इत्यन्वयः । येनकेनापि कारणविशेषेण वायुना सह कुपितं पित्तं रोमकूपमनुगम्य तत्स्थितानि रोमाणि प्रच्यावयति आमूलात् पातयतीत्यर्थः । ततः तस्मात् कारणात् श्लेष्मा रक्तसहितः अस्यातुरस्य रोमकूपान् रुणद्धि । उपलेपाख्येन स्वकर्मणा रोमकूपानां पिधानं करोतीत्यर्थः । तेन हेतुना अन्येषां रोम्णां अनुत्पत्तिश्च भवति । यदेवंभूतं तदिन्द्रलुप्तं रुज्याख्यं च भवति। अपरे आचार्याः तामेव चाचा इति च प्राहुः ॥

रोगान्तरमाह—

खलतेरपि जन्मैवं शतनं तत्र तु क्रमात् ॥ २६ ॥

खलतेरिति ॥ खलतेः जन्म अपि एवम् । तत्र तु क्रमात् शतनं इत्यन्वयः । खलतेर्जन्माप्येवं इन्द्रलुप्तप्रकारेण भवति । तत्र खलतौ तुशब्दो विशेषद्योतकः । न इन्द्रलुप्ते इवाशु शतनम् । किंतु कालक्रमेण शतनमिति प्रकरणवशाद् योज्यम् ॥

കംഗു=തന. സിദ്ധാർത്ഥം=കടുക. ക്ലേദം=നലവ്. കണ്ഡു=ചൊറി. കേശച്യുതി=തലമുടി കൊഴിക. സ്വാപം=തരിപ്പ്. രൌക്ഷ്യം=അലന്നിരിക്ക.

खलतेर्वातादिभेदेन विशेषं दर्शयति—

सा वाताद्ग्निदग्धाभा पित्तात् स्निग्धासिरावृता ।
कफाद् घनत्वग्—

सेति ॥ सा वातात् अग्निदग्धाभा पित्तात् स्निग्धसिरावृता कफात् घनत्वक् इत्यन्वयः । सा खलतिः वातादग्निदग्धसदृशा भवति । पित्ताद्धेतोः स्निग्धाभिररूक्षाभिः सिराभिः संवृता भवति । कफाद् घनया निबिडया त्वचा युक्ता भवति ॥

वर्णाश्च यथास्वं निर्दिशेत् त्वचि ॥ २७ ॥

वर्णानिति ॥ त्वचि वर्णान् यथास्वं निर्दिशेत् च इत्यन्वयः । अस्यां च खलतौ वातादिविशेषैः प्रकरणवशात् मूर्धनस्त्वचि वर्णान् यथास्वं निर्दिशेत् । वातेन श्यावारुणान्यतरः पित्तेन पाण्डुरारुणवर्जितः कफेन श्वेत इत्यादि ॥

दोषैः सर्वाकृतिः सर्वैरसाध्या सा नखप्रभा ।

दोषैरिति ॥ सर्वैः दोषैः सर्वाकृतिः । सा नखप्रभा असाध्या इत्यन्वयः । सर्वैर्दोषैः सन्निपातेन संकीर्णलक्षणा भवति । सा सान्निपातजा खलतिः नखसमानवर्णा स्यात् । असाध्या साधयितुमशक्या च ॥

असाध्यप्रसङ्गादाह—

दग्धाग्निनेव निर्लोमा सदाहा या च जायते ॥ २८ ॥

दग्धेति ॥ या अग्निना दग्धा इव निर्लोमा सदाहा जायते । सा च इत्यन्वयः । या खलतिः अग्निदग्धप्रदेशवच्छ्याववर्णा रोमणा अतीव रहिता जायते । सा चशब्दादसाध्या इत्यर्थः ॥

पलितस्य हेतुमाह—

शोकश्रमक्रोधभृतः शरीरोष्मा शिरोगतः ।
केशान् सदोषः पचति पलितं संभवत्यतः ॥ २९ ॥

शोकेति ॥ शोकश्रमक्रोधभृतः शरीरोष्मा शिरोगतः सदोषः केशान् पचति । अतः पलितं संभवति इत्यन्वयः । शोकादिजनितः शरीरोष्मा शिरोगतः वताद्यन्यतमेन सन्निपातेन वा उपेतः सन् केशान् पचति । अतो हेतोः पलितं संजायते ॥

तस्यैव पलितस्य वातादिभेदेन रूपविशेषं दर्शयति—

तद्वातात् स्फुटितं श्यावं खरं रूक्षं जलप्रभम् ।
पित्तात् सदाहं पीताभं कफात् स्निग्धं विवृद्धिमत् ॥ ३० ॥
स्थूलं सुशुक्लं—

तदिति ॥ तत् वातात् स्फुटितं श्यावं खरं रूक्षं जलप्रभं पित्तात् सदाहं पीताभं

ശതനം=നരങ്ങക.

कफात् स्निग्धं विवृद्धिमत् स्थूलं सुशुक्लं इत्यन्वयः । तत् पलितं वाताद्धेतोः स्फुटितं स्फुटनयुक्तं श्यावं श्याववर्णं खरं खरस्पर्शं जलप्रभं जलसदृशवर्णम् । पित्ताद्धेतोः सदाहं दाहयुक्तम् । दाहः सन्तापः । पीताभं पीतवर्णम् । कफाद्धेतोः स्निग्धं विवृद्धिमत् आश्व वर्द्धनयुक्तं स्थूलं रोम्णः स्थौल्यकरं सुशुक्लमतीवशुक्लवर्णम् ॥

सर्वैस्तु विद्याद् व्यामिश्रलक्षणम् ।

सर्वैरिति ॥ सर्वैः तु व्यामिश्रलक्षणं विद्यात् इत्यन्वयः । सर्वैर्दोषैस्तु व्यामिश्रलक्षणं सङ्कीर्णलक्षणम् । स्फुटनसदाहस्निग्धत्वाद्यनन्तरोक्तवातादिलक्षणैर्युक्तमित्यर्थः । विद्यात् । वैद्य इति शेषः ॥

शिरोरुजोद्भवं चान्यद्विवर्णं स्पर्शनासहम् ॥ ३१ ॥

शिरोरुज इति । शिरोरुजोद्भवं अन्यत् च विवर्णं स्पर्शनासहं विद्यात् इति शेषः । शिरोरुजोद्भवं शिरस्तापनिमित्तं अन्यत् यत् पलितं जायते । तच्च विवर्णमस्पष्टवर्णं स्पर्शनासहं च भवति । चशब्दात् सन्निपातजेऽपि विवर्णतादिकं भवतीत्यर्थः ॥

उपसंहरन्नाह—

असाध्या सन्निपातेन खलतिः पलितानि च ।
शरीरपरिणामोत्थान्यपेक्षन्ते रसायनम् ॥ ३२ ॥

असाध्येति ॥ असाध्या सन्निपातेन खलतिः शरीरपरिणामोत्थानि पलितानि च रसायनं अपेक्षन्ते इत्यन्वयः । पूर्वमसाध्येत्युक्ता सन्निपातेन जाता खलतिर्या सा परिणामोत्थानि वार्द्धक्यजातानि पलितानि यानि तानि च रसायनमपेक्षन्ते । रसायनप्रयोगाद्विना न सिध्यन्तीत्यर्थः । अरुणदत्तादयस्त्वेवमाहुः—सन्निपातेन खलतिरसाध्या । चशब्दात् सन्निपातजानि पलितानि च असाध्यानि । शरीरपरिणामोत्थानि पलितानि रसायनमपेक्षन्ते इति । सन्निपातेन खलतिरसाध्येति पुनरुक्तिरपि स्फुटीकरणायैवेति सारकृत्॥

इत्यष्टाङ्गहृदये उत्तरस्थाने कैरळीव्याख्यायां त्रयोविंशोऽध्यायः

चतुर्विंशोऽध्यायः

शिरोगतानामुभयात्मकानां विज्ञानमुक्त्वा विविधामयानाम् ।
तदीयभैषज्यविनिर्णयार्थमुदीर्यतेऽध्याय इतः परं तु ॥

उक्तक्रमेणैव शिरोरोगाणां चिकित्सां प्रदर्शयितुं अध्याय आरभ्यते—

अथातः शिरोरोगप्रतिषेधं नामाध्यायं व्याख्यास्यामः ।
इति ह स्माहुरात्रेयादयो महर्षयः ।

പലിതം=നര. സ്ഫുടനം=പൊട്ടുക. ശ്യാവം=കരുവാളിച്ചത്. ഖരം=പരുപരുത്തത്. रूक्षം=അലന്നത്. ദാഹം=ചൂട്. സ്നിഗ്ധം=മിനുത്തത്.

अथात इति ॥ शिरोरोगप्रतिषेधं शिरोरोगाणां प्रतिषेधश्चिकित्सास्मिन्नध्याये उच्यत इति । शेषं पूर्ववत् ॥

शिरोऽभितापेऽनिलजे वातव्याधिविधिं चरेत् ।

शिरोभिताप इति ॥ अनिलजे शिरोभितापे वातव्याधिविधिं चरेत् इत्यन्वयः । वातजे शिरस्तापे वातव्याधिविधिं वातव्याधिचिकित्सोक्तं स्नेहपानादिक्रमं कुर्यात् ॥

महामर्माश्रयत्वात् शिरस्तापस्य वातघ्नयोस्तैलघृतयोस्तीक्ष्णोष्णगुणात्तैलात् शीतवीर्यस्य घृतस्य मर्मोपतापहरत्वात् पूर्वं घृतपानमाह—

घृतमक्ताशिरा रात्रौ पिबेदुष्णपयोनुपः ॥ १ ॥

घृतमिति ॥ अक्तशिराः उष्णपयोनुपः रात्रौ घृतं पिबेत इत्यन्वयः । अक्तशिराः अभ्यक्तशिराः अनुक्तस्नेहविशेषत्वात् वातघ्नद्रव्यासिद्धेन तैलेनेत्यर्थः । घृतेनैवेति केचित् । उष्णपयोनुपः घृतपानानन्तरं उष्णक्षीरं पिबेत् । रात्रौ स्वप्नकाले इत्यर्थः । घृतं केवलं सर्पिः पिबेत् ॥

माषान् मुद्गान् कुलत्थान् वा तद्वत् खादेद् घृतान्वितान् ।

माषानिति ॥ तद्वत् घृतान्वितान् माषान् कुलत्थान् मुद्गान् वा खादेत् इत्यन्वयः । तद्वत् रात्रौ उष्णपयोनुपः घृतान्वितान् घृतोपेतान् माषादीन् खादेत् । माषादि सुबोधम्।

तैलं तिलानां कल्कं वा क्षीरेण सह पाययेत् ॥ २ ॥

तैलमिति ॥ तैलं तिलानां कल्कं वा क्षीरेण सह पाययेत् इत्यन्वयः । तैलं तिलकल्कं वा क्षीरेण सहातुरं पाययेत् । भिषगिति शेषः ॥

पिण्डोपनाहस्वेदाश्च मांसधान्यकृता हिताः ।

पिण्डेति ॥ मांसधान्यकृताः पिण्डोपनाहस्वेदाः च हिता इत्यन्वयः । मांसधान्यकृता मांसोपेतैः शालिमुद्गादिशूकशिंबिभवैर्धान्यैः कृताः पिण्डोपनाहस्वेदाः पिण्डस्वेद उपनाहस्वेदाश्च पिण्डोपनाहस्वेदाः पिण्डस्वेदस्तूष्मस्वेदविशेषः । पिण्डः संस्तरो नाळी घनाश्म कुंभीकूपकुटीजेन्ताकाश्चेत्यष्टवूष्मस्वेदविशेषाः । उपनाहा वचाकिण्वादिकृताः सूत्रोदिताः स्वेदविशेषाः । हिताः पथ्याः ॥

वातघ्नदशमूलादिसिद्धक्षीरेण सेचनम् ॥ ३ ॥
सिद्धं नस्यं तथा धूमः शिरःश्रवणतर्पणम् ।

वातघ्न इति ॥ वातघ्नदशमूलादिसिद्धक्षीरेण सेचनं स्निग्धं नस्यं तथा धूमः शिरःश्रवणतर्पणं इत्यन्वयः । वातघ्नैः केवलवातहरैर्बलात्रयादिभिः दशमूलादिना च । वातघ्नत्वेनैव दशमूले सिद्धे पुनरपि दशमूलकथनात् बहुविधेषु मारुतापहद्रव्येषु दशमूलवत् स्थानिदोषस्य श्लेष्मणोऽपि हितम् । कर्मजत्वात् पित्ताविरोधि च द्रव्यं ग्राह्यमिति केचित् । आदिशब्देन वीरतरादिपरिग्रहः । सिद्धेन एतेषां कषायैः सह विपक्वेन क्षीरेण शिरसः सेचनं स्निग्धं नस्यं बृंहणनस्यं तथा तद्विधो धूमः स्निग्धधूम इत्यर्थः । शिरःश्रवणतर्पणं

शिरस्तर्षणं श्रवणतर्पणं च । हितमिति शेषः ॥

नस्यार्थं घृतमाह—

वरणादौ गणे क्षुण्णे क्षीरमर्द्धोदकं पचेत् ॥ ४ ॥
क्षीरावशिष्टं तच्छीतं मथित्वा सारमाहरेत् ।
ततो मधुरकैः सिद्धं नस्यं तत् पूजितं हविः ॥ ५ ॥

वरण इति ॥ क्षुण्णे वरणादौ गणे क्षीरं अर्द्धोदकं पचेत् । क्षीरावशिष्टं शीतं तत् मथित्वा सारं आहरेत् । ततः मधुरकैः सिद्धं तत् हविः पूजितं नस्यं इत्यन्वयः । क्षुण्णे जर्जरीकृते वरणादिके गणे क्षीरं क्षीरादर्द्धप्रमाणेनोदकेन सह क्षीरावशेषं पचेत् । शीतीभूतं तत् क्षीरं मथित्वा सारं नवनीतमाहरेत् । ततोऽनन्तरं मधुरद्रव्यगणैः विपक्वं तद् घृतं पूजितं वातशिरस्तापहरणाय श्रेष्ठं नस्यम् ॥

वर्गेऽत्र सिद्धं क्षीरे च पेयं सर्पिः सशर्करम् ।

वर्ग इति ॥ अत्र वर्गे क्षीरे च सिद्धं सर्पिः सशर्करं पेयं इत्यन्वयः । अत्र अस्मिन् क्वाथकल्कीकृते वरणादिवर्गे समक्षीरं विपक्वं सर्पिः शर्करया सह पेयम् ॥

नस्यमाह—

कार्पासमज्जात्वङ्मुस्तासुमनःक्षारकाणि च ॥ ६ ॥
नस्यमुष्णांबुपिष्टानि सर्वमूर्द्धरुजापहम् ।

कार्पास इति ॥ उष्णाम्बुपिष्टानि कार्पासमज्जात्वङ्मुस्तासुमनःक्षारकाणि नस्यं च सर्वमूर्द्धरुजापहं इत्यन्वयः । उष्णांबुना कृतपेषणानि अनुक्तालोळनद्रवत्वात् पेषणायोक्तं उष्णाम्बेवालोळनायापीति मन्तव्यम । कार्पासफलस्य तूलभावेन मज्जः सुदुर्लभत्वात् तद्बीजमज्जेत्यर्थः । त्वक् लवङ्गम् । कार्पासस्यैव त्वगिति केचित् । सुमनक्षारकः मालतीमुकुलम् । एभिः कृतं नस्यं सर्वमूर्द्धरुजापहम् । सर्वशब्देन न केवलं वातिकं पित्तादिजं शिरस्तापमपि शमयतीत्यर्थः ॥

पित्तानुबन्धे सूर्यावर्तेऽस्रस्रावविधानात् रक्तानुबन्धेऽपि तन्न कार्यमिति प्रदर्शयितुं पूर्वं पित्तरक्तानुबन्धस्य वातशिरस्तापस्य क्रियाविशेषं दर्शयति—

शर्कराकुङ्कुमश्टतं घृतं पित्तासृगन्वये ॥ ७ ॥

शर्करेति ॥ पित्तासृगन्वये शर्कराकुंकुमश्टतं घृतं इत्यन्वयः । पित्तासृगन्वये पित्तरक्तानुबन्धे वातशिरस्तापे शर्करया सितया कुंकुमेन च विपक्वं घृतं नस्यकर्मणि हितमिति शेषः ॥

प्रलेपद्रव्यमाह—

ശിരസ്തർപ്പണം=തലയിൽ എണ്ണ നിൎത്തുക. ശ്രവണതൎപ്പണം=ചെവിയിൽ എണ്ണ നിറയ്ക്കുക. ശർക്കര=പഞ്ചസാര. ത്വക്=എലവൎങ്ഗത്തൊലി. മുസ്തം=മുത്തങ്ങ. സുമനഃക്ഷാരകം=പിച്ചകമൊട്ട്.

प्रलेपः सघृतैः कुष्ठकुटिलोत्पलचन्दनैः ।

प्रलेप इति ॥ सघृतैः कुष्ठकुटिलोत्पलचन्दनैः प्रलेपः इत्यन्वयः । घृतोपेतैः कुष्ठादिभिः प्रलेपः कार्यः । कुटिलं तगरम् । अन्यत् सुबोधम् ॥

रक्तस्रावनिषेधमाह—

वातोद्रेकभयाद्रक्तं न चास्मिन्नवसेचयेत् ॥ ८ ॥

वातेति ॥ अस्मिन् च वातोद्रेकभयाद् रक्तं न अवसेचयेत् इत्यन्वयः । अस्मिन् पित्तासृगन्वये वातिके शिरस्तापे । चशब्दाद्वातिकेऽपि रक्तावसेको न कर्त्तव्य इत्यर्थः । वातोद्रेकभयाद् वातोद्रेकाद् वातवृद्धेः भयात् रक्तं नावसेचयेत् न निर्हरेत् । रिक्तासु सिरासु लब्धावकाशतया प्रवृद्धस्य रक्ताश्रितस्य वायोः सिराग्रहादिकरत्वात् ॥

वातिकस्यैव क्रियान्तरमाह—

इत्यशान्तौ चले दाहः कफे चेष्टो यथोदितः ।

इतीति ॥ इति अशान्तौ चले यथोदितः दाहः इष्टः । कफे च इत्यन्वयः । इत्येवं स्नेहपानस्वेदसेकधूमनावनादिभिरशान्तौ सत्यां चले पित्तरक्तासंसृष्टे वायौ यथोदितः क्षाराग्निकर्मविध्युक्तः त्वग्दाहः इष्टः हितः । दाहप्रसङ्गात् तद्विधे कफे च दाह इष्टः । चशब्दः समुच्चये ॥

अर्द्धावभेदकचिकित्सामाह—

अर्द्धावभेदकेऽप्येषा यथादोषोदयं क्रिया ॥ ९ ॥

अर्द्धावभेदक इति ॥ अर्द्धावभेदके अपि यथादोषोदयं एषा क्रिया कार्या इत्यन्वयः । अर्द्धावभेदकाख्ये शिरस्तापे अप्येषा अनन्तरोक्ता क्रिया यथादोषोदयं दोषोदयानतिक्रमेण कार्या । वातजत्वेऽपि वयःकालदेशप्रकृत्याहारादिवशात् पित्ताद्यन्यतमस्यानुबन्धः स्यात् चेत् तत्तदनुसारेण कार्येत्यर्थः । यथादोषान्वयमिति वा पाठः ॥

शिरीषबीजापामार्गमूलं नस्यं बलान्वितम् ।
स्थिरारसो वा—

शिरीषेति ॥ बलान्वितं शिरीषबीजापामार्गमूलं नस्यं स्थिरारसः वा इत्यन्वयः । बलामूलोपेतं शिरीषबीजं अपामार्गमूलं च अनुक्तद्रवत्वाजलपिष्टैरेभिः नस्यं कार्यमित्यर्थः । तथा स्थिरायाः स्वरसः । स्थिरा पृश्निपर्णी । वाशब्दो विकल्पार्थः । नस्यार्थे हित इति शेषः ॥

लेपस्तु प्रपुन्नाटोऽम्लकल्कितः ॥ १० ॥

लेप इति ॥ लेपः तु अम्लकल्कितः प्रपुन्नाटः इत्यन्वयः । लेपविषये तु अम्लद्रव्येण काञ्जिकादिना पिष्टः प्रपुन्नाटो हितः । प्रपुन्नाटो चक्रमर्दः ॥

सूर्यावर्तचिकित्सामाह—

കുടിലം=തഗരം. ഉൽപലം=ചെങ്ങഴിനീർക്കിഴങ്ങ്.

ശിരീഷബീജം=നെന്മേനിവാകക്കുരു. അപാമാർഗ്ഗമൂലം വലിയ കടലാടിവേര്.

സ്ഥിര=മൂവില. പ്രപുന്നാടം=തകര. സേകം=ധാരയിടുക.

सूर्यावर्तेऽपि तस्मिंस्तु सिरयापहरेदसृक् ।

सूर्यावर्त इति ॥ सूर्यावर्तेऽपि तस्मिन् तु सिरया असृक् अपहरेत् इत्यन्वयः । सूर्यावर्ताख्ये शिरस्तापे अपि एतत् सर्वं कर्म कार्यम् । तस्मिन् सूर्यावर्ते । तुर्विशेषे । पूर्वनिषिद्धस्याप्यस्रस्रावस्यात्र विधिः विशेषः । सिरया सिरामोक्षेण रक्तमपहरेत् ॥

पैत्तिकशिरस्तापचिकित्सामाह—

शिरोऽभितापे पित्तोत्थे स्निग्धस्य व्यधयेत् सिराम् ॥ ११ ॥
शीताः शिरोमुखालेपसेकशोधनवस्तयः ।
जीवनीयशृतक्षीरसर्पिषी पाननस्ययोः ॥ १२ ॥

शिरोभिताप इति ॥ पित्तोत्थे शिरोभितापे स्निग्धस्य सिरां व्यधयेत् । शीताः शिरोमुखालेपसेकशोधनवस्तयः पाननस्ययोः जीवनीयशृतक्षीरसर्पिषी इत्यन्वयः । पैत्तिके शिरस्तापे तपनादिना स्निग्धशरीरस्य सतः सिरां व्यधयेत् । ललाटस्थामित्यर्थाद् गम्यते । स्पर्शवीर्ययोः शीताः शिरोमुखयोरालेपः शिरोमुखालेपः सेकः परिषेकः । शोधनवस्तिर्निरूहविशेषः । हिता इति शेषः । पाननस्ययोः पानविषये नस्यविषये च जीवनीयौषधशृते क्षीरघृते हिते ॥

रक्तजशिरस्तापचिकित्सामाह—

कर्तव्यं रक्तजेऽप्येतत्—

कर्तव्यमिति ॥ रक्तजे अपि एतत् (कर्म) कर्तव्यं इत्यन्वयः । रक्तजे शिरस्तापेऽपि एतदनन्तरोक्तं पित्ताभितापक्रियाक्रम एव कर्तव्यः ॥

शङ्खकचिकित्सामाह—

प्रत्याख्याय च शंखके ।

प्रत्याख्यायेति ॥ प्रत्याख्याय शंखके च इत्यन्वयः । प्रत्याख्याय निराकरणं कृत्वा शङ्खके शंखकाख्ये शिरोरोगे । चशब्दात् पित्ताभितापोपक्रममेव कुर्यात् ॥

श्लैष्मिकशिरस्तापचिकित्सामाह—

श्लेष्माभितापे जीर्णाज्यस्नेहितः कटुकैर्वमेत् ॥ १३ ॥

श्लेष्माभिताप इति ॥ श्लेष्माभितापे जीर्णाज्यस्नेहितः कटुकैः वमेत् इत्यन्वयः । श्लैष्मिके शिरस्तापे जीर्णाज्यस्नेहितः पुराणघृतेन स्निग्धः कटुकैः कटुकद्रव्यैः वमेत् छर्दयेत् ॥

स्वेदप्रलेपनस्याद्या रूक्षतीक्ष्णोष्णभेषजैः ।
शस्यते चोपवासोऽत्र—

स्वेद इति ॥ अत्र रूक्षतीक्ष्णोष्णभेषजैः स्वेदप्रलेपनस्याद्याः उपवासः च शस्यते इत्यन्वयः । अत्र श्लैष्मिकशिरस्तापे रूक्षैर्निस्नेहैः प्रकृत्या रूक्षैर्वा तीक्ष्णोष्णैः भेषजैः लिक-

टुकादिभिः स्वेदादयो हिताः । प्रलेपो प्रदेहः । आदिशब्देन धूमगण्डूषादिपरिग्रहः । उपवासोऽनशनम् । चशब्दः समुच्चये ॥

सन्निपातजशिरस्तापचिकित्सामाह—

निचये मिश्रमाचरेत् ॥ १४ ॥

निचय इति ॥ निचये मिश्रं आचरेत् इत्यन्वयः । निचये सन्निपातजशिरस्तापे मिश्रं वातापित्तकफाभितापोपक्रमं कुर्यात् ॥

क्रिमिजशिरस्तापचिकित्सामाह—

क्रिमिजे शोणितं नस्यं तेन मूर्छन्ति जन्तवः ।
मत्ताः शोणितगन्धेन निर्यान्ति घ्राणवक्त्रयोः ॥ १५ ॥

क्रिमिज इति ॥ क्रिमिजे शोणितं नस्यम् । तेन जन्तवः मूर्छन्ति । शोणितगन्धेन मत्ताः घ्राणवक्त्रयोः निर्यान्ति इत्यन्वयः । क्रिमिजे शिरस्तापे शोणितं रक्तं नस्यार्थे देयम् । तेन शोणितनस्येन जन्तवः कृमयः मूर्छन्ति विजृम्भन्ते । शोणितगन्धेन नासया प्रयुक्तस्य रक्तस्य गन्धेन मत्ताः हृष्टाः घ्राणवक्त्रयोः घ्राणाभ्यां वक्त्रेण च निर्गच्छन्ति ॥

सुतीक्ष्णनस्यधूमाभ्यां कुर्यान्निर्हरणं ततः ।

सुतीक्ष्ण इति ॥ ततः सुतीक्ष्णनस्यधूमाभ्यां निर्हरणं कुर्यात् इत्यन्वयः । ततः स्वयं निर्गमनप्रवृत्तेरनन्तरं सुतीक्ष्णाभ्यां अतिशयेन तीक्ष्णाभ्यां वक्ष्यमाणाभ्यां नस्यधूमाभ्यां मूर्ध्नः शेषाणां निर्हरणं कुर्यात् ॥

तदेव नस्यमाह—

विळङ्गस्वर्जिकादन्तीहिंगुगोमूत्रसाधितम् ॥ १६॥
कटुनिंबेंगुदीपीलुतैलं नस्यं पृथक् पृथक् ।

विळङ्गेति ॥ विळङ्गस्वर्जिकादन्तीहिंगुगोमूत्रसाधितं कटुनिंबेंगुदीपीलुतैलं पृथक् पृथक् नस्यं इत्यन्वयः । विळङ्गादिभिः सिद्धेन कटुतैलेन निंबतैलेन इंगुदीतैलेन पीलुतैलेन च पृथक् पृथक् नस्यं कुर्युः ॥

अजामूत्रस्रुतं नस्यं क्रिमिजित् क्रिमिजित् परम् ॥ १७

अजेति ॥ अजामूत्रस्रुतं क्रिमिजित् परं क्रिमिजित् नस्यं इत्यन्वयः । अजामूत्रस्रुतं अजामूत्रेणालोळितम् । क्रिमिजिद्विळङ्गः । परमातिशयेन क्रिमिघ्नम् ॥

धूममाह—

पूतिमत्स्ययुतैः कुर्यात् धूमं नावनभेषजैः ।

पूतीति ॥ पूतिमत्स्ययुतैः नावनभेषजैः धूमं कुर्यात् इत्यन्वयः । पूतिमत्स्ययुतैः पूतिमत्स्यसहितैः पूतिमत्स्यः "पीनारी"। क्लिन्नमत्स्य इतीन्दुः । नावनभेषजैरनन्तरोक्तैर्विळङ्गादिभिः धूमं कुर्यात् ॥

വിളംഗം=വിഴാലരി. സ്വർജ്ജിക=തുവർച്ചില. ദന്തി=നാഗദന്തി. ഹിംഗു=കായം. കടുതൈലം=കടുകെണ്ണ. നിംബതൈലം=വേപ്പെണ്ണ. ഇംഗുദിതൈലം=ഓടലെണ്ണ. പീലുതൈലം=ഉകയെണ്ണ.

क्रिमिभिः पीतरक्तत्वाद्रक्तमत्र न निर्हरेत् ॥ १८ ॥

क्रिमिभिरिति ॥ अत्र क्रिमिभिः पीतरक्तत्वात् रक्तं न निर्हरेत् इत्यन्वयः । अत्र क्रिमिजे शिरस्तापे क्रिमिभिः पीतत्वादेव क्षीणतयावशिष्टं रक्तं नापहरेत् ॥

शिरःकम्पचिकित्सामाह—

वाताभितापविहितः कम्पे दाहाद्विना विधिः ।

वातेति ॥ कम्पे वाताभितापविहितः विधिः दाहाद् विना कार्यः इत्यन्वयः । शिरःकम्पाख्ये रोगे वातिकशिरस्तापविहितो विधिः दाहाद्विना कार्यः । अत्र न दाहः कर्तव्य इत्यर्थः । क्रम इति वा पाठः ॥

उपशीर्षकस्य चिकित्सामाह—

नवे जन्मोत्तरं जाते योजयेदुपशीर्षके ॥ १९ ॥
वातव्याधिक्रियां पक्वे कर्म विद्रधिचोदितम् ।

नव इति ॥ जन्मोत्तरं जाते नवे उपशीर्षके वातव्याधिक्रियां योजयेत् । पक्वे विद्रधिचोदितं कर्म इत्यन्वयः । जन्मोत्तरजस्य चिकित्साकथनादेव सहजस्यासाध्यत्वं सूचितम् । जन्मोत्तरं जाते जननानन्तरजे नवे नूतने । पाकावधीत्यर्थः । उपशीर्षकाख्ये रोगे वातव्याधिक्रियां वातव्याधिचिकित्सां कुर्यात् । पक्वे विद्रध्युक्तं कर्म कुर्यात् ॥

विद्रधीपिटकार्बुदानां चिकित्सामाह—

आमपक्वे यथायोग्यं विद्रधीपिटकार्बुदे ॥ २० ॥

आमेति ॥ आमपक्वे विद्रधीपिटकार्बुदे यथायोग्यं इत्यन्वयः । आमेषु पक्वेषु च विद्रधीपिटकार्बुदेषु यथायोग्यं विद्रध्यादिचिकित्सितोक्तं यथायथं कर्म कुर्यात् । स्वयं पाकरहितस्याप्यर्बुदस्य अवस्थाद्वितयकथनात् पाकभेषजादिना पाचितस्य पाकादिति मन्तव्यम् ॥

अरूंषिकाचिकित्सामाह—

अरूंषिकां जलौकोभिर्हृतास्रां निंबवारिणा ।
सिक्तां प्रभूतलवणैर्लिम्पेदश्वशकृद्द्रवैः ॥ २१ ॥
पटोलनिंबपत्रैर्वा सहरिद्रैः सुकल्कितैः ।
गोमूत्रजीर्णपिण्याककृकवाकुमलैरपि ॥ २२ ॥

अरूंषिकामिति ॥ जलौकोभिः हृतास्रां निंबवारिणा सिक्तां अरूंषिकां प्रभूतलवणैः अश्वशकृद्द्रवैः सहरिद्रैः सुकल्कितैः पटोलनिंबपत्रैः वा लिंपेत् । गोमूत्रजीर्णपिण्याककृकवाकुमलैः अपि इत्यन्वयः । जलौकाभिर्निर्हृतास्रां निंबवारिणा निंबक्वाथेन सिक्तां कृतसेकां अरूंषिकाख्यां प्रभूतलवणैरुद्रिक्तसैन्धवैः वाजिशकृद्रसैः सहरिद्रैः हरिद्रासहितैः । हरिद्रा

അശ്വശകൃദ്രവം=കുതിരച്ചാണകം പിഴിഞ്ഞ വെള്ളം. ഹരിദ്ര=മഞ്ഞൾ.

निशा । सुकल्कितैः श्लक्ष्णपिष्टैः पटोलनिंबयोः पत्रैः वा लिम्पेत् । तथा गोमूत्रादिभिरप्यालिंपेत् । जीर्णपिण्याकः पुराणपिण्याकः । कृकवाकुमलः कुक्कुटपुरीषः ॥

कपालभृष्टं कुष्टं वा चूर्णितं तैलसंयुतम् ।
रूंषिकालेपनं कण्डूक्लेददाहार्तिनाशनम् ॥ २३ ॥

कपाल इति ॥ कपालभृष्टं चूर्णितं तैलसंयुतं कुष्टं वा कण्डूक्लेददाहार्तिनाशनं रूंषिकालेपनं इत्यन्वयः । कपाले मृण्मयभाजने भृष्टं पुनश्चूर्णितं सूक्ष्मरजीकृतं तैलयुक्तं कुष्ठम् । वाशब्दश्चार्थः । कण्ड्वादिनाशनमरूंषिकालेपनम् । आर्त्तिः पीडाविशेषः ॥

अभ्यङ्गार्थं तैलमाह—

मालतीचित्रकाश्वघ्ननक्तमालैः प्रसाधितम् ।
लाक्षाशम्याकपत्रैळगजधात्रीफलैस्तथा ॥ २४ ॥
चाचारूंषिकयोस्तैलमभ्यङ्गः क्षुरमृष्टयोः ।

मालतीति ॥ क्षुरमृष्टयोः च चारूंषिकयोः मालतीचित्रकाश्वघ्ननक्तमालैः तथा लाक्षाशम्याकपत्रैळगजधात्रीफलैः प्रसाधितं तैलं अभ्यङ्गः इत्यन्वयः । क्षुरमृष्टयोः क्षुराग्रावघर्षणविशोधितरोमकूपमुखयोः चाचेन्द्रलुप्तं कपालारुरूंषिका तयोः क्वाथकल्कीकृतैर्मालत्यादिभिः सिद्धं तैलमभ्यङ्गार्थे हितम् । मालती जाती । चित्रको वह्निः । अश्वघ्नः करवीरः । नक्तमालः करञ्जः । "करञ्जो मञ्जरीपुष्पो लाजपुष्पः प्रकीर्यकः । छायाप्रियो नक्तमालः" इति मञ्जरी । शम्याक आरग्वधः । तस्य चात्र पत्रं देयम् । एळगजो प्रपुन्नाटः । "एळगजः प्रपुन्नाटः तुङ्गरुहश्चक्रमर्दश्च" । इति मञ्जरी । धात्रीफलमामलकीफलम् । एळगजस्यापि फलमिति केचित् ॥

अशान्तौ शिरसः शुद्ध्यै यतेत वमनादिभिः ॥ २५ ॥

अशान्ताविति ॥ अशान्तौ वमनादिभिः शिरसः शुध्यै यतेत इत्यन्वयः । आभिः क्रियाभिरशान्तौ सत्यां वमनादिभिः । आदिशब्देन धूमगण्डूषादिपरिग्रहः । शिरसः शुध्यै उत्तमाङ्गशोधनार्थं यतेत यत्नं कुर्यात् । यतेतेत्युक्त्या यत्नावसरव्याधिदुस्साध्यत्वयोः सूचनेनास्य याप्यत्वं ध्वनितम्

दारणकचिकित्सामाह—

विद्ध्येत्सिरां दारणके ललाट्यां शीलयेन्मृजाम् ।
नावनं मूर्द्धवस्ति च—

विध्येदिति ॥ दारणके ललाट्यां सिरां विध्येत् । मृजां नावनं मूर्द्धवस्तिं च शीलयेत् इत्यन्वयः । दारणके दारणकाख्ये रोगे ललाट्यां ललाटभवां सिरां विध्येत् ।

ജീൎണ്ണ പിണ്യാകം=പഴയ പിണ്ണാക്ക്. കൃകവാകുമലം=കോഴിക്കാട്ടം.

കുഷ്ഠം=കൊട്ടം. കണ്ഡൂ=ചൊറി. ക്ലേദം=നലവ്. ദാഹം=ചൂട്. മാലതി=പിച്ചകം.
ചിത്രകം=കൊടുവേലി. അശ്വഘ്നം=കണവീരം.

നക്തമാലം=ഉങ്ങ്. ലാക്ഷ=അരക്ക്. ശമ്യാകപത്രം=കൊന്നയില. ഏളഗജം=തകര.
ധാത്രീഫലം=നെല്ലിക്കാ. ദാരണകം=താരണം. മൂൎദ്ധവസ്തി=തലയിൽ എണ്ണ നിറുത്തുക.

मृजादीन् शीलयेच्च । नियमेन कुर्यादित्यर्थः । मृजा स्नानम् । नावनं नस्यम् । मूर्द्धवस्तिः शिरोवास्तिः ॥

लेपयेच्च समाक्षिकैः ॥ ५६ ॥
प्रियाळबीजमधुककुष्ठमाषैः ससर्षपैः ।

लेपयेदिति ॥ ससर्षपैः समाक्षिकैः प्रियाळबीजमधुककुष्ठमाषैः लेपयेत् च इत्यन्वयः । सर्षपोपेतैर्मधुद्रुतैः प्रियाळबीजादिभिः लेपयेच्च ॥

कोरदूषतृणक्षारवारिप्रक्षाळनं हितम् ॥ ५७ ॥

कोरदूष इति ॥ कोरदूषतृणक्षारवारिप्रक्षाळनं हितं इत्यन्वयः । कोद्रवतृणं भस्मीकृत्य तद्भस्म क्षारकल्पेनाम्बुन्यालोड्य तस्मिन् जले गाळनादिना पिच्छिलादिगुणत्वमापादिते सति तेन क्षारोदकेन प्रक्षाळनं हितम् ॥

इन्द्रलुप्तचिकित्सामाह—

इन्द्रलुप्ते यथासन्नं सिरां विध्वा प्रलेपयेत् ।
प्रच्छाय गाढं कासीसमनोह्वातुत्थकोषणैः ॥ ५८ ॥
वन्यामरतरुभ्यां वा गुञ्जामूलफलैस्तथा ।
तथा लाङ्गलिकामूलैः करवीररसेन वा ॥ ५९ ॥
सक्षौद्रक्षुद्रवार्ताकरसेन स्वरसेन वा ।
धुर्द्धूरकस्य पत्राणां भल्लातकरसेन वा ॥ ६० ॥
अथवा माक्षिकहविस्तिलपुष्पत्रिकण्टकैः ।

इन्द्रलुप्त इति ॥ इन्द्रलुप्ते यथासन्नं सिरां विध्वा गाढं प्रच्छाय कासीसमनोह्वातुत्थकोषणैः वन्यामरतरुभ्यां वा तथा गुञ्जामूलफलैः तथा लाङ्गलिकामूलैः करवीररसेन वा सक्षौद्रक्षुद्रवार्ताकरसेन धुर्द्धूरकस्य पत्राणां स्वरसेन वा भल्लातकरसेन वा अथवा माक्षिकहविस्तिलपुष्पत्रिकण्टकैः प्रलेपयेत् इत्यन्वयः । इन्द्रलुप्ताख्ये रोगे यथासन्नं आसन्नानतिक्रमेण । विशीर्णरोम्णां समीप इत्यर्थः । सिरां विध्वा तत्र वेध्यां सिरामत्रमुच्य रोमरहितप्रदेशे अवगाढं प्रच्छानं च कृत्वा तत्र कासीसाद्यन्यतमेन प्रलेपयेत् । गुंजामूलफलैः गुंजायाः मूलैः फलैश्च । करवीरस्य स्वरसः करवीररसः । भल्लातकरसः भल्लातकस्य बीजरसः ॥

तैलाक्ता हस्तिदन्तस्य मषी चाचौषधं वरम् ॥ ६१ ॥

तैलाक्तेति ॥ तैलाक्ता हस्तिदन्तस्य मषी वरं चाचौषधं इत्यन्वयः । तैलाक्ता तैलेन सिक्ता । हस्त्याः दन्तस्य मषी वरमुत्कृष्टं चाचौषधम् । चाचेन्द्रलुप्तम् ॥

സർഷപം=ചെറുകടുക്. പ്രിയാളവിജം=മുറക്കുരു. മാഷം=ഉഴുന്ന്.

കാസീസം=കാന്തിതം. മനോഹ്വാ=മനയോല. തുത്ഥകം=തുത്ത്. ഊഷണം=മുളക്. വന്യം=കഴിമുത്തങ്ങാ. അമരതരു=ദേവതാരം. ഗുഞ്ജാ=കുന്നി.

शुक्लरोमोद्गमे तद्वन्मषी मेषविषाणजा ।

शुक्लेति ॥ शुक्लरोमोद्गमे तद्वत् मेषविषाणजा मषी इत्यन्वयः । तत्रापि गतरोम्णि प्रदेशे शुक्लानि रोमाण्युत्पद्यन्ते चेत् तद्वत् तैलसिक्तपिचुनावेष्ट्य प्रज्वाल्य तस्मात् मेषविषाणादुद्भूता तैलसिक्ता मषी लेपने श्रेष्ठा ॥

वर्जयेद्वारिणा सेकं यावद्रोमसमुद्भवः ॥ ३२ ॥

वर्जयेदिति ॥ यावद् रोमसमुद्भवः (तावत्)वारिणा सेकं वर्जयेत् । यावद्रोमोत्पत्तिः स्यात् तावत्कालं जलेन सेकं वर्जयेत् परिहरेत् ॥

अनुक्तविज्ञानयोरपि वलीहरिलोम्नोः खलत्यादिसाधनसाम्यात् तेषां चिकित्सामेकीकृत्याह—

खलतौ पलिते वल्यां हरिल्लोम्नि च शोधिते ।
नस्यवक्त्रशिरोऽभ्यङ्गप्रलेपैः समुपाचरेत् ॥ ३३ ॥

खलताविति ॥ खलतौ पलिते वल्यां हरिल्लोम्नि च शोधिते नस्यवक्त्रशिरोभ्यङ्गप्रलेपैः समुपाचरेत् इत्यन्वयः । खलत्यादिषु शोधिते वमनादौ कृते सति नस्येन वक्त्रशिरसोरभ्यङ्गैः प्रलेपैः समुपाचरेत् । हरिल्लोम कपिलरोम स्नेहप्रलेपोऽभ्यङ्गः । औषधप्रदेहश्च ॥

नावनार्थं तैलमाह—

सिद्धं तैलं बृहत्याद्यैर्जीवनीयैश्च नावनम् ।

सिद्धमिति ॥ बृहत्याद्यैः जीवनीयैः च सिद्धं तैलं नावनं इत्यन्वयः । बृहत्याद्यैः ह्रस्वपञ्चमूलेन तथा जीवनीयगणैश्च विपक्वं तैलं नस्यार्थे हितम् । बृहतीजीवनीयादिकं सुबोधम् ॥

नावनान्तरमाह—

मासं वा निंबजं तैलं क्षीरभुङ्नावयेद्यती ॥ ३४ ॥

मासमिति ॥ यती क्षीरभुक् मासं निंबजं तैलं नावयेत् वा इत्यन्वयः । यती ब्रह्मचारी भूत्वा क्षीरभुक् क्षीरवर्तनः मासमित्यत्यन्तसंयोगे द्वितीया । निंबोद्भवं तैलं नावयेत् । निंबतैलेन नस्यं कुर्यादित्यर्थः । वाशब्दो विकल्पार्थः ॥

पलितस्य विशेषचिकित्सामाह—

नीलीशिरीषकोरण्डभृङ्गस्वरसभावितम् ।
शैलवक्षतिलरामाणां बीजं काकाण्डकीसमम् ॥ ३५ ॥
पिष्ट्वाजपयसा लोहलिप्तादर्कांशुतापितात् ।
तैलं स्रुतं क्षीरभुजो नावनात् पलितान्तकृत् ॥ ३६ ॥

ലാംഗലികാമൂലം=മേത്തോന്നിക്കിഴങ്ങ്. കരവീരം=കണവീരം. ക്ഷുദ്രവാർത്താകം=ചെറുവഴുതന. ധുർധൂരപത്രസ്വരസം=ഉമ്മത്തില പിഴിഞ്ഞ വെള്ളം. ഭല്ലാതകം=ചേർ. ത്രികണ്ടകം=ഞെരിഞ്ഞിൽ. ഹസ്തിമദം=ആനക്കന്ന്.

ഖലതി=കഷണ്ടി. പലിതം=നര. വലി=ചുളി. നിംബതൈലം=വേപ്പെണ്ണ.

नीलीति ॥ नीलीशिरीषकोरण्डभृङ्गस्वरसभावितं शेलुक्षतिलरामाणां बीजं काकाण्डकीसमं आजपयसा पिष्ट्वा लोहलिप्तात् अर्कांशुतापितात् स्रुतं तैलं क्षीरभुजः नावनात् पलितान्तकृत् इत्यन्वयः । नील्यादीनां स्वरसे भावितं शेल्वादीनां बीजं काकाण्डकीतुल्यं छागदुग्धेन पिष्ट्वा लोहलिप्तात् रविरश्मिसन्तापितात् तस्मात् स्रुतं तैलं क्षीराशिनः पुरुषस्य नावनेन पलितस्यान्तं करोति । शिरीषः शुकनासा । कोरण्डः सहचरः । रामा उमा । मदनमिति केचित् । काकाण्डकी काकतिक्ता ॥

नस्यान्तरमाह—

क्षीरात् सहचराद् भृङ्गजरसात् सौरसाद्रसात् ।
प्रस्थैस्तैलस्य कुडुबः सिद्धो यष्टीपलान्वितः ॥ ३७ ॥
नस्यं शैलासने भाण्डे शृङ्गे मेषस्य वा स्थितः ।

क्षीरादिति ॥ क्षीरात् सहचरात् भृङ्गजरसात सौरसात् रसात् प्रस्थैः यष्टीपलान्वितः सिद्धः शैलासने भाण्डे मेषस्य शृङ्गे वा स्थितः तैलस्य कुडुबः नस्यं इत्यन्वयः । क्षीरात् सहचरात् सहचरसंबन्धिनः रसात् सहचरः कुरण्डकः । भृङ्गजरसात् भृङ्गो मार्कवः । सौरसात् सुरससंबन्धिनः रसात् । सुरसः तुळसी । तेषां चतुर्णां प्रत्येकं प्रस्थैः यष्टीपलान्वितः कल्कीकृतेन मधुयष्टिपलेन युक्तः पक्वः शैलासने शैलमासनं च शैलासनं शैले शिलामये आसने असनमये भाण्डे भाजने । अथवा मेषस्य शृङ्गे स्थितः तैलकुडुबः नस्यं नस्यकर्मणा हितः । वाशब्दोऽपि विकल्पार्थः ॥

प्रयोगान्तरमाह—

क्षीरेण श्लक्ष्णपिष्टौ वा दुग्धिकाकरवीरकौ ॥ ३८ ॥
उत्पाट्य पलितं देयावाशये पलितापहौ ।

क्षीरेणेति॥ क्षीरेण श्लक्ष्णपिष्टौ दुग्धिकाकरवीरकौ वा पलितं उत्पाट्य आशये पलितापहौ देयौ इत्यन्वयः । क्षीरेण दुग्धेन श्लक्ष्णपिष्टौ । दुग्धिका स्वर्णक्षीरी । करवीरोऽश्वसंज्ञः । पलितमुत्पाट्य आमूलादुद्धृत्य तस्याशये रोमकूपे पलितापहरणाय देयौ ॥

वलीहरिल्लोम्नोर्विशेषचिकित्सामाह—

क्षीरं प्रियाळयष्ट्याह्वं जीवनीयगणस्तिलाः ॥ ३९ ॥
कृष्णाः प्रलेपो वक्त्रस्य हरिल्लोमवलीहितः ।

क्षीरमिति ॥ क्षीरं प्रियाळयष्ट्याह्वं जीवनीयगणः कृष्णाः तिलाः वक्त्रस्य प्रलेपः हरिल्लोमवलीहितः इत्यन्वयः । क्षीरपिष्टेन प्रियाळादिना वक्त्रप्रलेपो हरिल्लोमवलीभ्यां हितः । जीवनीयगणो जीवनीयाख्यगणः । वली त्वक्संकोचः ॥

शिरोलेपनमाह—

നീലി=അമരി. ശിരീഷം=നെന്മേനിവാക. കോരണ്ഡം=കരിംകുറിഞ്ഞി. ഭൃംഗം=കയ്യുണ്ണി. ശെലു=[illegible]. തിലം=എള്ള്. രമ=ഉമ. കാകാണ്ഡകി=കാക്കത്തൊണ്ടി.

जनवरी सन १९३८ प्रकाशित होनेवाले जीवनसुधा के आगामी विशेषाङ्क

लेखकाङ्क

—: में :—

(१) श्रीयुत् मैथिलीशरणजीगुप्त
(२) महात्मा भगवानदीनजी
(३) प्रो. इन्द्रजी
(४) प्रो. रामकुमारवर्मा
(५) श्रीयुत् जैनेन्द्रकुमार
(६) श्रीमती महादेवी वर्मा
(७) श्रीयुत् सियारामशरणजीगुप्त
(८) पं. गोकुलचन्द्रशर्मा एम. ए.
(९) श्रीयुत् 'अज्ञेय'
(१०) श्रीप्रभाकरमाचवे एम. ए. साहित्यरत्न
(११) श्रीयुत् रूपकिशोरजी
(१२) श्रीयुत नगेन्द्र एम. ए.
(१३) श्रीतारापाण्डे
(१४) सुश्री सुशीला आ गा
(१५) श्री दिनेशनन्दिनी
(१६) श्री हरि कृष्ण "प्रेमी"
(१७) श्री तोरनदेवी जी शुक्लं लली
(१८) श्रीमती निर्मला मित्रा
(१९) श्री आदर्शकुमारी
(२०) श्री शन्नोदेवी
(२१) श्रीकृष्णचन्द्रजीविद्यालङ्कार
(२२) श्री चन्द्रशेखरजी शास्त्री
(२३) श्री एस. एच. वात्सायन
(२४) श्री उपेन्द्रनाथ 'अश्क' बीए. एल. एल. बी.
(२५) श्रीमती उषामित्रा
(२६) श्रीयुत् क्षवशसहायबड्डचत
(२७) श्रीरामलखनशुक्ल एम. ए.
(२८) श्री विष्णुदत्तजी प्रभाकर
(२९) श्री शान्तिप्रियद्विवेदि
(३०) श्री इलाचन्द्रजी जोशी
(३१) श्री अक्षयकुमार जैन
(३२) मि. भगवती चरणवर्मा बी. ए. एल. एल. बी.
(३३) श्री सुरेन्द्रकुमार अष्ठाना बी. एस. सी. एल. एल. बी.
(३४) श्री मातादीन जी भगेरिया

आदि आदि सुप्रसिद्धलेखकऔर लेखिको ओं कीरचनायें पढ़िये

पृष्ठसंख्या ३००] मूल्य २) चित्र ५०

ग्राहकों को ये अङ्कविना मूल्यभेटाकिया जायगावार्षिक मूल्य केवल२~

पता— जीवनसुधा कार्यालय—चान्दनीचौक देहली

BEST AND GENUINE DRUGS.

We give below our wholesale rates for our best and genuine Musk, Saffron, Pearls, Asafoetida, etc., etc. An article of the one and same quality is not ever in stock and available and the prices often fluctuate in the market, hence the below quoted rates can be less and more up to 6¼% according to the difference of quality and market fluctuation. The goods will always be supplied at the lowest market rates.

You are purchasing imitations and adulterated drugs from your market and other firms of our side. If you appreciate genuine quality, we shall request you to avail of our services for your requirements in the following drugs. If you once deal with us, you will never go to any other House for your requirements. We say by God that we do not sell imitations and adulterated drugs. Rs. 500 will be rewarded to him proving our drugs ungenuine. The goods of our quality cannot be had at our rates from any other firm. **We guarantee to take back unapproved goods and refund the money.** Our Terms are cash and rates are moderate. Letters for **Credit** and **Free Samples** will not be replied.

Musk:— Special Rs. 37, No. 1 Rs. 28, No. 2 Rs. 24 per Tola. **Kashmir Saffron Moongra** Rs. 85 per lb. **Pearls:**— No. 1 Rs. 38, No. 2 Rs. 30, No. 3 Rs. 21 per Tola. **Ambergris:**— No. 1 Rs. 40, No. 2 Rs. 30, No. 3 Rs. 20 per Tola. **Asafoetida:**- Hada (Red) Rs. 5/14, Chiras (Red) Rs. 3/6, Shahbandi No. 1 Rs. 2/2, Angoori No. 1 Re. 1/14 per lb. **Bhimsaini Pachakarpuram:**— No. 1 (for debility) Rs. 200, No. 2 (for eyes) Rs. 80 per lb. **Pachakarpuram:**— No. 1 Rs. 15, No. 2 Rs. 7 per lb. **Sunheat Refined Shilajit** Rs. 40 and **Fireheat Refined Shilajit** Rs. 15 per lb. **Gorochanam:**- No. 1 Rs. 10, No. 2 Rs. 9 per Tola. **Pauzar:**- No. 1 Rs. 17, No. 2 Rs. 13 per lb. **Jund** or **Junnu** Rs. 75, **Moosli White** Re. 1/8, **Salib Panja** Rs. 2/14, **Salib Dana** Rs. 2/12, **Salib Lasnia** As. 9, **Salib Gatha** As. 7 per lb. **Silver Leaves:**— Size No. 1 (nearely 10 sqr. inches) As. 12, size No. 2 Re. 1, size No. 3 Re. 1/5, size No. 4 Re. 1/11 per packet of 120 Leaves. **Gold Leaves:**- Size No. 1 (1 sqr. inch) Rs. 2 /11, size No. 2 Rs. 3/4, size No 3 Rs. 3/13 size No. 4 Rs. 5/2 per packet of 120 Leaves. **Gupta's Tonic Pills:**- These pills contain Musk, Ambergris Pearls, Saffron, Shilajit, Silver Leaves, Gold Leaves, and many other Tonic medicines. The use of these pills removes organic and seminal weakness. These pills are curer and preventive of sexual debility, nocturnal discharges, and spermatorrhoea. These pills make the body strong and stout and tone up the general system. These pills are usable in every season. **Price 40 Pills Rs. 4**

Notes:--- Musk Special often runs out of stock and in that case Musk No. 1 will be supplied instead of Musk Special. Gold Leaves and Silver Leaves will be supplied only full packets and the rates are when Gold is Rs. 35 per Tola and Silver is Rs. 50 per 100 Tolas. 1 Tola is one Rupee Weight and 1 lb. is 40 Tolas. Minimum Postage for a parcel up to 40 Tolas is As. 7 in India.

Terms:--(1) All orders will be executed against cash or by V. P. system. (2) Packing, Postage, and Railway Freight are extra on our rates. (3) Unapproved goods will be taken back and the money will be refunded. (4) Foreign orders will be executed on receipt of full amount in advance. (5) Railway Parcels will be despatched on receipt of 20% advance.

Discount:— 3½ %, 6¼%, and 10% discount will be allowed on orders not under Rs. 5, Rs. 10, and Rs. 25 respectively. On receipt of full amount in advance Re. 1/9% **Cash Discount** will be allowed.

MEGHRAJ GUPTA & CO; (Regd.)

Musk and Saffron Merchants

LUDHIANA, (Punjab).

When ordering, please mention this Magazine.

The Kottayam Bank Ltd.,

OFFICES AT:—

Kottayam, Mundakayam, Vandiperyar and Vaikom.

Capital paid up and Reserves.	Rs. 1,47,941-0-0
Deposits	Rs. 8,83,840-0-0
Working Capital.	Rs. 10,75,188-0-0

Fixed, Current, Short notice and Savings Bank deposits received and interest allowed.

Does all kinds of banking business.

For rates and further particulars please apply to any office of the Bank.

A. I. Itty Ipe B. A.
Managing Director.

Classified Advertisements.

The charge for advertisement in these columns for one insertion is Annas 12 for twentyfour words or lss. Charge for every additional two words is Anna one. Remittance should accompany all orders.

Dr. N. K. Namboothiri, Bhishagacharya, Regd. Medical Practitioner, (Madras) Ettumanoor. P. O. (Travancore).

BELOL.

A valuable and effective remedy for diseases of the Nervous System. Agents wanted all over India
The Vaidya Sarathy, KOTTAYAM, (Travancore)

BELOL.

Good news for sufferers from

Rheumatism, Sciatica, Lumbago. Hemiplegia,

Gout, Lock-jaws, Nerve pains e&c.

BELOL is a valuable and effective remedy for various kinds of diseases of the Nervous System.

BELOL not only rid you of your pain but its splendid tonic action will bring back renewed vigour and vitality.

Splendid for men, women at all times— and children too.

Small bottle .Rs 6-0-0

Large bottle. --Rs 11-8-0

Agents wanted all over India.

THE VAIDYA SARATHY,

KOTTAYAM. (S India)

MANASAMITRA VATAKA

A GREAT TONIC FOR THE CURE OF

INSANITY.

Strengthens weak memory, enriches Brain, adds complexion and beauty and charm to voice. Gives complete cure for all varieties of Insanity, Mania, and Epilepsy. Serves as a talisman for lightning, snake-bite, small-pox and other contagious diseases.

PRICE PER DOZ. RS. 6.

Catalogue of medicines in Tamil, Malayalam or English from:-

Arya Vilasom Oushadha Sala,

KOTTAYAM, (S. India.)

BACK NUMBERS WANTED.

A few copies of our Issue of April 1936

are wanted to complete our sets for binding.

Any Reader Who has

A COPY TO SPARE

Would oblige THE MANAGER by returwing it,

In return his subscription will be extented for two issues,

The Manager.

THE VAIDYA SARATHY.

KOTTAYAM.

AYURVED SANSAR

A unique monthly journal of Ayurved in Hindi dealing on Health, Hygiene, Sexuology, Pathology, Dietetics, Physical Culture, up-to-date Researches, Tried Prescriptions etc., with plentiful nteresting matter from the pens of distinguished and erudite scholars.

Three special numbers every year a remarkable feature.

The first special number **"KAM VIJNAN ANK"** is unprecedented in the hisory of Ayurvedic journalisim, and appreciated alike by the experts and laymen all over the country. Best medium for advertisement.

Price Rs. 2/8- yearly. Single copy As-/4/-.

" Ayurved Sansar ", Amritsar,

(PUNJAB).

ASOKARISHTA.

This Arishta contains the active principles of Asoka Bark (Saraca India) and other powerful drugs. It is a well-known remedy for Menorrhagia, Amenorrhoea. Dysmenorroea, Leucorrhoea, Irregular Menses, Rakta Pitha, Piles and all kinds of uterine disorders. This is a best tonic for administration to the ladies after child birth.

Price per bottle, Rs. 1 - 6 - 0.

Details and catalogues from:-

The Arya Vilasom Oushadhasala.

KOTTAYAM. (S. India.)

Increased Business Assured

By Advertising in the

VAIDYA SARATHY.

A unique and established monthly medical Journal mainly devoted to Ayurveda, the

Hindu System of Medicine.

Read by over 2000 Medical men and others.

NEW ADVERTISEMENT TARIFF.

Full page per insertion.	Rs. 10/-	Special rates for Special positions
Half page ,,	Rs. 6/-	Discount allowed
Quarter page ,,	Rs. 3/8	on contract of six
One-eighth page ,,	Rs. 2/-	months and more

CLASSIFIED ADVERTISEMENTS.

The charge for advertisement in these columns for one insertion is Annas Twelve for 24 words or less. Remittance should accompany all orders.

For further particulars please write to:—

THE MANAGER,

THE VAIDYA SARATHY,

KOTTAYAM.

RAJARSHI.

This is a literary Malayalam magazine started in memory of His Highness the late retired Maharaja of Cochin, Sir Sree Rama Varma, G. C. S. I., G. C. I. E, F, M. U, under whose Regime the state has reached the present advanced position so as to be recognised among the most civilised States of India.

Apply sharp for all publications and advertisements.

Annual Subscription.

By Anchal	Rs.	2	0	0
Postal	Rs.	2	8	0
Out-side India ...	Rs.	3	0	0

Advertisement Charges

For one year and for one full page	Rs.	60	0	0
For six months ,,	Rs.	35	0	0

For further particulars apply to:-

The Manager,

RAJARSHI, TRICHUR,

(Cochin State.)

THE DHARMARAJYA

ILLUSTRATED WEEKLY.

The only first-rate journal of the capital of India devoted to Hindu Religion, Culture and Civilization Conducted

UNDER THE SPIRITUAL GUIDANCE

OF

H. H. Shri Jagadguru Shankaracharya Maharaj of PURI

IT IS THE BEST MEDIUM FOR ADVERTISING SWADESHI MANUFACTURES.

Kindly ask for the rates.

Annual Subscription Rs. 3] [Price per copy 1 anna.

For Further Particulars Please Write to:-

The General Manager,

The Dharmarajya Illustrated Weekly,

Mangal Buildings,

Behind The Lioyd's Bank, ChandniChowk,Delhi.

THE AROGYAM

(Started in 1925)

The only Health Magazine in Kerala.
Annual Subscription Rupee one only.
The best medium for Advertisements.
Write for a copy today.

THE MANAGER **The Arogyam,**
C. P. Trading Buildings, Main Road, Trivandrum.

DASAMULARISTA.

THE DIVINE ELIXIR OF LIFE
REJUVENATE VITALITY.

This is the most potent Tonic for curing Sexual debility, Sterility in women, Kidney troubles, Cytitis, Calculous, (stone in the bladder) Chronic Asthma, Hic-Cough, Bronchitis, Dysuria, Dropsy, Rheumatism, Indigestion, Colic pains, Skin diseases, Piles, Diabetes and a host of other diseases.

Eradicate most of the long-rooted diseases in Human system.

24 oz. bottle Rs. 2—8—0.

Detail & Catalogue in Tamil, Malayalam & English from:

The Arya Vilasom Oushadha Sala,
Kottayam & Alleppey.

THE ASTROLOGICAL MAGAZINE.

(Quarterly)

Edited by Prof. B. Suryanarain Rao & Dr. B. V. Raman is now published as a Quarterly in July, October, January and April. The best Exponent of Indian Sciences. Devoted to an impartial discussion of all aspects of Astrology. Important features are:... Mundane Astrology. Finds from investigations into ancient sciences, Financial Astrology. Discussing eminent activities. Phrenology, Hindu Astronomy, Philosophy, Yoga, Palmistry Mesmerism, Chronology, etc. Now in its 25th Year. The only journal of its kind in the world. Annual subscription Rs. 3-6-0; Sh. 6/6 or $ 2. 20 (Specimen copy against As 6; Sh. 1; or 40 c.) No foreign stamps o coins accepted. *The best Medium for advertisements reaching the furthest corners of the world.* Catalogue of important Astrological Books FREE. All the past Volumes of the Magazine can be had @ Rs. 8/- each. Other particulars

From:— Dr. B. V. Raman, the Astrological Magazine.
BANGALORE. (S India)

WHO IS WHO IN AYURVEDA.

We have great pleasure in announcing herewith the proposed publication of the 'WHO'S WHO IN AYURVEDA', containing an exhaustive list of Ayurvedic practitioners, Ayurvedic Establishments and Pharmacies in India, Burma and Ceylon. Not only the above Directory contains a rich mine of information regarding the various kinds of Ayurvedic activities, but also comprehensive life sketches of the prominant personages engaged in Ayurvedic Treatment.

Best medium for advertisements.

The Prospectus and Advertisement tariff will be supplied free on application.

The Manager,

VIDYA SARATHY,

KOTTAYAM (S. INDIA).

THE NEW HEALTH.

A Modern Monthly Journal

OF

HELTH AND MEDICINE

English, Malayalam and Tamil Articles

From eminent men

Every system of treatment equally represented.

Annual Subscription Rs. 1—8—0 only

Apply for particulars to:—

THE Manager,

THE NEW HEALTH,

Suchindrum,

Travancore.

VAIDYA PRADEEPIKA

IN

ENGLISH AND TELUGU

The most leading and widely circulated
AYURVEDIC JOURNAL,
edited by Prof.

D. Rangacharyulu N. D. D. Mc. Ph N. D.,

President,
All India Here-
ditary Ayurvedic Doctors'
League, and Principal, Ram
Mohan Auyrvedic College, Guntur,
publishing Valuable and Scientific
Ayurvedic theories, inferences, and
experiences of research of Ayurvedic
Scholars and abepts of the
professional field. An official
organ of the **All India Hereditary Ayurvedic Doctors' League.**

Annual Subs.	**Rs.**	**2-0-0**
Harijans	,,	**1-8-0**
Foreign	,,	**5-0-0**

VAIDYA PADREEPIKA OFFICE,
GUNTUR, (S. India.)

Every cultured family ought to have a copy of

THE MIMAMSA PRAKASA

The Anglo-Sanskrit Monthly Journal of the M. G. P Samiti, Poona

Edited by

Pt. Wamanshastri Kinjavadekar, Mimamsaka S'iromani

and

Pt Ramachandrasastri Kinjawadekar, Diksit.

BECAUSE

Laymen—will have expounded to them, in a clear and lucid manner, the rules of conduct or Achar, as laid down by Jaimini in his Science of Mimansa, in their application to everyday lif , as also to special circumstances, that may arise in the course of worldly affairs, with a view to promote secular happiness to its hutmost limits.

Scholars—who may be engaged on research work of any kind, will ave from it, a fresh outlook, imparted to them of their subject, which would considerably enhance the value of their researches, whatever they may be.

Lawyers—will find therein, cases decided by the highest Courts in India as well as by the Privy Council in England, discussed with special refereace to the Original Texts of Hindu Law.

Doctors—will be able to realise therefrom, the profundity of knowledge which ancient Indians possessed, both, of Medicine and Surgery, that the Moderns, in spite of their achievements in these branches, can hardly imagine or even dream of.

Professors—are sure to realise by means of it their difficiencies in their teaching of Oriental subjects for want of knowledge on their part of the Science of Mimamsa, which alone, is capable of removing them.

Yajnikas—will be able thereby to equip themselves with the necessary qualities required for an efficient discharge of their duties, which in bound to raise them in the estimation of the public.

Vaidikas—who, for want of knowledge of this science have suffered considerably in social status, will be able, by the help of it, to defend their position, as a class, on a sound basis of reason and regain their former place in society.

Panditas—who are held responsible for the lamentable lack of progress for centuries past, in their respective subjects, will receive direction and help from it in recovering their position of honour and dignity.

Annual subscription (inclusive of postage)
Rs. 5/- in India and Rs. 7/- Foreign.

BEST MEDIUM FOR ADVERTISEMENT.

Please apply to:—

The General Secretary of the M. G. P. Samiti,

MIMAMSA PRAKASA OFFICE,

403/2 Sadashiv, Poona 2. (India).

വൈദ്യസാരഥി.

ഇന്നു കേരളത്തിലുള്ള സുപ്രസിദ്ധന്മാരായ അഷ്ടവൈദ്യന്മാരുടേയും വൈദ്യവിദ്യാവിദഗ്ദ്ധന്മാരായ മററു വൈദ്യന്മാരുടേയും പ്രത്യേകശ്രദ്ധയിൽ നടത്തുന്ന കേരളത്തിലെ

ഒരു ഉത്തമ വൈദ്യമാസിക.

വരിസംഖ്യ ആണ്ടിൽ 3 രൂപാ മാത്രം. (എല്ലായ്പ്പോഴും മുൻകൂർ.)

മൂന്നാംവാല്യം ഒന്നാംലക്കംമുതൽ കേരളീയരുടെ കൂടുതൽ സൗകര്യംപ്രമാണിച്ചു് ഇംഗ്ലീഷും മലയാളവും വേർതിരിച്ചു രണ്ടായി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നു.

ഓരോന്നിനും വരിസംഖ്യ ആണ്ടിൽ 3 രൂപാവീതം
രണ്ടിനും വരിക്കാരായിരിക്കുന്നവർക്കു രണ്ടിനും കൂടി
വരിസംഖ്യ 5 രൂപാ മാത്രം.

രണ്ടിനും വരിക്കാരായിരിക്കുകയും വരിസംഖ്യ മൂന്നാം വാല്യം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നതിനുമുമ്പു് അയച്ചുതരികയും ചെയ്യുന്നവർക്കു രണ്ടിനുംകൂടി വരിസംഖ്യ 4 രൂപാ മാത്രം.

ലേഖനങ്ങൾ. വൈദ്യസംബന്ധമായ വിവിധവിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ചു് ഇംഗ്ലീഷിലും മലയാളത്തിലും ഉള്ള ലേഖനങ്ങൾ ഇതിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നതാണു്. അടുത്ത വാല്യംമുതൽ ഇംഗ്ലീഷും മലയാളവും വേർതിരിച്ചു മാസിക രണ്ടായി നടത്തുവാനുദ്ദേശിക്കുന്നതിനാൽ ലേഖകന്മാർക്കു കൂടുതൽ സ്ഥലവും സൗകര്യവും മാസികയിൽ അനുവദിക്കുന്നതാണു്. പ്രസിദ്ധീകരണത്തിനുള്ള ലേഖനങ്ങൾ എല്ലാമാസവും 5-ാംനു-യ്ക്കകം ആഫീസിൽ കിട്ടത്തക്കവണ്ണം അയയ്ക്കേണ്ടതാണു്. ലേഖനങ്ങൾ ആശയഭംഗം വരാത്തവിധം ഭേദപ്പെടുത്തുന്നതിനു പത്രാധിപർക്കു സ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ടായിരിക്കും. മാനേജരുടെ യുക്തംപോലെ പരസ്യങ്ങൾ മിതമായ നിരക്കിൽ ചേർക്കുന്നതാണു്. കൂടുതൽ വിവരങ്ങൾക്കു് എഴുതുക.

മാനേജരുടെ ഒപ്പോടുകൂടിയ രസീതു വാങ്ങിയല്ലാതെ വരിക്കാർ നൽകുന്ന വരിസംഖ്യയ്ക്കു ഇവിടെ ഉത്തരവാദിത്വം വഹിക്കുന്നതല്ല. പണസംബന്ധമായ സകലഇടപാടുകളും മാനേജരോടും ലേഖനസംബന്ധമായ സകല ഇടപാടുകളും പത്രാധിപരോടും ആയിരിക്കേണ്ടതാണു്.

മാനേജർ,

വൈദ്യസാരഥി, കോട്ടയം,

തിരുവിതാംകൂർ.

PURE & FRESH HERBS OF
THE HIMALAYA MOUNTAINS.

We after great efforts and troubles have found this medicie (Ashtawarga) from the top of Himalayas. These eight thigs Jivaka, Rishvak, Meda, Maha-medha, Ridhi, Bridhi, Kakoli, Khir-kakoli are known as Ashta-warga. This is daily used by Vaids etc. to prepare medicines. The Ashtawarga i. e. eight things is supplied at Rs. 4/- per lb. We also supply:—

(1) Pure Maha Raja Musk Rs. 31/-per tola.
(2) China Musk Rs. 28/- per tola.
(3) Royal Musk No. 1. Rs. 25/ per tola.
(4) Royal Musk No. 2. Rs. 20/ per tola.
(5) Kuttan Musk. Rs. 18/ per tola.
(6) Tibbet Musk Rs. 16/- per tola.
(7) Assam Musk Rs. 14/- per tola.
(8) Nepal Musk Rs. 12/- per tola.
(9) Koohim Musk Rs. 10/- per tola.

For more particulars write to:—

THE TIBBET MUSK DEPOT,

Prop:— Malwa Ram Om Prakash,

Dealers in Pachakarpuram, Salibs, Sufforn, Gold leaves etc

LUDHIANA. (Punjab).

Wanted:— AGENTS ON COMMISSION.

SUBSCRIBE FOR
VAIDYA SARATHY

Await Volume III when the journal will be published in Anglo-Sanscrit and Vernacular-Sanscrit separately.

Annual Subscription for each Rs. 3/- only.
Subscription for both Rs. 5/- only.
Rs. 4/- only for subscribers of both who send theid subscription before the commencement of the third Volume.

For further particulars please write to:---

The Manager, ***THE VAIDYA SARATHY,***
KOTTAYAM (TRAVANCORE)

PRINTED AT THE V, V. PRESS. QUILON and Published at
Arya Vilasom Oushadhasala, Kottayam, by C. G. GOVINDA PILLAI